

**SOSYAL BİLGİLER DERSİ
ÖĞRETİM PROGRAMINDAKİ
DEĞERLER BAĞLAMINDA
NASREDDİN HOCA ZAMAN YOLCUSU
ÇİZGİ FİLMİNİN İNCELENMESİ**

Yasin Furkan DOĞRUSÖZ
Yüksek Lisans Tezi
Danışman: Prof. Dr. Nuray KURTDEDE FİDAN
Temmuz, 2023
Afyonkarahisar

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİM
PROGRAMINDAKİ DEĞERLER BAĞLAMINDA
NASREDDİN HOCA ZAMAN YOLCUSU ÇİZGİ
FİLMİNİN İNCELENMESİ

Hazırlayan

Yasin Furkan DOĞRUSÖZ

Danışman

Prof. Dr. Nuray KURTDEDE FİDAN

AFYONKARAHİSAR 2023

ETİK VE BİLİMSEL İLKELER SORUMLULUK BEYANI

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “**Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programındaki Değerler Bağlamında Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu Çizgi Filminin İncelenmesi**” adlı çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde bilimsel etik kurallara ve atıf gösterme ilkelerine riayet ettiğimi belirterek aksi bir durumun tespiti hâlinde sorumluluğun tamamen bana ait olduğunu kabul, beyan ve taahhüt ederim.

11/07/2023

İmza

Yasin Furkan DOĞRUSÖZ

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ENSTİTÜ ONAYI

Öğrencinin	Adı- Soyadı	Yasin Furkan DOĞRUSÖZ
	Numarası	190682113
	Anabilim Dalı	Temel Eğitim
	Programı	Sınıf Eğitimi
	Program Düzeyi	☒ Yüksek Lisans ☐ Doktora ☐ Sanatta Yeterlik
Tezin Başlığı		Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programındaki Değerler Bağlamında Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu Çizgi Filminin İncelenmesi
Tez Savunma Sınav Tarihi		11.07.2023
Tez Savunma Sınav Saati		10.00

Yukarıda bilgileri verilen öğrenciye ait tez, Afyon Kocatepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca jüri üyeleri tarafından değerlendirilerek ☒oy birliği – ☐oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

**Prof. Dr. Elbeyi PELİT
MÜDÜR**

Bu tez, Enstitü Müdürlüğünce kontrol edilerek, elektronik imza kullanılarak onaylanmıştır.

ÖZET

SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMINDAKİ DEĞERLER BAĞLAMINDA NASREDDİN HOCA ZAMAN YOLCUSU ÇİZGİ FİLMİNİN İNCELENMESİ

Yasin Furkan DOĞRUSÖZ

AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI

Temmuz, 2023

Danışman: Prof. Dr. Nuray KURTDEDE FİDAN

Bu araştırmanın amacı, 2018 yılı Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında yer alan değerler bağlamında Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu çizgi filminin incelenmesidir. Araştırma nitel araştırma yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın verileri TRT Çocuk kanalında ve TRT Çocuk kanalı internet sitesinde 2019 – 2020 yılları arasında yayınlanan Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu çizgi filminin ilk 42 bölümünden elde edilmiştir. Araştırmada Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu çizgi filminin incelenen 42 bölümünde en fazla yer verilen değerlerin; yardımseverlik ve sorumluluk olduğu; yardımseverlik değerinin çizgi filmin en fazla Robot Dostu ($f=5$), Kayıp ($f=4$), Sıradışı Sporlar ($f=4$), Diş Hekimi ($f=5$), Antikacı ($f=4$) ve Süper Kahraman ($f=4$) bölümlerinde ilişkilendirildiği görülmektedir. Sorumluluk değerinin ise çizgi filmin Okuma Yazma Öğreniyor ($f=4$), Küresel Isınma ($f=3$), Davetsiz Misafir ($f=3$), Hiç Bilinmeyen Fıkralar ($f=3$) ve Restorasyon ($f=3$) bölümlerinde ilişkilendirildiği belirlenmiştir. Yardımseverlik ve sorumluluk değerinden sonra en fazla ilişkilendirilen değerlerin bilimsellik ve duyarlılık olduğu; çizgi filmde en az yer verilen değerlerin ise özgürlük, vatanseverlik, barış ve aile birliğine önem verme olduğu, eşitlik değerine ise incelenen bölümlerde yer verilmediği tespit edilmiştir. Araştırmanın sonucunda, Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu çizgi filminin Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında yer alan değerleri içerdiği ve bu yönüyle değerler eğitiminde eğitsel bir materyal olarak kullanılabileceği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çizgi film, değer, değerler eğitimi, sosyal bilgiler dersi.

ABSTRACT

EXAMINING THE “NASREDDİN HOCA ZAMAN YOLCUSU” CARTOON IN THE CONTENT OF THE VALUES IN THE SOCIAL STUDIES CURRICULUM

Yasin Furkan DOĞRUSÖZ

**AFYON KOCATEPE UNIVERSITY
INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES
DEPARTMENT OF BASIC EDUCATION**

July, 2023

Advisor: Prof. Dr. Nuray KURTDEDE FİDAN

The aim of this research is examined the “Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu” cartoon in the context of the values in the Social Studies Curriculum of 2018. The research was carried out with the qualitative research methods. The data of this research was gathered from the first 42 episodes of “Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu” cartoon which was published by the TRT Çocuk channel and TRT Çocuk channel’s website between 2019 and 2020. In the research it is determined that the values that are mostly included in the 42 episodes of the “Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu” cartoon; benevolence, responsibility; value of benevolence is most deficiency in cartoon which is associated with episode of Robot Mate ($f=5$), Lost ($f=4$), Extraordinary Sports ($f=4$), Dentist ($f=5$), Antiquary ($f=4$) and Superhero ($f=4$); value of responsibility in cartoon is associated with episode of Learning Literacy ($f=4$), Global Warming ($f=3$), Uninvited Guest ($f=3$), Never Known Joke ($f=3$) and Restoration ($f=3$); value of scientificness and sensibility which is most associated after value of benevolence and responsibility; in the cartoon least included values are freedom, patriotism, peace and giving importance of family unity, in addition the value of equality is not included in the episodes is examined. As a result of the research, it was concluded that the “Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu” cartoon contains the values in the Social Studies Curriculum and in this respect; it can be used as an educational material in values education.

Key Words: Cartoon, value, values education, social studies course.

ÖN SÖZ

Teknolojinin ilerlemesi ile birlikte yaşanan gelişmeler çocukların ilgilerinde ve tercihlerinde de değişime sebep olmuştur. Çocuklar günümüzde büyüklerden, oyuncaklarından ya da arkadaşlarından daha çok medya araçları ve çizgi filmlerle vakit geçirmektedir. Bu durum çocukların değer edinim süreçlerinde de değişikliğe sebep olmuştur. Bu araştırmada Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu çizgi filminde değerin nasıl ve ne düzeyde yer aldığı tespit edilmeye çalışılmıştır.

Araştırmanın her aşamasında beni destekleyen, sabır, hoş görü, bilgi ve tecrübeleri ile çalışmama yön veren, öğrencisi olmaktan ve kendisini tanımaktan onur duyduğum tez danışmanın Prof. Dr. Nuray KURTDEDE FİDAN' a emekleri için sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca tez jürimde yer alarak önerileriyle araştırmama katkı sağlayan Dr. Öğr. Üyesi Aslı YÜKSEL' e ve Dr. Öğr. Üyesi Hakan BAYIRLI hocalarıma da teşekkür ederim.

Hayatım boyunca benden desteklerini esirgemeyen; bana sevgiyi, saygıyı, iyi bir insan olmayı öğreten ve hayattaki en büyük şansımın evlatları olmam olduğunu düşündüğün annem Güngör DOĞRUSÖZ' e ve babam Ümit DOĞRUSÖZ' e; bir yanıma hep çocuk tutan, beni motive eden, varlıkları ile bana neşe ve güç veren kardeşlerim Ömer Faruk DOĞRUSÖZ' e ve Ece Nur DOĞRUSÖZ' e teşekkür ve minnetlerimi belirtmek isterim.

Yasin Furkan DOĞRUSÖZ
2023, Afyonkarahisar

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ETİK VE BİLİMSEL İLKELER SORUMLULUK BEYANI.....	ii
ENSTİTÜ ONAYI	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
ÖN SÖZ	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLOLAR LİSTESİ	ix
RESİMLER LİSTESİ	x
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	xi
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

1. SOSYAL BİLGİLER DERSİ	7
1.1. SOSYAL BİLGİLERİN DÜNYADAKİ GELİŞİMİ	9
1.2. SOSYAL BİLGİLERİN TÜRKİYE’DEKİ GELİŞİMİ	11
1.3. SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI	12
2. DEĞER KAVRAMI.....	15
1.1. DEĞERLERİN ÖZELLİKLERİ	16
1.2. DEĞERLERİN SINIFLANDIRILMASI	17
3. DEĞERLER EĞİTİMİ.....	19
3.1. DEĞERLER EĞİTİMİNDE YAKLAŞIMLAR.....	21
3.2. DEĞERLER EĞİTİMİNDE AİLENİN ROLÜ.....	23
3.3. DEĞERLER EĞİTİMİNDE OKULUN ROLÜ	25
3.4. SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE DEĞERLER EĞİTİMİ	28
3.5. SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE KULLANILAN MATERYALLER.....	29
4. ÇİZGİ FİLM.....	30
5. SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE ÇİZGİ FİLM KULLANMANIN ÖNEMİ ..	32
6. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	34
6.1. ÇİZGİ FİMLER VE DEĞERLER EĞİTİMİ İLE İLGİLİ YURT İÇİNDE YAPILAN ÇALIŞMALAR.....	34
6.2. ÇİZGİ FİMLER VE DEĞERLER EĞİTİMİ İLE İLGİLİ YURT DIŞINDA YAPILAN ÇALIŞMALAR.....	45

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

1. ARAŞTIRMANIN MODELİ	48
2. ÇALIŞMA GRUBU.....	48
3. VERİLERİN TOPLANMASI VE ANALİZİ.....	51
4. VERİ TOPLAMA ARACI.....	54

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

1. YARDIMSEVERLİK DEĞERİ İLE İLGİLİ BULGULAR	61
2. SORUMLULUK DEĞERİ İLE İLGİLİ BULGULAR.....	62
5. DAYANIŞMA DEĞERİ İLE İLGİLİ BULGULAR.....	66
6. ÇALIŞKANLIK DEĞERİ İLE İLGİLİ BULGULAR	67
8. SAYGI DEĞERİ İLE İLGİLİ BULGULAR.....	70
9. ESTETİK DEĞERİ İLE İLGİLİ BULGULAR	71
10. DÜRÜSTLÜK DEĞERİ İLE İLGİLİ BULGULAR.....	74
11. BAĞIMSIZLIK DEĞERİ İLE İLGİLİ BULGULAR.....	76
12. ADALET DEĞERİ İLE İLGİLİ BULGULAR.....	77
13. TASARRUF DEĞERİ İLE İLGİLİ BULGULAR.....	78
14. ÖZGÜRLÜK DEĞERİ İLE İLGİLİ BULGULAR	79
15. VATANSEVERLİK DEĞERİ İLE İLGİLİ BULGULAR.....	80
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	84
KAYNAKÇA.....	89
EKLER.....	101

TABLÖLAR LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 1. Değerlerin Bölümlerde Yer Alma Durumu	55
Tablo 2. Değerlerin Bölümlere Dağılımı	56
Tablo 3. Değerlerin Bölümlerde Bulunma Durumu	57

RESİMLER LİSTESİ

	Sayfa
Resim 1. Sosyal Bilgiler.....	8
Resim 2. Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu	50
Resim 3. Yardımseverlik Değerine İlişkin Örnek.....	61
Resim 4. Sorumluluk Değerine İlişkin Örnek.....	62
Resim 5. Sorumluluk Değerine İlişkin Örnek.....	63
Resim 6. Bilimsellik Değerine İlişkin Örnek.....	64
Resim 7. Duyarlılık Değerine İlişkin Örnek	65
Resim 8. Duyarlılık Değerine ilişkin Örnek	65
Resim 9. Dayanışma Değerine İlişkin Örnek.....	66
Resim 10. Dayanışma Değerine İlişkin Örnek.....	66
Resim 11. Dayanışma Değerine İlişkin Örnek.....	67
Resim 12. Çalışkanlık Değerine İlişkin Örnek	68
Resim 13. Çalışkanlık Değerine İlişkin Örnek	68
Resim 14. Çalışkanlık Değerine İlişkin Örnek	69
Resim 15. Sevgi Değerine İlişkin Örnek	70
Resim 16. Saygı Değerine İlişkin Örnek	71
Resim 17. Estetik Değerine İlişkin Örnek.....	72
Resim 18. Estetik Değerine İlişkin Örnek.....	73
Resim 19. Dürüstlük Değerine İlişkin Örnek.....	74
Resim 20. Dürüstlük Değerine İlişkin Örnek.....	75
Resim 21. Bağımsızlık Değerine İlişkin Örnek	76
Resim 22. Bağımsızlık Değerine İlişkin Örnek	77
Resim 23. Adalet Değerine İlişkin Örnek	77
Resim 24. Tasarruf Değerine İlişkin Örnek	78
Resim 25. Özgürlük Değerine İlişkin Örnek.....	79
Resim 26. Özgürlük Değerine İlişkin Örnek.....	80
Resim 27. Vatanseverlik Değerine İlişkin Örnek	81
Resim 28. Barış Değerine ilişkin Örnek	82
Resim 29. Barış Değerine ilişkin Örnek	82
Resim 30. Aile Birliğine Önem Verme Değerine İlişkin Örnek.....	83

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

Akt.: Aktaran

Ed.: Editör

***f*:** Frekans

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

TV: Televizyon

GİRİŞ

Nüfusun hızla artması kaynak yetersizliğine, yetersiz kaynaklar yeni arayışlara, yeni arayışlar da bilim ve teknoloji alanında yaşanan gelişmelere sebep olmuştur. Bu gelişmeler ülke içinde ve ülkeler arasında nüfus değişimini beraberinde getirerek farklı kökenlerden gelen, farklı inanç ve değerlere sahip bireyleri bir arada yaşamaya mecbur bırakmıştır (Hill, 1998). Bu noktada; bireyler arası uyumun sağlanmasında, kabul edilenin kabul edildiği ölçülerde bireylere aktarılmasında, bilgili, becerili, toplum tarafından kabul gören, kurallara uyan bireylerin yetiştirilmesinde; farklı kökenlerden gelen, farklı inanç ve değerlere sahip bireylerin, kültürel değerlerini koruması ve kültürel zenginliğe katkıda bulunarak uyum içinde yaşamaları konusunda eğitim önemli bir role sahip olmuştur (Keske, 2007; Fidan, 2012; Gündüz, 2015).

Bu noktada bireylerin gerekli olan eğitimleri alarak toplumda uyum içinde yaşamaları için eğitim kurumları, okullar açılmıştır. Okulların görevlerinden biri; okul programlarında açık olarak belirtilen veya belirtilmeyen değerleri öğrencilere öğretmek, öğrencileri belirlenen kurallar doğrultusunda disipline etmek, öğrencilerin ahlaki gelişimlerine katkıda bulunmak ve karakter oluşumlarını olumlu yönde etkilemektir (Akbaş, 2008: 9). Okulların bu görevlerini gerçekleştirmesi ve verilen eğitimin bir düzen dahilinde ilerlemesi için eğitim programları, eğitim programlarındaki hedeflerin gerçekleştirebilmesi için de öğretim programları geliştirilmiştir (Özaydın, 2020). Bu amaçla hazırlanan programlardan biri de Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programıdır.

Sosyal bilimler alanındaki pek çok disiplinin harmanlanmasıyla oluşan Sosyal Bilgiler dersi ile bireyin yaşadığı toplum hakkında bilgi sahibi olması sağlanmaktadır (Ekşi ve Katılmış, 2016). Sosyal Bilgiler dersi ile birlikte bireye iyi ve etkin bir vatandaş olarak sahip olduğu sorumlulukları, sosyal ilişkilerinin nasıl olması gerektiği, sahip olması gereken ulusal ve evrensel değerler hakkındaki bilgiler aktarılmaktadır (Polat, 2012). Bireye ulusal ve evrensel değerler hakkındaki bilgileri bir program içerisinde vermesi yönüyle Sosyal Bilgiler dersi, değerler eğitimi açısından oldukça önemlidir. Çünkü değerler eğitimi, formal eğitim içerisinde verilmesi gereken, yeni nesillerin kişilik gelişimine, toplumsallaşmasına katkı sağlayan bir alandır (Kurtde Fidan ve Öner, 2018).

Bireyin değer eğitimi hayatı boyunca devam etse de bireydeki temel değerler küçük yaşlarda oluşmaktadır (Balat ve Dağal, 2006). Birey değerleri eğitim ve öğretim

programlarıyla okulda ya da okul dışında; sosyal yaşantılarıyla, okuduğu kitaplarla veya televizyon aracılığı ile edinebilmektedir. Yapılan çeşitli araştırmalarda öğrenmelerin %83'ü görme, %11'i işitme, %3.5'i koklama ve %1'i tatma ile gerçekleştiği görülmektedir (Kağızmanlı vd., 2017). Bu bağlamda bireyin değer ediniminde, değerleri görsel ve işitsel öğelerle sunması, bireyin öğrenimi kolaylaştırması ve öğrenimin kalıcı olmasını sağlaması açısından medya araçlarının özellikle televizyonun önemli bir araç olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır (Sadioğlu vd., 2018).

Çocuklar televizyon karşısında vakit geçirirken en çok çizgi film izlemeyi tercih etmektedir (RTÜK, 2006). İzlenen çizgi filmler, çocukları eğlendirirken aynı zamanda çocukların duygularını, düşüncelerini ve hayal dünyalarını şekillendirmektedir (Cesur ve Parker, 2007; Sevim, 2013). Gününün dört saate yakın bir zamanını televizyon karşısında geçiren çocuğun kültürel gelişimi ve değer edinimi konusunda çizgi filmlerdeki davranış kalıplarını, düşünce tarzlarını, model olabilecek kişilerin genel özelliklerini benimsemesi kaçınılmazdır (Oruç vd., 2011).

Bu noktadan hareketle bu araştırmada, Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu çizgi filminin 2018 yılı Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında yer alan değerler bağlamında incelenmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda tezin ilk bölümünde kuramsal çerçeveye, ikinci bölümde araştırmanın modeline, çalışma grubuna ve analiz yöntemine, üçüncü bölümde ise Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu çizgi filminin Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programındaki değerler bağlamında incelenmesi sonucu elde edilen bulgulara yer verilerek araştırma sonuçları tartışılmış ve elde edilen sonuçlar doğrultusunda araştırmacılara ve uygulamaya yönelik bazı öneriler sunulmuştur.

Problem Durumu

Eğitimi en genel tanımı ile bireyleri belirlenen amaçlara uygun şekilde yetiştirme süreci olarak ifade etmek mümkündür (Fidan, 1996). Bireyin yetiştirilme sürecinde bireyin yeteneklerinin ortaya çıkarılması, bireyin sahip olduğu yeteneklerinin geliştirilmesi, bireye ulusal ve evrensel değerlerin kazandırılması da eğitimin temel amaçlarındandır (Çetişli, 2006). Bu bağlamda vatanını, milletini seven, ulusal ve evrensel değerlere sahip, çevresine ve bireysel farklılıklara saygılı bireyler yetiştirmeyi amaçlaması ve kaynağını gerçek hayattan alarak içinde pek çok değeri barındırmasıyla Sosyal Bilgiler dersi ön plana çıkmaktadır (Keskin ve Coşkun Keskin, 2019).

Eğitimde belirlenen amaçların gerçekleştirilebilmesi için eğitim programları, eğitim programlarının hedeflerine ulaşabilmesi için öğretim programları geliştirilmektedir. Öğretim programları, eğitim programının amaçları doğrultusunda belirlenen bilgi ve becerilerin bireye planlı ve sistemli bir şekilde kazandırılmasına yönelik hazırlanan programlardır (Varış, 1994: 18). Bu amaçla hazırlanan programlardan biri de Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programıdır. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında, Sosyal Bilgiler dersi ile vatanını, milletini seven, milli ve çağdaş değerleri yaşatmaya istekli, milli bilincine sahip, kültürel mirasın korunmasında ve geliştirilmesinde etkili, milli, manevi değerleri ile evrensel değerleri benimseyen, bunları içselleştirerek davranışa dönüştüren bireylerin yetiştirmesine ve önemine vurgu yapıldığı görülmektedir (MEB, 2018). Bu bağlamda Sosyal Bilgiler dersinin değer kazandırma konusunda en etkili derslerden biri olduğu söylenebilir.

Öğretim programları hazırlanırken bireysel farklılıklar da göz önünde bulundurulmaktadır (MEB, 2018). Çünkü öğrenme kişiden kişiye farklılık göstermektedir ve her bireyin bilgiyi, durumu ve ortamı algılama şekli farklıdır (Jonassen, 1986). Bu sebeple Sosyal Bilgiler dersinin amaçlarına ulaşabilmesi ve bireyde kalıcı öğrenmenin gerçekleşmesi için eğitim sürecinde farklı yöntemlerden ve farklı materyallerden yararlanılması gerekmektedir (Akengin ve Kafadar, 2016). Farklı materyallerin ve tekniklerin kullanılması dersin amaçlarına ulaşabilmesi ve bireyde kalıcı bir eğitimin gerçekleşmesi için oldukça önemlidir (Hesapçıoğlu, 2008; Taşpınar, 2012). Bu durum, uygun görülen konuların ve kazanımların öğretiminde öykü, roman, şiir, biyografi gibi edebi ürünlerden; müzik, tiyatro ve sinema gibi sanat ürünlerinden yararlanılabileceği şeklinde Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında belirtilmiştir (MEB, 2018: 10). Bu ifade Sosyal Bilgiler dersinin görsel, işitsel, yazılı, edebi ve sanatsal pek çok materyalden yararlanmaya uygun bir ders olduğunu göstermektedir. Eğitim ortamında materyal çeşitliliğinin sağlanması kadar kullanılan materyallerin birden fazla duyu organına hitap etmesi de önemlidir. Çünkü materyalin birden fazla duyu organına hitap etmesi soyut kavramların somutlaştırılmasında, kavram öğreniminde öğrenciye kolaylık sağlayarak, konunun daha iyi anlaşılmasına ve öğrencide daha kalıcı bir öğrenmenin gerçekleşmesine katkı sağlamaktadır (Yazıcı ve Samancı, 2003; Yeşiltaş, 2010). Bu bağlamda içeriğindeki görsel ve işitsel unsurlarla birden fazla duyu organına hitap etmesiyle Sosyal Bilgiler dersinde kullanılabilecek materyallerden biri çizgi filmlerdir. Çizgi filmler hareketli ve ilgi çekici yanları ile öğrenme ortamını daha

eğlenceli hale getirerek öğrencilere eğlenerek öğrenme imkanı vermektedir (King, 2002; Şeko, 2020). Bu yönü ile çizgi filmler öğrenme ortamını zenginleştirerek dersi monotonluktan kurtarmakta, görsel ve işitsel unsurlarıyla çocukların dikkatini oldukça çekmektedir (Rae, 2000; Al-Masri, 2016). Ayrıca çizgi filmlerdeki görsel öğeler bilginin daha kolay hatırlanmasını sağlamaktadır (Wade & Travis, 1993). Bununla birlikte çizgi filmler çocuklar için öğrenmesi zor olan kavramları basitleştirmesi ve değerler gibi soyut kavramları görsel ve işitsel unsurlarla somutlaştırması yönüyle eğitimi kolaylaştırmaktadır (McCloud, 1993; Nast, 2002'den akt. Selanik Ay ve Korkmaz, 2017).

Sosyal Bilgiler dersinin amaçlarından biri olan ulusal ve evrensel değere sahip etkin ve bilinçli vatandaşlar yetiştirilmesinde de çizgi filmlere oldukça önemli bir rol düşmektedir. Değerler eğitimi başta olmak üzere Sosyal Bilgiler dersi kapsamındaki pek çok bilgi, beceri ve kavramın somutlaştırılarak öğrencilere sunulmasında animasyonlardan ve çizgi filmlerden yararlanılmaktadır. Animasyon ve çizgi filmler bu yönleri ile çocukların kişilik gelişimlerine ve değer edinimlerine yön verebilmektedir (Kaba, 1992; Özdemir Özen, 2017). Özellikle çocukların gelişim düzeyleri dikkate alınarak hazırlanan çizgi filmler çocukların pek çok değerleri kazanmasında yardımcı olmakta ve akademik başarılarını olumlu yönde etkilemektedir (Schmidt & Vandewater, 2008; Özeskici, 2014). Bu durum Sosyal Bilgiler dersinde çizgi film kullanmanın yararlarını ve önemini göstermektedir.

Çocukların sağlıklı bir kişilik geliştirmelerinde kendi milli kültür ve değerlerini tanıması ve özümsemesi oldukça önemlidir (Barış ve Ece, 2015). Bu hususta çizgi filmlerin çocukların değer kazanımına olumlu etkileri olduğu bilinmektedir (Eşitti, 2016). Çocukların değer ve kültürel farkındalık kazanmaları konusunda değerlerimize ve kültürümüze ait öğeler içeren çizgi filmlere fazlasıyla ihtiyaç duyulmaktadır (Türkmen, 2012). Bu durum da Nasreddin Hoca gibi kültürel değerlerimizi içinde barındıran ve değerlerimizi çocuklara eğlenceli bir şekilde aktaran çizgi filmlerin önemini oldukça arttırmaktadır. Bu noktadan hareketle bu araştırmada, Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu çizgi filminin 2018 yılı Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında yer alan değerler bağlamında incelenmesi amaçlanmıştır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programındaki değerler bağlamında Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu çizgi filminin incelenmesidir. Bu amaçla araştırma ile ilgili aşağıdaki sorulara yanıt aranmaktadır:

- Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu çizgi filminde Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı kapsamındaki değerler ne oranda yer almaktadır?
- Değerlerin incelenen bölümler arasında dağılım durumu nedir?

Araştırmanın Önemi

Ülkemizde ilk çizgi film çalışmalarının karikatür sanatçıları tarafından yapıldığı ve bu çalışmaların 1930'lu yıllara kadar dayandığı bilinmektedir. Ancak uzun yıllar boyunca bu çalışmalar teknik yetersizlikler ve maddi imkansızlıklar sebebi ile kısa metraj olarak kalmıştır ve televizyonlarda yayınlanamamıştır. Televizyonlara yönelik uzun metrajlı çizgi film çalışmalarına 1980'li yıllarda TRT ve Kültür Bakanlığı'nın desteği ile ağırlık verilmiş, 2008 yılında TRT Çocuk kanalının açılması ile Türk yapımı çizgi filmlere destek artmış ve pek çok çizgi film çocuklara kazandırılmıştır (Onaran, 1999; Alicenap, 2015).

Çizgi filmler içerikleri ve konularının işlenişi ile çocukların dikkatini oldukça çekmektedir (Güler, 2016). Bu yönleri ile çizgi filmler çocuklar için eğlendirici ve öğretici materyallerdir (Kurtde Fidan ve Kılıç, 2020). Bu sebeple çizgi filmler derslerde veya okul sonrasında çocukların istenilen davranışları kazanmasında güdüleyici veya çocuklarda kazanılan davranışların devam etmesi için pekiştireç olarak kullanılabilen araçlardır (Alp ve Kardaş, 2016).

Yapılan alanyazın taraması sonucunda çizgi filmler üzerine yapılmış eğitim, içerik, tasarım, süreç vb. değerler eğitimi konulu çalışmalarla karşılaşılmış; fakat Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programındaki değerler bağlamında Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu çizgi filmini inceleyen bir araştırmaya rastlanmamıştır. Sosyal Bilgiler dersinde eğitsel bir araç olarak kullanılabilecek çizgi filmlerin bu konu kapsamında incelenmesinin değerler eğitimi açısından önemli olduğu söylenebilir. Bu nedenle bu araştırmanın alanyazına katkı sunacağı umulmaktadır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

- Bu çalışma 4 Haziran 2019 tarihinden itibaren TRT Çocuk kanalında yayınlanmaya başlayan ve günümüzde hala devam eden Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu çizgi filminin TRT Çocuk kanalının internet sitesinde bulunan 42 bölümü ile sınırlıdır.
- Çizgi filmin 42 bölümü Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında yer alan 18 değer kapsamında incelenmiştir. Bu kapsam doğrultusunda Nasreddin Hoca Zaman

Yolcusu çizgi filminin 42 bölümü öğretim programında yer alan değerler kapsamında incelenmiştir.

Tanımlar

Değer: Toplumun yaşantıları sonucu oluşan, toplum tarafından benimsenen ve toplum tarafından yaşatılmaya devam edilen; toplumun tamamını kapsayan insan kaynaklı fikirler, duygu ve düşünceler bütünü ve kurallar (Çelikkaya, 1996: 68).

Değerler Eğitimi: Toplumdaki bireyleri birbirine bağlayan, sosyal yaşamda risk ve tehditlerden koruyarak iyiliği, mutluluğu ve huzuru oluşturan insani, ahlaki, sosyal ve manevi değerlerimizin bütün topluma kazandırılması ve aktarılması sürecidir (MEB, 2018).

Çizgi Film: Hareket ve çizgi biçimleri kullanılarak, tek kare çekimleri ile varlıklara hareket kazandıran, çoğunlukla, çocuk seyircilere mesaj aktarmak için faydalanılan film türüdür (TRT, 2005: 128).

Nasreddin Hoca: Topluma ayna tutarak Türk kültürünü fıkralarla yansıtan tanınmış fıkra karakteri (Şanlı, 2009: 261).

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde Sosyal Bilgiler dersi ve değerler eğitimi arasındaki ilişkiyi açıklayabilmek ve Sosyal Bilgiler dersinin değerler eğitimindeki önemini daha iyi anlamak için Sosyal Bilgiler dersine, Sosyal Bilgiler dersinin tarihsel gelişimine, Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ve Amaçlarına, Sosyal Bilgiler dersinde değerler eğitime, Sosyal Bilgiler dersinde değerler eğitiminde kullanılan materyallere, Sosyal Bilgiler dersinde kullanılan materyallerden biri olan çizgi filmlere ve konu ile ilgili alanyazın taramasına yer verilmiştir.

1. SOSYAL BİLGİLER DERSİ

Sosyal Bilgiler ile ilgili alanyazında pek çok tanım olduğu görülmektedir.

Savaş ve Ünüvar (1999: 1), Sosyal Bilgileri bireyin hayatında karşılaşacağı sorulara uygun cevaplar verebilmesi için bireyi hazırlayan, hayatın içinden olaylarla karşı karşıya getiren ve bu olaylardan ders çıkarmasını sağlayan, bireye etkin bir vatandaş ve sosyal bir varlık olarak sorumluluklarını öğreten, hatırlatan bir ders olarak tanımlamaktadır.

Kurtulgan ve Köstüklü (2010: 175), ilköğretimde iyi ve sorumluluklarını bilen bireyler yetiştirilmesinde, kaynağını sosyal bilimler disiplinlerinden alan, öğrencilere toplum hayatına yönelik bilgi ve beceriler kazandırılmasını hedefleyen bir çalışma alanı olarak tanımlamaktadır.

Şimşek (2016: 3) programda belirlenen becerileri hayatta uygulayabilen, milli ve evrensel değerlere sahip, farklı alanlardan edindiği bilgiler ışığında geleceğini planlayabilen bireyler yetiştirmek amacıyla geliştirilmiş kendini yenileyebilen karmaşık bir çalışma alanı olarak tanımlamaktadır.

Kaya ve Öner (2017: 16) tarih, coğrafya, antropoloji, arkeoloji, ekonomi, toplum bilimi, psikoloji gibi vatandaşlık ve sosyal bilimler gibi insan ve insanla ilgili konuları kapsayan geniş bir alan olarak tanımlamaktadır.

Gürel ve Çetin (2018: 29) belirli amaçlar kapsamında sosyal bilim dallarından seçilen içeriklerce oluşturulmuş bir ders, Kabapınar (2012: 2) Sosyal Bilgileri, sosyal bilimlerin eğitimbilimleri dahilinde çocukların anlayabilecekleri seviyeye getirilerek

oluşturulmuş bir ders olarak tanımlamaktadır. Öztürk ve Deveci (2011: 2) ise tüm bu tanımlardan hareketle Sosyal Bilgileri “...hemen her bakımdan değişen ülke ve dünya koşullarında bilgiye dayalı karar alıp problem çözebilen etkin vatandaşlar yetiştirmek amacıyla sosyal ve beşerî bilimlerden aldığı bilgi ve yöntemleri kaynaştırarak kullanan bir öğretim programı...” olarak tanımlamaktadır.

1992 yılında ise ABD’de toplanan Ulusal Sosyal Bilgiler Konseyi Sosyal Bilgilerin tanımını şu şekilde yapmıştır:

“Sosyal Bilgiler, sosyal ve beşeri bilimleri, vatandaşlık yeterliklerini geliştirmek amacıyla kaynaştıran bir çalışma alanıdır. Okul programı içinde Sosyal Bilgiler antropoloji, arkeoloji, ekonomi, coğrafya, tarih, hukuk, felsefe, siyaset bilimi, psikoloji, din ve sosyolojinin yanı sıra beşeri bilimler, matematik ve doğa bilimlerinden kendine mâl ettiği içerik üzerinde sistematik ve eşgüdümlü bir çalışma sağlar. Sosyal Bilgilerin öncelikli amacı, karşılıklı olarak birbirine bağlı bir dünyada kültürel farklılıkları olan demokratik bir toplumda, insanlara bilgiye dayalı ve mantıklı karar alabilme yeteneklerini geliştirmede yardımcı olmaktır.” (Öztürk ve Dilek, 2004: 23-24).

Resim 1. Sosyal Bilgiler

Kaynak: https://tegm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_06/13140945_SOSYAL_BYLGYLER_SUNU.pdf

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 2015 yılında yayınlanan Sosyal Bilgiler Öğretim Programında ise “Etkin ve üretken bireyler yetiştirmek, öğrencilerin insani ilişkilerini ve vatandaşlık yeterliliklerini geliştirmek amacıyla sosyal bilimlere kaynaştıran bir ilköğretim dersi.” şeklinde tanımlanmaktadır (MEB, 2015: 1).

Yapılan bu tanımlardan hareketle Sosyal Bilgiler dersinin sorumluluğunu bilen, etkin vatandaşlar yetiştirme açısından taşıdığı önem açıkça görülmektedir (Kurtde

Fidan, 2013). Etkin vatandaşın yetiştirilmesi ise ancak toplumun değerlerini bilen bireyler yetiştirmekle mümkün olacaktır. Çünkü edindiğimiz değer ölçüsünde gelişen tutumlarımız davranışlarımızın sebebi ve kaynağı olacaktır. Bundan dolayı Sosyal Bilgiler dersi kişinin kendisine ve çevresine karşı olumlu tavırları ve değerleri edinmesinde, bireyi toplumsal hayata hazırlaması ile değer eğitimi konusunda oldukça önemli bir yere sahiptir (Doğanay, 2011).

1.1. SOSYAL BİLGİLERİN DÜNYADAKİ GELİŞİMİ

Sosyal Bilgilerin tarihi insanın var oluşu ile ilişkilendirilmektedir. Çünkü beslenme, barınma gibi temel ihtiyaçlarının yanında sosyalleşmek, diğer insanlarla ve topluluklarla iletişim kurmak da sosyal bir varlık olan insan için önemli bir ihtiyaçtır. Bu sosyalleşme de sosyal bilimlerin temeli olan toplum için gerekli bilimleri ortaya çıkarmıştır (Dönmez, 2003).

Sosyal Bilgiler eğitiminin nerede ve zaman başladığı tam olarak bilinmese de Sosyal Bilgiler eğitime ait izlerin ilk çağ uygarlıklarına kadar dayandığı bilinmektedir. Eski çağ uygarlıklarından Roma’da, Çin’de ve İsrail’de verilen tarih dersleri yine Roma uygarlığında verilen coğrafya ve hukuk derslerini sosyal bilimler ile ilişkilendirmek mümkündür (Uysal, 2022)

Sosyal Bilgiler kapsamına giren derslerde Orta Çağ’da kilisenin etkisiyle dini bir baskı olsa da Reform ve Rönesans hareketleri ile zamanla okutulan derslerdeki dini baskının etkileri son bulmuştur. Yine bu dönemlerde ilk kez ‘‘Sosyal Bilgiler’’ adıyla bir dersin ilkokul ve ortaokul kademelerinde okutulması fikrini Fransız düşünür Marquis de Condorcet savunmuştur (Can vd., 1998).

Sosyal Bilgiler kapsamındaki derslerin okullarda bir program dahilinde yer alması 19. yüzyılın Kuzey Amerika’sı ve Batı Avrupa’sında gerçekleşmiştir (Öztürk, 2012). Yine de Sosyal Bilgiler dersinin gelişiminde ve ortaya çıkmasında öncünün ABD olduğu hatta ‘‘Sosyal Bilgiler’’ kavramının ilk defa ABD’de ortaya çıktığı söylenebilir (Öztürk ve Dilek, 2005; Safran, 2011). Bunun sebebi ise 19. yüzyılda Amerika’da meydana gelen sanayi devrimi sonucu ülkenin dışarıdan fazlasıyla göç almasıdır. Alınan göçlerin ülke içinde ekonomik, kültürel ve toplumsal sorunlar ortaya çıkarmasını engellemek ve ortak bir kültür oluşturarak yurttaşlık bilinci ile insanların bir arada yaşamalarını sağlamak olmuştur (Kaymakçı ve Ata, 2012). Bu amacı gerçekleştirmek, farklı kültürlerden gelen insanların bir arada yaşamasını sağlamak ve onları ortak bir paydada birleştirmek için

Sosyal Bilgiler dersi oldukça önem taşımaktadır. Bu sebeplerle birlikte Sosyal Bilgiler dersi ABD eğitim programlarında oldukça önem arz eden bir ders olarak yer almıştır (Kan, 2010). “Sosyal Bilgiler” adı ilk defa 1916 yılında ABD’de toplanan “Ortaokulu Teşkilatlandırma Komisyonu Sosyal Bilgiler Kurulu” tarafından kullanılmıştır. Yayınlanan ilk programda coğrafya, tarih ve vatandaşlık konularına yer verilerek, iyi ve etkin vatandaşlar yetiştirmek amaçlanmıştır (Güden, 1995; Köstüklü, 1999). Zamanın ilerleyişi ve toplumun değişmesi ile değişen toplumun ihtiyaçlarını karşılayabilmek ve zamanın ihtiyaçlarına uygun etkin vatandaşlar yetiştirmek amacıyla Sosyal Bilgiler programının içeriği değiştirilerek programa toplum bilimi, siyaset bilimi, psikoloji, ekonomi gibi konular da eklenmiştir. Bu değişimlerle Sosyal Bilgiler programı disiplinler arası bir anlayışa yönelmiştir (Doğanay, 2008).

Sosyal Bilgilerin gelişimi konusunda ilerleyen tarihlerde ise sırasıyla 1918’de ilköğretime yönelik “Sosyal Bilgiler ve Genç Öğrenenler Dergisi” (Social Studies and the Young Learner) yayınlanmış, 1921 yılında “Ulusal Sosyal Bilimler Konseyi” (National Council of the Social Studies) kurulmuş ve 1929 yılında “Sosyal Eğitim Dergisi” (Social Education) yayınlanmıştır (Beal, vd., 2009). Yine aynı yıl okullarda Sosyal Bilgiler Komisyonları kurulmuştur (Hillway, 1964).

1930’lar ve 1. Dünya Savaşı sonrasında Sosyal Bilgiler programı daha çok ideolojik olarak işlenirken 2. Dünya Savaşı sırasında coğrafya ve savaş ile alakalı konulara, savaş sonrası süreçte ise barış ve toplumsal konulara ağırlık verilmiştir (Kan, 2010). 2. Dünya Savaşı sonrası ABD ve Sovyetler Birliği arasında yaşanan soğuk savaş sürecinde ise sosyal problemlerden uzaklaşılarak coğrafya, tarih, politika, toplum bilimi, ekonomi gibi derslere önem verilmiştir (Özmen, 2015).

Bruner’in buluş yolu ile öğrenme kuramının da etkisi ile 1960 ve 1970’li yıllarda ABD’de “Yeni Sosyal Bilgiler” devrimi meydana gelmiştir. Sosyal Bilgiler alanında yaşanan bu devrim ile coğrafya ve tarihin önemi azalmış; toplum bilimi, antropoloji, ekonomi, toplum psikolojisi, politika gibi konular ön plana çıkmıştır. Ayrıca bu dönemde tümdengelimci geleneksel anlayış yerine, disiplinler arası tümevarımcı bir anlayış tercih edilmiştir (Öztürk, 2006).

1980’li yıllarda ise Sosyal Bilgiler öğretimindeki bu anlayıştan vaz geçilerek geleneksel anlayış ve yöntemlere geri dönmüştür. Son olarak alanının uzmanlarınca 1994’te ABD toplanan Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi’nde (NCSS) Sosyal Bilgiler için

belirli ölçütler belirlenmiş ve bir Sosyal Bilgiler programı oluşturulmuştur. Konseyde belirlenen ölçütler ve oluşturulan program kendisinden sonra hazırlanan programlara da örnek ve dayanak olmuştur (Erden, 1997). Görüldüğü üzere Sosyal Bilgiler oldukça uzun bir tarihe sahiptir. Sahip olduğu bu uzun tarihte Sosyal Bilgiler kavramı ve dolayısı ile Sosyal Bilgiler programları tarihte yaşananlardan oldukça etkilenmiştir. Tarihte yaşananların etkileri Sosyal Bilgilerin anlayışına ve işlenişine yansımış bu yansımalar da Sosyal Bilgiler programlarını şekillendirmiştir (Takmak, 2022).

1.2. SOSYAL BİLGİLERİN TÜRKİYE’DEKİ GELİŞİMİ

29 Ekim 1923 tarihinde Cumhuriyetin ilanı ile birlikte ülkemizde verilen eğitimin temel amaçlarından biri yeni kurulmuş bir devlet olan Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin ihtiyaç duyduğu, yeni rejimin özelliklerini, gerekliliklerini ve amaçlarını bilen bilinçli bireyler yetiştirmek olmuştur. Sosyal, ekonomik ve kültürel alanlarda tam bağımsız olma yolunda ilerleyen ülkemizde bu amacı gerçekleştirmek için en büyük araç eğitim olarak görülmüştür (Akyüz, 2012).

1924 yılında Mustafa Kemal Atatürk’ün daveti ile ülkemize gelen John Dewey yeni kurulmuş olan ülkemizin eğitim sistemini incelemiş ve gözlemlerini bir rapor halinde ilgili kurumlara sunmuştur. John Dewey’in hazırladığı rapor, o dönemde eğitim sistemimizin temellerinin atılmasında ciddi bir etkiye sahip olmuştur (Öztürk, 1996). Bu dönemde Cumhuriyet bilincine sahip etkin bireyler ve bilinçli vatandaşlar yetiştirmek için Sosyal Bilgiler programlarında yakın tarih ve cumhuriyet konularına ağırlık verilmiştir. 1924 Sosyal Bilgiler programında Musahabat-ı Ahlakiye ve Malumat-ı Vataniye dersi 1926 yılında Yurt Bilgisi olarak değiştirilmiştir (Takmak, 2022). 1926’dan 1968 yılına kadar coğrafya, tarih, yurt bilgisi ya da yurttaşlık da denilen vatandaşlık dersi ilkokullarda ayrı dersler olarak okutulmuştur. (Öztürk, 2006).

50 ve 60’lı yıllara gelindiğinde ise ABD’ye doğru bir yönelim olmuş ve bu yönelimden eğitim sistemimiz de etkilenmiştir. Yeni bir eğitim sistemi geliştirmek için çeşitli çalışmalara başlanmıştır. John Dewey bu dönemde işlenen dersler ve konular arasında ilişkiler bulunduğunu belirtmiş ve bulgularına “Demokrasi ve Eğitim” raporunda yer vererek coğrafya ve tarih derslerinin birleştirilmesini önermiştir (Dewey, 1996). Bu doğrultuda, disiplinler arası anlayışla 1962 programında yurt bilgisi, tarih, coğrafya gibi ayrı ayrı verilen dersler “Toplum ve Ülke İncelemeleri” dersi adı altında birleştirilmiştir. 1968 yılında programda yapılan değişikliklerle “Toplum ve Ülke İncelemeleri” dersi

“Sosyal Bilgiler” adıyla güncellenmiştir (Çenesizoğlu, 2019). 1985 yılında ise Sosyal Bilgiler dersi programdan kaldırılmış kaldırılan Sosyal Bilgiler Dersinin yerini “Milli Tarih”, “Milli Coğrafya” ve “Vatandaşlık Bilgileri” dersleri almıştır. 1992 yılına gelindiğinde ise bu dersin yerine “Vatandaşlık Bilgileri Programı” uygulanmaya başlanmıştır. 1997’de sekiz yıllık zorunlu eğitime geçilmesi ile birlikte “Milli Coğrafya” ve “Milli Tarih” dersleri kaldırılmış, 1998 yılında 4. ve 7. sınıfları kapsayacak şekilde öğretim kalitesini yükseltmek, ezberci bir eğitimden kurtularak çağın gereklerine uygun yeni bir Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı yürürlüğe konulmuştur (Bilgili, 2016).

2005 yılında yapılandırmacı eğitim anlayışı ile güncellenen eğitim programlarında Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının vizyonu şu şekilde belirlenmiştir:

“21. yüzyılın çağdaş, Atatürk ilke ve inkılaplarını benimsemiş, Türk tarihini ve kültürünü kavramış, temel demokratik değerlerle donanmış ve insan haklarına saygılı, yaşadığı çevreye duyarlı, bilgiyi deneyimlerine göre yorumlayıp sosyal ve kültürel bağlam içinde oluşturan, kullanan ve düzenleyen (eleştirel düşünen, yaratıcı ve doğru karar veren), sosyal katılım becerileri gelişmiş, sosyal bilimcilerin bilimsel bilgiyi üretirken kullandıkları yöntemleri kazanmış, sosyal yaşamda etkin, üretken, haklarını ve sorumluluklarını bilen, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarını yetiştirmek.” (MEB, 2005: 50).

Zamanın ilerleyişi ile meydana gelen gelişmeler, bireyin sahip olması gereken bilgi ve becerilerine yönelik beklentileri de değiştirmiştir. Yaşanan bu gelişmeler bireyin ihtiyaçlarında da farklılıklara sebep olmuştur. Bunun sonucu olarak 2005 yılında hazırlanan Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı 2017 yılında zamanın meydana getirdiği değişim ve gelişimler sonucu sadece bilgi aktaran bir yapıdan ziyade bireysel farklılıkları dikkate alan, değer ve beceri kazandırma hedefli, sade ve anlaşılır bir yapıda hazırlanarak güncellenmiştir (MEB, 2018).

1.3. SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI

Bir toplumun mevcut düzenini koruması ve gelişimini devam ettirmesi o toplumda uygulanan eğitim ve öğretim programları ile mümkündür (Aytaç, 2014). Program ise Türk Dil Kurumu güncel sözlüğünde “Yapılacak bir işin bölümlerini, bölümlerin sırasını ve zamanını gösteren tasarı, yetişek.” olarak tanımlanmaktadır. (TDK, 2023). Eğitimde ise program kavramı eğitim programı ve öğretim programı gibi kavramları içinde barındırmaktadır. Bu kavramlar çoğu zaman birbirlerinin yerine kullanılsa da amaçları yönünden birbirinden ayrılmaktadır. Eğitim programları “Neden öğretilmeli?” sorusuna cevap ararken öğretim programları “Nasıl öğretebiliriz?” sorusuna cevap aramaktadır (Posner & Rudnitsky, 1982).

Eğitim programını, toplumca kabul gören bilgileri ve becerileri bireye aktararak bireyi pek çok yönden geliştirmeyi amaçlayan, bu amaçla gerçekleşecek okul içi ve okul dışı tüm etkinlikleri kapsayan, en genel program ve çok boyutlu bir kılavuz olarak tanımlamak mümkündür (Stabback, 2016; Demirel, 2017; Bolat, 2017). Öğretim programı ise eğitim programının amaçlarını gerçekleştirmek için hazırlanmış, belirli bir derse yönelik olan öğrenme-öğretme yaşantıları süresince bireye neyi, niçin, ne şekilde kazandırılacağını açıklayan öğreticiye rehberlik eden bir program olarak tanımlanmaktadır (Özçelik, 1998: 4).

Öğretim programları sadece bilgi aktaran bir yapıda değildir. Öğretim programları bireysel farklılıklar ve sınıf düzeyi dikkate alınarak, farklı sınıf düzeylerinde tekrar eden konular ve kazanımlarla sarmal; yetkin ve güncel yapısı ile öğretim sürecinde hayatla ilişkili; sınıf düzeyindeki diğer disiplinlerle ilişki kurması ile disiplinler arası; değer, beceri ve yeterlilik alanlarıyla bir bütün; öğrencilere geçmiş öğrenmeleriyle bağ kurdurarak üst bilişsel becerilerini kullanmaya yönlendirerek anlamlı ve kalıcı öğrenmeyi amaçlayan; sade, açık anlaşılır bir yapıdadır. Öğretim programları belirtildiği üzere her kademe için ayrı ayrı hazırlanmaktadır. Öğretim programları ilköğretim düzeyinde kendinin farkında olan, disiplinli, öz güvenli, gündelik yaşantısında ihtiyaç duyabileceği temel bilgi ve becerileri kazanmış, kazandığı bilgi ve becerileri gündelik yaşantısında etkin bir şekilde kullanan, sağlıklı bir yaşama yönelmiş bireyler yetiştirmeyi amaçlamaktadır (MEB, 2018).

Öğretim programları her ders ve kademe için özel olarak hazırlanmaktadır ve Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı da bu programlardan biridir. Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ile:

- Milli bilince sahip
- Atatürk ilke ve inkılaplarının önemini kavrayarak milli ve çağdaş değerlerini yaşatmaya istekli
- Hukuk'un üstünlüğünü bilen ve benimseyen
- Kültürel mirasın korunmasında ve geliştirilmesinde duyarlı
- İnsan ve çevre ilişkisini kavrayan, mekân algılama becerisi gelişmiş
- Çevresine karşı duyarlı
- Eleştirel düşünme becerisine sahip

- Ekonominin temel kavramlarını bilen ve uluslararası ekonomide milli ekonominin yerini kavrayan

- Çalışmanın ve çalışma hayatında her mesleğin önemini ve gerekliliğini bilen, her mesleğe saygılı

- Değişim ve sürekliliği algılayan

- Bilgi ve iletişim teknolojilerini bilinçli kullanan

- Bilimsel ahlaka ve etik ilkelere sahip

- Sosyal ilişkilerini düzenlemede ve karşılaştığı sorunları çözmede temel iletişim becerileri ile sosyal bilimlerin temel kavram ve yöntemlerini kullanan

- Çevresinde olup bitene duyarlı

- İnsan hakları, ulusal egemenlik, demokrasi, laiklik, cumhuriyet kavramlarının tarihsel süreçlerini ve günümüz Türkiye'si üzerindeki etkilerini kavrayarak yaşamını demokratik kurallara göre düzenleyen

- Ulusal ve evrensel değerleri bilerek erdemli insan olma yolunda ilerleyen

- Dünyayı ve ülkesini ilgilendiren konulara duyarlı

- İlgi, istek ve yeteneklerinin farkında bireyler yetiştirilmesi amaçlanmaktadır (MEB, 2018).

Sosyal Bilgiler dersinin amaçları incelendiğinde, milli ve evrensel değerlerini bilen ve bu değerlere sahip çıkan, hoşgörülü, demokratik, sorumluluklarını bilen bilinçli bireyler yetiştirmek konusuna ağırlık verildiği görülmektedir. Bu amaçlar Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında belirtilen değerlerin aktarımı ile mümkün olmuştur. Bu yönü ile Sosyal Bilgiler dersinin amaçlarının değerler eğitiminin amaçları ile paralel olduğu söylenebilir. Sosyal Bilgiler dersi ve değerler eğitimi ile değerlerini özümsemiş, saygılı ve hoşgörülü bireyler yetiştirilebilir böylece dünyanın daha yaşanılır ve güvenli bir hale gelmesi sağlanabilir (Altan, 2011; Şahin, 2019). Bu bağlamda Sosyal Bilgiler dersi ile değerler eğitimi arasındaki bağı daha iyi anlayabilmek için “değer kavramına, değerlerin özelliklerine, değerlerin sınıflandırılmasına, değerler eğitime, değerler eğitiminde kullanılan yaklaşımlara, değerler eğitiminde ailenin rolüne, değerler eğitiminde okulun rolüne, değerler eğitiminde Sosyal Bilgiler dersine ve değerler eğitiminde kullanılan materyallere” bakmamız gerekmektedir.

2. DEĞER KAVRAMI

Toplumlarda davranışların değeri veya değersizliği birtakım yaşantılar sonucu ortaya çıkmıştır. Değersiz görülen davranışlar toplum tarafından reddedilmiş ve dışlanmıştır. Değerli davranışlar ise toplum tarafından pekiştirilmiş ve devamlılığı sağlanmıştır. Bu davranışlar zamanla toplumun ilkeleri ve kuralları haline gelmiştir. Zamanla bu ilkeler ve kurallar toplumun sosyal kontrolünde kaynak konumuna gelmiştir. Toplumun kontrolünde kaynak konumuna gelen bu ilke ve kurallar bütününe “değer” adı verilmiştir (Ekinci, 2018: 27).

Bu kavramın çıkışına ve kökenine incek olursak alanyazına göre dünyada bu kavram Latin dilinde “değerli”, “güç sahibi” anlamlarına gelen “valere” kökünden türemiştir (Bilgin, 1995: 83). Dilimizde ise etimolojik olarak “tegmek” dokunmak, değmek; “teg-er” ise değer, eşit olmak anlamlarını taşımaktadır. Kaşgarlı Mahmut’un Dîvânu Lugâti’t-Türk eserinde de bu kavram “tegir” (değer, karşılık) olarak ifade edilmektedir (Eyüpoğlu, 1995: 1722- 174).

Değer kavramının alanyazında pek çok tanımı bulunmaktadır. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında değer şu şekilde tanımlanmıştır:

“Değerlerimiz öğretim programlarının perspektifini oluşturan ilkeler toplamıdır. Kökleri geleneklerimiz ve dünümüz içinde, gövdesi ve dalları bu köklerden beslenerek bugünümüze ve yarınlarımıza uzanmaktadır. Temel insani özelliklerimizi oluşturan değerlerimiz, hayatımızın rutin akışında ve karşılaştığımız sorunlarla başa çıkmada eyleme geçmemizi sağlayan kudretin ve gücün kaynağıdır.” (MEB, 2018: 4).

Oğuzkan (1981: 56) ise değer kavramını zaman içerisinde oluşmuş ve toplum tarafından kabul görmüş gelenek görenek ve inanç birikimlerinin tümü olarak tanımlamış ve değerlerin toplumu bir arada tutan yapılar olduğunu vurgulamıştır.

Akyol (2010: 15) ise değer kavramını, bireyin seçme, karar alma ve değerlendirme gibi aşamalarda dikkate aldığı ölçüt ve toplumdaki sosyal ilişkileri düzenleyen sosyal mekanizmaların kaynağı olarak tanımlamıştır. Bununla birlikte yapıcı kararların ve davranışların değerlerin insanlara etki ettiği ölçüde meydana gelebileceğini ifade etmiştir.

Sahip olduğumuz değerler insanlarla ve çevremizle ilgili ilişkilerimizi fazlasıyla etkilemektedir. Bu bakımdan değerler insanın duygusal yönü ile ilgilidir. Farklı bir şekilde ifade edecek olursak değer bir nesneye veya olaya önem vermede hissedilen duygusal izlenimlerdir (Yeşil ve Aydın, 2007).

Başka bir tanımda ise Akbaş (2004: 46) değer kavramını, bireyin içselleştirdiği ölçütleri olarak tanımlamanın mümkün olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca bu içselleştirmede

bireyin edindiği kazanımların oldukça önemli olduğunu eklemiştir. Bu bağlamda bireyin inançları, motivasyonu ve tutumları, edindiği değerleri ile aynı ölçüde önem kazandığına dikkat çekmiştir.

Değer kavramı hakkında yapılan tanımlarda ortak noktalar olsa da yapılan ve yapılmaya devam edilen çalışmalarda bu kavramı karşılayacak ortak bir tanım oluşturulamamıştır. Bu durumun sebebi değer kavramına getirilen farklı bakış açıları olarak gösterilebilir. Bu nedenle genel geçer bir değer tanımı yapılamamaktadır (Güven, 2014).

2.1. DEĞERLERİN ÖZELLİKLERİ

Değer kavramının daha iyi anlaşılabilmesi için, özelliklerinin belirlenmesi oldukça önem arz etmektedir. Bu kavram ile ilgili farklı alanda pek çok araştırmacı farklı tanımlar yapmıştır (Köylü, 2016). Bu tanımlardaki benzerlikler ve farklılıklar bize değer kavramının özelliklerini vermektedir.

Bilsky ve Schwartz (1987'den akt. Kuşdil ve Kağıtçıbaşı, 2000: 60): Değerlerin bir inanç olduğunu, tamamıyla nesnel olmadığını bu sebeple fikir olarak ifade edilemeyeceğini, ancak etki durumlarında duygular ile iç içe çalıştıklarını; insanların hedeflerine ulaşmada etkili olan tavırlarıyla ilgili olduğunu; yere ve duruma göre değiştiğini; durumlar ve insanlar üzerinde iyinin ve kötünün seçilmesindeki kriterler olarak kullanıldığını; taşıdıkları öneme göre kendi içlerinde sıralarının değişebildiğini ve değerlerin zaman içinde değişebileceğini ifade etmişlerdir.

Welton ve Mallan (1999: 128)'de benzer şekilde değerlerin genel anlamda toplum tarafından kabul edilen düşünceler ve davranışlar olduğunu ancak değerlerin bireysel davranışlara rehberlik ettiğini ve bireylerin farklı davranışlar sergileyebileceğini ifade etmiştir. Yani bireylerin toplumdaki farklı değerleri ya da her bireyin değer sıralamasının farklı olabileceğini vurgulamıştır.

Fichter (1990'dan akt. Özensel, 2003: 231-232) ise değerlerin, toplumun yazılı ve yazılı olmayan kurallarını meydana getirdiğini, bireyin toplumdaki yerini belirlediğini, toplum tarafından kabul gören davranışları pekiştirerek devamlılığını sağladığını, değerlerin toplumca kabul edilmeyecek davranışların ortaya çıkmasını engellediğini, bu yönüyle bireye cesaret verdiğini, toplumsal yardımlaşma ve dayanışmayı ön plana çıkardığını ifade etmiştir.

Çubukçu (2008: 1012-1013), değer kavramının özellikleri için; birleştirici bir etkisinin olduğunu, toplumsal yaşamda ihtiyaçların karşılanmasında toplumun ve bireyin iyiliği için bir ölçüt görevi gördüğünü, duygular ve düşünceler ile ilişkili olduğunu, bireyin davranışlarına yön verdiğini, toplumda benimsenen kural ve olguları kapsadığını ifade etmiştir.

Keskin (2016) ise değer kavramının özellikleri için; değerlerin birbirleri ile bağlantılı olduğunu, aralarında aşamalı bir sistem olduğunu, zamanla değişebilen bir yapı olduğunu, kişisel ve toplumsal yaşamda oldukça önemli olduğunu, toplumca pekiştirilmezlerse kaybolduğunu, kişiden kişiye değişen bir yapıda olduğunu, toplumdaki uzlaşmalar ile meydana geldiğini ve evrensel olduğunu ifade etmiştir.

2.2. DEĞERLERİN SINIFLANDIRILMASI

Çalışmalarını daha kolay bir şekilde yapabilmek ve sağlam temeller üzerine inşa edebilmek için araştırmacılar değerler üzerine farklı sınıflandırmalar yapmışlardır. Yapılan sınıflandırmalar arasında öne çıkan Eduard Spranger'in, Milton Rokeach'ın ve Shalom H. Schwartz'ın yapmış olduğu sınıflandırmalardır (Çakıcı, 2010). Bu sınıflandırmaların dışında ülkemizde yapılan çalışmalarda da farklı sınıflandırmalar bulunmaktadır.

Değer testi psikolojide ilk olarak 1928 yılında Alman filozof ve psikolog Eduard Spranger tarafından hazırlanarak katılımcılar üzerinde uygulanmıştır. Spranger, katılımcıları onlarda ağırlıklı olarak gözlenen değerlere göre kişilik türlerine ayırmaya çalışmış ve bu çalışmanın sonunda katılımcılarda gözlemlenen hâkim değerlere göre altı başlık oluşturmuştur. Spranger'in yapmış olduğu bu sınıflandırma birçok çalışmaya kaynaklık etmiş ve birçok araştırmacı bu sınıflandırma ile çalışmalar gerçekleştirmiştir (Güngör, 1997). Spranger'in yapmış olduğu sınıflandırmada altı değer başlığı şu şekilde görülmektedir: Bilimsel Değer, Estetik Değer, Ekonomik Değer, Politik Değer, Dini Değer ve Sosyal Değer (Güngör, 2000).

Milton Rokeach ise, değerleri davranışların belirlenmesinde yapılan tercihler ve bu tercihlere etki eden daimî bir inanış olduğunu ifade etmiş ve değerlerin bilişsel, duyuşsal ve davranışsal alanlarına dikkat çekmiştir (Rokeach, 1973). Ayrıca Rokeach, sayıca çok fazla değer olmadığını ve olan değerlerin ise her bireyde aynı etkiye sahip olmadığını belirtmiştir. Bir bireyin bir değere çok önem vermesine karşın, diğer birey için bu değer çok bir anlam ifade etmeyebilir. Rokeach ise bu konu ile ilgili şu açıklamada

bulunmuştur: Değerler kişide, çoklu bir yapı olarak bir düzen halinde bulunur. Kişi, bu düzende bazı değerleri daha baskın hissedebilir. Bir değer diğer değerlere göre daha baskın hissedilmesi durumunda; kişinin benliği, içinde yaşadığı toplumun kültürü ve kişinin aldığı eğitim gibi durumlar belirleyicidir (Bacanlı, 2017). Çalışmaları sonucunda Rokeach değerleri iki başlık altında toplamıştır. Bu başlıklar “amaç değerler” ve “araç değerler” dir. Bu başlıkların her birinin altında on sekiz alt değer bulunmaktadır. Amaç değerler istenilen olarak ifade edilirken araç değerler, amaç değerlere ulaşmada kişinin sahip olması gereken değerler olarak karşımıza çıkmaktadır. Örneğin kişi amaç değer olarak “başarılı olmayı” istiyorsa hırslı, istekli ve geniş bir ufka sahip olmak gibi araç değerlere sahip olmalıdır. Ayrıca Rokeach (1973) bu iki başlık arasındaki bağı “değer sistemi” olarak adlandırmıştır.

Shalom H. Schwartz ise Rokeach’tan etkilenecek değerlerin sınıflandırılması üzerinde çalışmalar yapmıştır. Schwartz sınıflandırmasında değerleri kültürel ve bireysel değerler olarak iki başlık altında toplamıştır. Bireysel değerlerin amacı insanın hayatına yön vermekken, toplumsal değerlerin amacının toplumsal standartlara yönelik fikir edinmek olduğunu ifade etmiştir. Çalışmaları sonucunda Schwartz 10 temel değer ve bu değerlere yönelik 56 adet alt değer tanımlamıştır. Bu değerler ve alt değerler birbirleri ile döngüsel bir düzen halindedir. Mesela bir değer bir başka değer ile yakın ilişki gösterirken, diğer bir değerden oldukça uzak olabilmektedir (Bacanlı, 2017).

Yapılan bu sınıflandırmalar haricinde farklı sınıflandırmalarda bulunmaktadır. Nelson, kişinin tercihlerine etki ederek yaşantısına yön veren değerleri “Bireysel Değerler”, bir topluluk tarafından ortaya konan ve topluluğu oluşturan bireylerin benimsediği değerleri “Grup Değerleri” ve bireyin toplumun kabulü için kabullendiği toplumsal normları “Sosyal Değerler” başlığı altında toplayarak değerleri 3 gruba ayırmıştır (Kağan ve Yılmaz, 2019).

Ülken (2016) ise kavram, duygu ve nesne ilişkisinden hareketle, inanmaktan ziyade bilmenin etkin olduğu değerleri “İçkin Değerler”, kişinin sosyal faaliyet ve diğer kişiler ile ilişkilerinden hareketle oluşan değerleri “Aşkın Değerler”, kişinin yaptıkları ve söylediklerinden hareketle oluşan değerleri “Normatif Değerler” başlığı altına alarak değerleri üç gruba ayırmıştır.

Mengüşoğlu ise kişinin karşılaştığı durum ve olaylarla mücadele edebilmesi için belli başlı değerlere sahip olması gerektiğini söyleyerek bazı değerlerin her birey ve

toplumda aynı olmasına karşın toplumdan topluma etkisinin ve öneminin değiştiğini ifade etmektedir. Bu doğrultuda Mengüsoğlu (2013) sevgi, saygı, sadakat, dostluk, adalet gibi değerleri “Yüksek Değerler”, fayda sağlayacak, haz verecek, kişinin sosyal statüsünü etkileyecek, kişiyi söz sahibi yapacak hırs ve kıskançlığa sebep olacak her türlü maddi (para, mülk vb.) değeri “Araç Değerler” olarak iki başlık altında sınıflandırmıştır. Ancak Mengüsoğlu ilerleyen süreçte İnsan Felsefesi kitabında sınıflandırmasına kültürü ve kültürel değerleri kapsayan “Davranış Değerleri” başlığını eklemiştir (Mengüsoğlu, 2016).

Yavuz (2010) ise değerleri, kişiden, yaşanan olaylardan, karşılaşılan durumlardan, kültürden ve tarihten etkilenen “Öznel Değerler”, kişiden, yaşanan olaylardan, karşılaşılan durumlardan, kültürden ve tarihten etkilenmeyen ya da en az şekilde etkilenen değerleri ise “Nesnel Değerler” başlığı altında toplayarak değerleri iki sınıfa ayırmıştır.

3. DEĞERLER EĞİTİMİ

Her insan iyi bir toplumda iyi bir hayata sahip olmak ister. İyi bir hayat ve toplumun varlığı ise ancak iyi bir eğitim ile sağlanabilir. Genel anlamda eğitim; bireyin davranışlarında kasıtlı olarak istendik yönde değişiklik meydana getirme süreci olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak burada eğitimden kasıt, sadece bireye istendik davranışların kazandırılması değil; bireye yaşadığı toplumun kültürünün ve değerlerinin kazandırılması da kastedilmektedir. Bu amacın gerçekleşmesinde, toplumun yaşantısı sonucu oluşan kültür ve dünyaca kabul edilen değer yargılarının gelecek kuşaklara aktarılmasında, değerler eğitimi oldukça önem arz etmektedir (Karaca, 2015). Sistematik ve planlı bir şekilde olmasa da bu çabanın insan oğlunun bir arada yaşamaya başlaması kadar eski olduğunu ifade etmek mümkündür. Çünkü toplumun temelini oluşturan kültür ve değerler, gerek anne-babalar gerek eğitimciler gerekse bilim insanları tarafından gelecek nesillere aktarılmaya çalışılmaktadır.

Bu çabanın bu kadar önemli olmasının başka bir sebebi ise değer aktarımının toplumu oluşturan bireylerin karakter olarak olgunlaşmasını sağlayarak, toplumun bir bütün olarak yaşamasını ve gelişmesini sağlamasıdır. Değerler eğitimi bu amaçla Clausen (1968)’e göre toplum düzeninin koruyucusu ve eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır. Bu bakımdan sağlıklı, devamlı ve ilerleyen bir toplum yapısının sağlanması için öğrencilere temel derslerin öğretilmesi ne kadar önemli ise değerleri öğretmek ve aktarmak da o denli

önemlidir. Çünkü öğretim yalnızca akademik kaygı ile sınırlı kalmayıp öğrencilerin duygu, düşünce ve davranışlarını da kapsayan bir yapıdır ve bu da değerler eğitimi ile mümkündür (Aydın, 2010).

Değerler eğitiminin tarihsel süreci incelendiğinde 19. yüzyılda modern okulların açılması ile birlikte, açık bir şekilde olmasa da programların içinde değerler eğitiminin yer almaya başladığı görülmektedir. Ülkemizde de aynı dönemlerde öğrencilerin ahlaki eğitimleri ve karakter eğitimleri üzerine kuramsal ve uygulamalı olarak çeşitli çalışmalardan bahsetmek mümkündür. Bu çalışmalardan hareketle bireyin sadece akademik başarısının değil aynı zamanda karakterinin, iç yapısının ve değerlerinin de desteklenmesinin amaçlandığı yeni programların oluşturulmaya başlandığı görülmektedir (Akbaş, 2008).

Değerler eğitimi kavramına yönelik gerçekleştirilen araştırmaların ilk olarak 1920’li yıllarda “Karakter Eğitimi” adı altında Amerika’da başladığını görmekteyiz. “Karakter Eğitimi” adı verilen bu çalışmanın geliştirilmesi oldukça uzun zaman almış ve yayımlanması 1970 yılında gerçekleşmiştir. Bu çalışmalara öncülük eden isimler ise “Rokeach, Simon, How, Rath, Harmin, Kirschenbaum ve Kohlberg” olmuştur. Benzer çalışmalara bakıldığında değerler eğitiminde, zamanın getirisine bağlı olarak çeşitli değerlerin ve yapıların öne çıkartılarak uygulanmaya konduğunu görebiliriz. Örneğin 1990’larda değerler eğitiminde bireysel uyum öne çıkarken diğer değerler biraz daha geri planda tutulmuştur. Ancak bu uygulamada geri planda kalan toplumsal değerler ve toplumsal kavramlar bireylerde eksik kalmış ve bunun üzerine çeşitli toplumsal sorunlar yaşanmıştır. Yaşanan olumsuzluklar sonucunda toplumsal değerler ve toplumsal değerlerin önemi tekrar gündeme getirilmiştir (Turan ve Ulusoy, 2014: 7). Bu örneği günümüz içinde vermek doğru olacaktır. Teknolojinin ilerlemesi ile aile içi iletişimin kopma noktasına gelmesi, çocukların örnek davranışları anne ve babalarından görememeleri, çocukları oyalama ve eğlence amaçlı olarak ellerine verilen teknolojik cihazlardan izledikleri videoları ve videodaki karakterleri örnek almaları, buna bağlı olarak değişen, hatta gün geçtikçe kötüye giden ve değerlerinden uzaklaşan bir neslin yetişiyor olması, değerler eğitiminin önemini açıkça göstermektedir. Buna bağlı olarak değerler eğitimi değişen sosyal yaşantıda, bireylerin kültürünü oluşturan toplumsal yargıları ve evrensel değerleri kazanmasında, karşılaşılabilecekleri olumsuzluklara karşı hazırlıklı olmalarını sağlamaktadır (Doğan, 2004). Türk millî eğitiminin amaç ve ilkeleri,

1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'na dayanmaktadır. Türk Millî Eğitiminin genel amaçlarına bakıldığında şu amaç dikkat çekmektedir:

“Türk Milletinin millî, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan, insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış hâline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek.” (MEB, 1973: 2342).

Değerler eğitiminde dikkat edilmesi gereken nokta ise değerlerin öğrencilere yalnızca telkin edilmesi değil, öğrencilerin değerleri özümsemesini sağlamaktır. Çünkü değerler eğitimi, uygulamada farklılıklar gösteren bir yapıya sahiptir (Bekdemir vd., 2016, Turan, 2017). Öğrencilerin değerleri özümsemeleri ve davranış haline getirebilmeleri için uygun yöntemlerin seçilmesi oldukça önemlidir. Bunun için değeri anlatmak yerine yaşatmak ve öğrencilere rol model olmak önemlidir. Ancak bu sayede değerler eğitimi başarılı bir şekilde gerçekleştirilebilecektir (Yaman, 2016).

3.1. DEĞERLER EĞİTİMİNDE YAKLAŞIMLAR

Toplumların varlıklarını ve öz benliklerini koruyabilmeleri, zamanın getirdiği olumsuzluklara karşı mücadele edebilmeleri için değerlerini gelecek nesillere aktarmaları gerekmektedir. Toplumların varlığı ve devamlılığı üzerinde bu kadar önemli etkiye sahip olan değerlerin aktarılmasında ise değerler eğitimi oldukça önemli bir yere sahiptir. Çünkü birey değerleri gelişmiş güzel bir şekilde istendik yönde alamamaktadır. Ayrıca değerler eğitimi konusunda sadece çevre ya da sadece okul tek başına yeterli olmamaktadır. Bu sebepler bir araya geldiğinde sağlıklı bir toplum için değerlerin aile, çevre ve okul iş birliğiyle belli bir sistem ve program dahilinde bireye kazandırılabilceği görülmektedir. Bu yüzden değerler eğitimi bireylere toplumlarda aileler, eğitim kurumları, sivil toplum örgütleri gibi yapılarla verilmeye çalışılmaktadır (Şen, 2007).

Alanyazın incelendiğinde değerler eğitimi üzerine çeşitli çalışmaların olduğu görülmektedir. Bu çalışmalar değerler eğitiminin bireyler üzerinde istendik şekilde gerçekleşmesi ve verilen değerlerin bireyde kalıcı olması için farklı yaklaşımları ve sınıflandırmaları meydana getirmiştir. Eğitimcilerin değerler eğitiminde sıkça başvurdukları yöntemler ise şu şekildedir:

- Değerlerin Doğrudan Öğretimi (Telkin Etme Yaklaşımı)
- Değer Açıklama Yaklaşımı (Değerin Belirginleştirilmesi Yaklaşımı)
- Çözümleme Yaklaşımı (Değer Analizi Yaklaşımı)
- Ahlaki Gelişim Yaklaşımı (Ahlaki Muhakeme ya da Ahlaki İkilem Yaklaşımı)

- Değerlerin Gizil Bir Şekilde Öğretimi (Örtük Program)

Bu yöntemler haricinde başka yöntemler de bulunmaktadır, ancak en fazla tercih edilen yöntemler olarak bu yöntemler karşımıza çıkmaktadır (Aktepe ve Gündüz, 2018).

Değerlerin Doğrudan Öğretimi: Yetişkinlerin ve çocukların davranışlarını şekillendirmek için, değerleri bireylere direkt olarak aktarmak gerektiği düşüncesinden yola çıkan bir yaklaşımdır (Halstead & Taylor, 2000'den akt. Doğanay, 2006: 267). Yetişkinler tarafından belirlenen temel değerler, masallar, efsaneler ve çeşitli oyunlar ile çocuklara aktarılmaya çalışılır (Doğanay, 2006). Özellikle ilköğretimde en çok başvurulan yöntem olduğu söylenebilir (Keskin, 2016). Ancak Simon'a (1972'den akt. Akbaş, 2004: 96) göre bu yöntem daha çok aileler için uygundur; çünkü aileler çocukları ile fazlaca vakit geçirebilirken öğretmenlerin çocuk ile vakit geçirme zamanları okul ile sınırlıdır.

Değer Açıklama Yaklaşımı: Bu yaklaşımda değer in çocuğa direkt aktarılması değil, çocuğun değer edinim süreci önemlidir (Brady, 2008'den akt. Köylü, 2016: 89). Yaklaşımın belirlenmesi, ödüllendirmenin belirlenmesi ve davranış aşamalarından oluşan bu yöntemde öncelikle değerler hakkında öğrencilerin düşünceleri ve öğrencilerin değerlerin farkında olmaları sağlanır (Çakıcı, 2010). Bu sayede öğrenciler düşünerek değerlerin farkına varabilirler ve kendi değer sistemlerini oluşturabilirler. Kendi değer sistemini oluşturan öğrenciler dünyayı daha kolay yorumlarlar (Akbaş, 2008). Ancak bu yaklaşım değerleri olumlu ve olumsuz olarak ayırtırmada yeterli olamamış ve değerler eğitimi konusunda başarı sağlayamamıştır. Ayrıca öğretmenlerin bir psikiyatrist rolünü üstlenmeleri gerektiği ve bu durumun öğrencilerin gizlilik haklarını riske atması gibi sebeplerden dolayı eleştirilmiştir (Akbaş, 2004).

Çözümleme Yaklaşımı: Öğrencilere bir değeri değerlendirmeyi, yapılan değerlendirmede öğrencilere ahlaki çerçeveler içinde en mantıklı kararı almayı ve öğrencilere değer yargılarını paylaşabilecekleri bir gruba nasıl katılabileceklerini öğretmeyi amaçlayan bir yaklaşımdır (Ulusoy ve Dilmaç, 2014: 74). Diğer yöntemlerden farklı olarak bu yöntemde değer içeren bir sorun karşısında duygular işin içine katılmadan akıl yürütme ve mantığa dayalı karar alma sürecini içermektedir (Welton & Mallan, 1999'dan akt. Sarı, 2007: 62). Bu yöntem, sorunun belirlenmesi, belirlenen sorunun açığa çıkarılması, sorun hakkında bilgi toplanması, toplanan bilgilerin doğruluğunun sınanması, muhtemel çözüm yollarının belirlenmesi, çözüm yollarının doğruluklarının test

edilmesi ve değerlendirilmesi, belirlenen çözüm yollarından seçim yapılması ve seçime yönelik davranışta bulunulması olmak üzere sekiz adımdan oluşmaktadır (Doğanay vd., 2012; Aydın, 2010; Uzunkol, 2014).

Ahlaki Gelişim Yaklaşımı: Öncüleri Kohlberg ve Piaget olan bu yaklaşımda öğrencilere ahlaki ikilem içeren durumlar verilerek, öğretmen rehberliğinde, öğrencinin bu ikilemden çıkması hedeflenmektedir. Bu yaklaşımda temel amaç öğrencilerin ahlaki gelişimlerine katkı sağlamaktır (Akbaş, 2008). Bu hususta Kohlberg'in kurgulamış olduğu durumlar ülkemiz dahil pek çok yerde, farklı yaşlardaki çocuklara uygulanmıştır. Alınan cevaplar üç ana gelişim evresinde ve altı farklı başlık altında değerlendirilmiştir. Kohlberg oluşan üç ana evreyi oldukça önemsemiş ve bir üst evreye geçmenin önemini ifade etmiştir (Dönmez ve Yazıcı, 2008).

Değerlerin Gizil Bir Şekilde Öğretimi: Değerler eğitiminde resmi programlar ve etkinlikler kadar sınıf iklimi, öğretmenin tutumu ve görüşleri, öğretmenlerin birbirleri ile etkileşimi ve öğrenciler ile kurdukları iletişim, okulun kültürü vb. değerler, öğrencileri etkileyen temel dinamikler olarak karşımıza çıkmaktadır; çünkü öğrenmede model alma ve taklit önemli bir etkiye sahiptir (Taşpınar, 2009). Bu durumda kapsamı oldukça geniş, herhangi bir zaman sınırı ve resmiyeti olmayan örtük bir program ortaya çıkmaktadır. Öğrenciler resmi programlara yansımayan ancak toplumun benimsediği değerleri bu program sayesinde edinmektedir. Ancak bu yaklaşımda öğrenciler istenmeyen yönde davranış değişikliği de gösterdiği için eleştirilmektedir (Aktepe ve Tahiroğlu, 2016).

Özetleyecek olursak değerler eğitimi bu ve bunlara benzer pek çok yöntemle çocuklara çeşitli yapı ve kurumlarca verilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda değerler eğitimi nerede ve nasıl verilmeye çalışılırsa çalışılsın, çocuk üzerinde büyük etkiye sahip olan okul ve aile faktörlerine, değerler eğitimi konusunda değinmek gerekmektedir.

3.2. DEĞERLER EĞİTİMİNDE AİLENİN ROLÜ

Aile, bireyin hayatının temelini oluşturan, bireyin hayatına şekil ve yön veren, bireyin fiziki ihtiyaçları dışında temel bilgiler ve değerler açısından ilk eğitim ve öğretimini aldığı yerdir (Köylü, 2016). Ayrıca bireyin en güçlü bağlarının olduğu, bu sebeple bireyin değerlerinin oluşmasında, oluşan değerlerine göre tutum ve tepkilerinin gelişmesinde ailenin yeri çok önemlidir.

Özellikle bebeklik dönemi olarak kabul edilen 0-2 yaş aralığı, bebeğin anne ile kurduğu fiziksel ve duygusal bağ sayesinde, annenin bebeği üzerinde en etkili olduğu

dönem olarak kabul edilmektedir. Bebeğin bu dönemde değerler ile tanışması, anne ve babanın bebeğe okuduğu masallarla, hikayelerle ve ona söyledikleri ninnilerle gerçekleştirilir (Şen, 2007). Ayrıca bu dönemde bebekler için taklit önemli bir öğrenme yöntemidir. Bu dönemde anneler ve babalar çocukları için önemli rol modellerdir. Örneğin çocuğunu seven ona gülümseyen bir anne ektiği bu tohumların karşılığını, çocuğunun güler yüzlü ve sevecen olmasıyla alacaktır. Devamında bebeğin biraz daha büyümesi ve ailenin diğer fertleri ile yakın ilişkiler kurmasıyla sosyalleşmenin ilk adımlarını atan bebek annesini taklit ettiği gibi diğer aile bireylerini de taklit etmeye başlayacak ve bu şekilde yeni şeyler öğrenerek gelişimini sürdürecektir. Bu etkileşim ile çocuk ailede uyması gereken kuralları ve değerleri öğrenecek, zamanla ailesinin yardımı ile de diğer değerlere yönelecektir; çünkü aile, bireyi edinmesi gereken değerlere yönlendiren toplumun en temel yapı taşıdır (Fichter, 2004'den akt. Ulusoy ve Dilmaç, 2016: 87). Yapılan bu yönlendirmelere ilave olarak ailenin çocuğunu yetiştirme şekli çocuğun karakter oluşumuna etki edecektir. Ailenin yönlendirmesi ve çocuklarına yaklaşımları ile çocuk diğer toplumsal değerleri de edinecek ve bu sayede aile çocuğuna toplumsal değerleri de aktararak çocuğunu topluma hazırlayıp aile dışında da sosyalleşmesine katkı sağlayacaktır (Şahin, 2005).

Çocukluk dönemi, atasözlerimizde ifade edildiği gibi “Ağaç yaş iken eğilir” sözünün karşılık bulduğu dönemdir. Çünkü çocuğun küçük yaşlarda aileden edindiği değerler, ilerleyen dönemlerde edineceği değerlerden nispeten daha kalıcıdır. Bu sebeple ailelerin bu dönemde çocukları için oldukça iyi bir model olmaları gerekmektedir. Ailede toplumsal değerleri öğrenen çocuk öğrendiği değer ile davranışlarını şekillendirecektir. Çocuğun sergilediği davranışlarda doğal olarak ailede sergilenen davranışlarla paralel olacaktır. Sonuçta sağlıklı bir aile ortamında sevgi, hoşgörü ve anlayışla yetiştirilen çocuk, erişeceği olgunluk ve kazanacağı kişilikle toplumda kendi ayakları üzerinde durabilecektir. Bu hususta çocuk aile ortamındaki sevgi ile güvenmeyi öğrenecek, ailesinden destek gördükçe kendine olan saygısı artacak, ailesi tarafından anlaşıldıkça hoşgörüsü artacak ve yaptığı işlerin sonucuna katlanmayı öğrendikçe bağımsız hareket edecektir (Yörükoğlu, 2007).

Çocuğun aileden aldığı bu eğitimde dikkat edilmesi gereken bir nokta da çocuğun aileden edindiği değerlerin toplumda ya da okulda verilen değer ile çelişmemesidir. Eğer çocuğun aileden aldığı değer ile okuldan aldığı değer çelişir veya çatışırsa, değerlerin

aktarılmasında sorun yaşanacak ve eğitimin toplumsallaştırma görevi gerçekleşmeyecektir (Taşpınar, 2009)

3.3. DEĞERLER EĞİTİMİNDE OKULUN ROLÜ

Çocukların değer ediniminde en önemli yer ailesi olarak görülürken, çocuğun yaşının ilerlemesi ve okula başlamasıyla, çocuğun sosyalleşmesinde ve toplumsal değerleri edinmesinde okullar oldukça önemli bir yere sahiptir (Yılmaz, 2019). Çünkü okullar bireyi sadece bilişsel olarak yetiştirmekle sınırlandırılmış yerler değildir. Bunun yanı sıra sağlıklı bir toplum yapısının oluşması, toplumun devamlılığının sağlanması ve korunması için bireye, toplumun benimsediği kültürel ve evrensel değeri kazandırarak toplumun ve bireyin huzurunu, mutluluğunu sağlamakta okulların görevleri arasındadır (Gömleksiz ve Kılıç, 2015). Akbaş (2008) bu konu ile ilgili okulların programlarında açık bir şekilde yer alsın veya almasın öğrencilere değerleri aktarmak, okulun sistem ve kuralları dahilinde öğrencileri disiplin altına sokarak karakter ve ahlaklarını geliştirmenin de okulların bir görevi olduğunu ifade etmiştir. Kurtdede Fidan'da (2016) bu konuyla ilgili; özellikle ilkokullara büyük bir sorumluluk ve görev düştüğünü ifade etmiştir. Bu görevin gerçekleşmesi için değerler örtük veya açık bir şekilde eğitimin içinde yer almaktadır (Gudmundsdottir, 1991). Ülkemizde değerler eğitime yönelik çalışmalara bakmak gerekirse, 2010 yılında T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından yayınlanan Milli Eğitim Şura Kararı'nın onuncu sayfasında "Sanat, Spor, Beceri ve Değerler Eğitimi" başlığı altında 29. ve 30. maddeler de dahil olmak üzere tavsiye niteliğinde toplam on maddenin şu şekilde yer aldığını görebiliriz (MEB, 2010):

- Millî Eğitim Bakanlığı tarafından, çocuklarımızın ve gençlerimizin sahip olduğu değerleri belirlemeye yönelik ülke çapında alan araştırması yapılmalı ve bu araştırma her 4 yılda bir güncellenmelidir.
- Öğretim programlarında, değerler eğitiminde değer aktarımı yerine ulusal ve evrensel değerler birlikte düşünülerek farkındalık kazandıracak yaklaşımlara öncelik verilmelidir.
- Değerin bir tercih olduğu ve toplumların benzer tercihlere sahip kişilerden oluştuğu vurgulanarak öğretmenlere değer eğitimi bilinci kazandırılmalıdır.
- Öğretmen yetiştiren tüm programlara değerler eğitime yönelik bir ders konulmalı ve sistemdeki öğretmenlerin hizmet içi eğitim programlarında değerler eğitime yer verilmelidir.

- Ortak değerlerin vurgulanması ve değer farklılıklarının zenginlik olduğu bilincinin kazandırılması için gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

- Tüm eğitim-öğretim kademelerinde değerler eğitimine yönelik, STK'larla iş birliği yapılarak alan öğretmenlerinin ortak kullanabileceği program ve materyal geliştirilmelidir.

- Değerler eğitimine, okul öncesinden başlayarak yaygın eğitim dâhil olmak üzere eğitim öğretimin her kademesinde, tüm dersler ve okul kültürü içerisinde yer verilmeli ve bu konuda öğretmen, yönetici, öğrenci, aile ve çevre ile iş birliğine gidilmeli, farkındalık oluşturulması için kitle iletişim araçlarından faydalanılması amacıyla gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

- Ödüllendirme kriterlerinde, değerler eğitimi açısından örnek davranışlar sergileyen öğrencilere yönelik düzenlemeler yapılmalıdır.

- Medya ve değerler eğitimi ilişkisi konusunda farkındalık kazandırmaya yönelik araştırma ve eğitim çalışmalarına önem verilmeli; bu konuda gerekli yasal düzenlemeler yapılmalıdır.

- Öğrencilerin akademik başarıları yanında değerlerin oluşumunda önemli yeri olan duygusal, sosyal ve ruhsal zekâ gelişimlerine yönelik de yatırım yapılmalıdır.

- Değerler eğitimi konusunda önemli işlev gören “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi” dersi çoğulcu bir anlayışla tüm öğretim kurumlarında daha etkin olarak okutulmalıdır.

Buna ek olarak 2014 yılında Millî Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından yayımlanan Milli Eğitim Şura Kararlarında ise şu tavsiyeleri görebiliriz (MEB, 2014):

- Okul Öncesi Eğitim başlığı altında 1.1.2. maddesi ile “Öğretim programlarında değerler eğitimine yer verilmesi”

- Ortaokul başlığı altında 1.3.7. maddesi ile “Değerler eğitimine öğretim programlarında etkin bir şekilde sarmallık anlayışıyla yer verilmesi” maddeleri yer almaktadır.

Günümüzde aile yapısının değişmesi, aile içi iletişimin azalması, hızla gelişen teknolojinin çocuklar için adeta oyuncak haline gelmesine bağlı olarak, çocuklar ailelerinden değerleri yeterince alamamakta, değerler gelecek nesillere aktarılamadığı için toplum bundan fazlasıyla etkilenmektedir. Bu etki değerler eğitiminin bir program dahilinde sistemli bir şekilde verilmesinin önemini gözler önüne sermektedir (Kurtdede

Fidan, 2016). Buna ek olarak toplumda adaletsizliğin giderek artması, toplumun huzurunu bozan olayların artış göstermesi, aileden veya yakın çevreden değerleri edinemeyen çocukların zararlı alışkanlıklar edinmesi ve olumsuz davranışlar sergilemeleri, toplumu bir bütün halinde tutan sevgi, saygı, samimiyet, doğruluk, sorumluluk gibi değerlerin gün geçtikçe önemini yitirmeleri de bu sebepler arasında gösterilebilir (Yılmaz, 2014). Tüm bu sebepler bir araya geldiğinde, günümüzde okula başlama (okul öncesi) yaşının üç-dört yaş olduğunu göz önünde bulundurur ve bireyin yirmi iki- yirmi dört yaşlarına kadar okulda olduğunu da dikkate aldığımızda, değerler eğitimi konusunda okullara ne denli önemli görevler düştüğü görülmektedir (Kaya ve Taşkın, 2016). Ayrıca okullarda verilen eğitimin bir program dahilinde sistemli bir şekilde ele alınması, değer aktarımı konusunda kalıcı ve etkili bir öğretimin gerçekleşmesini sağlamaktadır (Karatay, 2007b).

Değerler eğitiminde önemli görülen bir başka nokta ise değerleri ya da ahlaki kuralları ezberletmenin öğrenciler üzerinde kalıcı bir etki yaratmayacağıdır. Kalıcı bir değer eğitimi için öğrencilerin öğrenmeye teşvik edilmesi ve aktarılacak değerler hakkında öğrencilerde farkındalık oluşturmak oldukça önemlidir (Mccarry, 1999'dan akt. Yıldırım, Becerikli ve Demirel, 2017). Örneğin “Çocuklar bugün konumuz vatanseverlik. Bugün vatanseverliği işleyeceğiz” şeklinde bir yaklaşım ile çocuklara değerleri aktarmamız neredeyse olanaksızdır (Biter, 2016). Bu hususta ders içi ve ders dışı etkinliklerin değer aktarımında önemli bir yerinin olduğu söylenmektedir (Deveci ve Ay, 2009). Bu bağlamda öğrencilere değerlerin yaşatıldığı, hissettirildiği bir ortam oluşturulmalı ve değerlerin ele alındığı etkinlikler gerçekleştirilmelidir (Kaya ve Taşkın, 2016). Yılmaz (2014) tarafından yapılan bir çalışmada, değerler üzerine kalıcı bir eğitimin sağlanmasında şu ilkelere vurgu yapılmıştır:

- Değer eğitiminde yaşam ile bağlantı kurulmalı
- Verilen eğitim ve yapılan etkinlikler okul ile sınırlı kalmamalı
- Verilecek değer hakkında planlı hareket edilmeli
- Yapılacak etkinlikler öğrencinin dikkatini çekebilir olmalı
- Yapılan etkinliklerde etkin katılıma dikkat edilmeli.

Kısacası ailede değer eğitimi almaya başlayan bireyin okula başlamasıyla, ulusal ve evrensel değerleri edinirken gerek okulda farklı bir çevre ile tanışması, sosyalleşmesi gerekse teknoloji ve diğer etkenler ile değer edinimini devam ettirmektedir. Değerler eğitimi tüm dengeli yoluyla ele alacak olursak, bireyin okulda edineceği değerlerin

hayatla iç içe olması nedeniyle, Sosyal Bilgiler dersinin birey üzerinde oldukça etkili olacağı söylenebilir. Çünkü Sosyal Bilgiler, bireyi iyi bir insan olarak yetiştirmek için toplumsal değerleri, becerileri ve tutumları bireye kazandırmayı amaçlayan bir derstir (Bozkurt, 2017: 40-41).

3.4. SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE DEĞERLER EĞİTİMİ

Sosyal Bilgiler dersi kaynağını bireyden, toplumdan, bireyin ve toplumun ihtiyaçlarından kısacası yaşamdan alan bir derstir. Bu ders sayesinde öğrenciler yaşadıkları toplumu ve bu toplumun kültürünü, geçmişini, bugününü öğrenme ve yarınını yordayabilme fırsatı bulmaktadır. Bu sayede geleceğimizin teminatı olan çocuklarımız, milletimizin geçmişini bilerek yetişecek ve geleceklerini bu ölçüde planlayarak nitelikli ve iyi birer vatandaş olma yolunda ilerleyeceklerdir (Yükselir, 2006). Ayrıca Sosyal Bilgiler dersi, kazandırmayı hedeflediği değerler ile çocuklarımızın değer verme ve değerleri görebilme, empati kurma, farklılıklara saygı gösterme ve hoşgörü gibi kazanımları ile çocuklarımızın ahlaki yapısını geliştirerek karakter yapılarının gelişimlerine de katkı sağlayarak ilerlemesine yardımcı olacaktır (Gömleksiz ve Cüro, 2010). Bu bağlamda Sosyal Bilgiler dersinin değerler eğitimindeki amaçlarını Turner, Russel III ve Waters (2013), sorumluluklarının farkında olan etkin vatandaşlar yetiştirmek, farkındalık sahibi anlayışlı bireyler yetiştirmek, bireyleri her kültüre saygı gösteren duyarlı birer dünya vatandaşı olarak yetiştirmek ve kişinin olumlu bir benlik oluşturmaya yardımcı olmak olarak ifade etmişlerdir.

Sosyal Bilgiler dersi, insanları yaşadıkları toplumda iyi birer vatandaş olmaları için hayata hazırlarken değerler açısından da insanları yetiştirmeyi amaçlamaktadır (Öztürk ve Deveci, 2011). Amerika Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi bu dersin amacını “... toplumsal yaşama katılım için gerekli olan bilgi, beceri ve değerleri içselleştirmiş, demokratik bir bilinç kazanmış etkin vatandaş yetiştirmek” olarak açıklamıştır (NCSS, 1994: 3). Ayrıca değerlerin düzgün bir şekilde edinimi bireyin ilerleyen dönemlerde dengeli bir karakter oluşturmaya, toplumda sağlıklı ilişkiler kurabilmesi ve toplumun sağlıklı bir şekilde varlığını devam ettirebilmesi için hayati öneme sahiptir. Bununla birlikte tarih konularını da içeren Sosyal Bilgiler dersi farklı kültür ve yaşam şekillerini de anlatmasıyla değerlerin bireye kazandırılmasında etkin bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda Sosyal Bilgiler dersi çok disiplinli yapısıyla bireyin değerleri edinmesinde eğitimine zenginlik ve çeşitlilik sağlayan bir ders olarak ifade edilmektedir (Beldağ vd., 2016). Bu tanım ve amaçlara bakıldığında toplumun değerlerini bir program dahilinde

bireye aktararak, toplumun bireyden beklentilerini karşılaması konusunda Sosyal Bilgiler dersini değerler eğitimi dersi olarak değerlendirmek mümkündür.

3.5. SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE KULLANILAN MATERYALLER

Öğretmenler dersin niteliğini artırmak, öğrenciler için dersi daha eğlenceli bir hale getirmek, soyut kavramları somutlaştırarak öğrenimi kolaylaştırmak, öğretimi daha kalıcı hale getirmek için çeşitli materyallerle derslerini desteklemelidir. Bu durum Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında şu şekilde yer almaktadır:

“Efsane, destan, masal, atasözü, halk hikâyesi, türkü ve şiir gibi türlerden yararlanılarak Sosyal Bilgiler dersi edebî ürünlerle desteklenmelidir. Öğrenciler; konuları sevdirecek roman, tarihî roman, hikâye, hatıra, gezi yazısı ve fıkra gibi edebî ürünler okumaya teşvik edilmelidir. Ayrıca uygun görülen kazanımlar resim, musiki, minyatür, gravür, hat, heykel, mimari, tiyatro, sinema gibi geleneksel veya modern sanat ürünleriyle desteklenmelidir.” (MEB, 2018: 10).

Dersin çeşitli kaynaklarla desteklenmesi öğrencilerin ilgilerini ve yetenekli oldukları konuları keşfetmelerine, gerçek hayatta karşılarına çıkabilecek olası problemlere çözüm üretebilmelerine ve farklı kaynaklardan edindikleri bilgileri karşılaştırarak değerlendirme yapabilmelerine imkân sağlamaktadır (Seefeldt, 1989’dan akt. Çengelci, 2013).

Bu materyaller öğrencileri akademik olarak desteklemek için kullanılabileceği gibi soyut olan değerleri görsel ve işitsel unsurlarla somutlaştırarak öğrencilere değer aktarımında da kullanılabilmektedir (Güden Altmış, 2021). Değer eğitiminde bu materyaller dışında öğretmenler tarafından sınıf düzeylerine uygun olarak geliştirilen iki ve üç boyutlu materyallerden, öğrencilerin dikkatini çekebilecek belgesellerden, animasyon filmlerden, çizgi filmlerden, efsanelerden, belirli gün ve haftalar etkinliklerinden, masallardan, hikayelerden, şiirlerden ve dergilerden yararlanılabilir (Kurdede Fidan, 2016). Bu bağlamda Sosyal Bilgiler dersinin çeşitli materyallerin kullanımına uygun bir ders olduğunu söylemek mümkündür.

Derste kullanılacak materyalin bilginin kalıcılığı sağlaması için olabildiğince fazla duyuya hitap etmesi gerekmektedir. Unutulmamalıdır ki edinilen bilgilerin %83’ü görme, %11’i işitme, %3.5’i koklama ve %1’i tatma ile gerçekleşmektedir (Kağızmanlı vd., 2017: 22). Hem görsel hem işitsel öğeleri bir arada bulundurmasıyla çizgi filmler öğrenimi daha kalıcı hale getirerek öğrencilerin akademik başarılarına katkı sağlamaktadır. İçeriği doğru seçilmiş çizgi filmler çocuğa akademik katkı sağlamanın yanında, çocuğun olumlu davranışlar edinmesinde ve kültürel farkındalık kazanmasında da oldukça etkilidir (Güler, 2016: 168; Oruç ve Teymuroğlu, 2016)

4. ÇİZGİ FİLM

Kitle iletişimini, teknolojinin ve kitle iletişim araçlarının kullanımı ile geniş kitlelere ulaşmak, hitap etmek şeklinde tanımlamak mümkündür (Karahan Uslu, 2000: 19). Kitle iletişimi ile insanlar ülkelerinde ve dünyada meydana gelen sorunlar, sosyal ve ekonomik gelişmeler gibi pek çok konuda bilgi sahibi olabilmektedir (Güney, 2006). Bununla birlikte kitle iletişim araçlarının en önemli işlevlerinden biri de kültürü yaymak, kültürün gelişmesini ve tanıtılmasını sağlamaktır (Alp ve Kardaş, 2016). Bu bağlamda gerek bilgi ve kültür aktarımı gerekse hitap ettiği kitleye eğlenceli içerikler sunma konusunda; zaman sınırı olmaksızın yirmi dört saat yayın yapabilmesi, her yaştan izleyiciye hitap eden programlara ulaşım imkanı vermesi, diğer kitle iletişim araçlarına göre daha ekonomik ve ulaşılabilir oluşu ile kitle iletişiminde kullanılan en yaygın araçlardan birinin televizyon olduğunu söylemek mümkündür (Temizyürek ve Acar, 2014).

Televizyonlarda çocuklara yönelik hazırlanan içeriklerin ve çocuklara yönelik yayın yapan çizgi film kanallarının sayısındaki artış çocukların televizyona olan ilgilerini arttırmıştır. Çizgi filmler çocukların televizyon izlemelerindeki en etkili faktörlerden biri olmuştur. (Çoban Keneş, 2016). Çizgi filmlerin çocuklara yönelik etkilerine bakmadan önce çizgi filmin tanımına bakmak gerekmektedir. Alanyazında çizgi filme yönelik pek çok tanım bulunmaktadır. Köken olarak bakıldığında Latince “Animare” kelimesi İngilizce ve Fransızcada “Animation” olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkçesi “Hayat Vermek” anlamına gelen bu kelime dünyadaki kullanımı ile dilimize “animasyon” olarak geçse de Türk Dil Kurumu’nda animasyon kelimesinin karşılığı “Canlandırma” olarak karşımıza çıkmaktadır. Sinema alanında kullanılan “Animasyon” ve “Canlandırma” kelimelerinin halk arasındaki kullanımı ise “Çizgi Film” şeklinde olmuştur. Hatta bu türe sinemada yayınlanması durumunda animasyon ya da canlandırma, televizyonda yayınlanma durumunda ise çizgi film denmiştir (Ergen Kılıcı, 2009: 39, Temizyürek ve Acar, 2014: 27). Bunun yanında “Bir konuyla ilgili olarak karakterlerinin hareketlerini belirtecek biçimde art arda çizilmiş resimlerden oluşan sinema filmi” (TDK, 2023), çizimlerin teknolojik yöntemlerle canlandırılması (Uslubaş, 2006: 48), resim veya hareketsiz nesnelere hareket duygusu verilerek düzenlenmesi (Özön, 1981: 49), çizilmiş olanın hareketlendirildiği ilgi çekici araç (Güler, 2013: 208), içeriğindeki mesajları görsel ve işitsel zenginliklerle çocuklara kısa sürede ulaştıran etkili bir iletişim aracı (İlgaz, 1997: 65) gibi tanımları da bulunmaktadır.

Çizgi filmler çocukların dünyayı anlamlandırma sürecinde oldukça etkilidir (Güneş, 2010). Çocuğun cinsiyeti, yaşı, sosyal çevresi gibi faktörler çocuğun ilgi duyduğu konuları ve izlemeyi tercih ettiği çizgi filmler üzerinde etkilidir. Bunun yanında çizgi filmin senaryosu, görsel ve işitsel unsurlarının kalitesi, çizgi filmin içeriği ve konusunun işleniş tarzı gibi unsurlar da çocuğun çizgi film tercihlerinde oldukça etkilidir (Habib & Soliman, 2015; Güler, 2016). Bu etkenlerin yanında çocuğun çizgi filmi tercih etmesindeki esas etken çizgi filmlerin olağan üstü unsurları içinde barındıran masalsı yapısıdır. Zamanın ilerlemesi ile aile büyüklerinin çocukları için anlattığı masalların yerini çizgi filmler, televizyonlar almıştır. Bundan dolayı televizyonlara “Elektronik Hikâyecisi” de denmektedir (Schramm, 1964: 13). Çocuklar izlediklerinden ve dinlediklerinden etkilenmekte, izlediklerini ve dinlediklerini taklit etmektedirler. Bu yönüyle çizgi filmler çocukların gelişimini ailesi ve sosyal çevresi kadar etkilemekte, çocukların değer dünyalarının oluşmasında ve davranışlarının şekillenmesinde büyük bir rol oynamaktadır (Nielsen vd., 2013; Yaşar Ekici, 2015).

İçeriği çocuklara göre hazırlanmış nitelikli çizgi filmleri seçmek oldukça önemlidir. Çünkü içeriği iyi hazırlanmış çizgi filmlerin seçilmesi çocuğu sosyal hayatında ve kişilik gelişiminde olumlu yönde etkilerken; televizyon kanallarının ticari kaygıları ile hazırlanmış, çocuklar için uygun içeriğe sahip olmayan çizgi filmler ise çocuklarda istenmeyen davranışları ortaya çıkartmakta ve çocukları şiddete yönlendirmektedir (Balraj & Gopal, 2013; Yağlı, 2013; Yaşar Ekici, 2015). Çünkü çocuklar televizyonda gördüklerinin kurgu veya hayal ürünü olduğu anlayamamakta, gördüklerinin televizyonun içine girmiş küçük insanlar tarafından yaşandığını ve gerçek olduğunu düşünmektedirler. Bundan dolayı televizyonda gördüklerine özenerek süper kahramanlar gibi uçmayı deneyip, gördükleri tehlikeli sahneleri arkadaşları ile canlandırmaya çalışmaktadırlar (Can, 1996; Akyüz, 2013). Bu durum da çocukların davranışlarını ve duygularını büyük ölçüde etkilemektedir. Örneğin çizgi filmlerdeki şiddet sahnelerinin gerçek yaşamdan olduğuna inanan ve şiddete meyilli bir kahramanla kendini özleştiren çocuklar saldırgan hareketler sergilemektedir. Öte yandan şiddet ve korku içeren çizgi filmler çocuklara kimseye güvenmemeleri gerektiğini ve her an tehlikede olduklarını düşündürerek güven hislerine ve duygularına zarar vermektedir (Levin & Paige, 1994; Dağ vd., 2005).

Çocuklar için uygun içerik ve niteliğe sahip olmayan çizgi filmler çocukların dil gelişimlerini de olumsuz bir şekilde etkilemektedir. Çizgi filmde kullanılan sözcük

sayının az olması, yerli ya da yabancı kaynaklı çizgi filmlerde Türkçe'nin doğru kullanılmaması, yabancı kelimelere sık sık yer verilerek özentili bir dille çocukların maruz bırakılması çocukların kelime dağarcığının gelişmemesine ve çocuğun ana dilinin yozlaşmasına sebep olmaktadır (Haktanır, 2009).

Çocukların ebeveyn ya da öğretmen kontrolü olmaksızın uzun süre çizgi film izlemeleri kitap okumalarına, oyun oynamalarına, kültürel ve sosyal faaliyetlere katılmalarına engel olmakta ve çocukların sosyal ilişkilerini olumsuz yönde etkilemektedir. Ayrıca çocukların izlediği çizgi filmlerin sürekliliğinin tanıtıcı içeriklerle sık sık bölünmesi çocuklarda yoğunlaşma kapasitesini azaltarak dikkat bozukluğuna sebep olmakta ve çocukların beyinsel işlevlerini tembelleğe alıştırarak çocuklarda zihinsel imgeleme yaratıcılığını azaltmaktadır. Zihinsel imgeleme yaratıcılığının azalması ile çocuklar hayal kurmada güçlük yaşadıkları için içinde zihinsel imgeler ve hayal unsurları barındıran öykü gibi yazınsal türleri oluşturmada zorluk yaşamaktadır (Çaplı, 1996; Revue, 1998; İstanbul Üniversitesi, 1. Uluslararası Çocuk Filmleri Festivali Konferansı, 2004).

Çizgi filmlerin çocuklar üzerinde birçok olumlu etkisi de bulunmaktadır. Çizgi filmler öğrencileri eğlendirerek rahatlatması, eğlenerek öğrenme imkânı sağlaması, öğrencilere bağlamdan bağımsız bir şekilde görsel ve işitsel unsurları ile gerçekçi öğrenme ortamları sağlaması, uzun ve karmaşık konuları kısa sürede öğrencileri eğlendirerek aktarabilmesi, farklı konular ve içeriklerle öğrencilere tartışma imkânı vermesi, gibi sebeplerle okullarda eğitim ve öğretimde kullanılabilecek ekonomik bir eğitim aracı olarak karşımıza çıkmaktadır (Khan, 2015; Şahin, 2019a). Çizgi filmler görsel ve işitsel unsurlarla hayatın içinden konuları öğrencilerin dikkatini çeken bir hale getirmesi, eğlenceli yapısı ile kalıcı öğrenmeye imkan sağlaması, öğrencilere tartışarak ve taklit ederek öğrenme imkânı vermesi ile kaynağını hayatın içinden alan ve öğrencileri hayata hazırlayan Sosyal Bilgiler dersinde kullanılabilecek materyallerden biridir.

5. SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE ÇİZGİ FİLM KULLANMANIN ÖNEMİ

Günümüzde öğrenme okula ve resmi programlara bağlı olmadan informal bir şekilde de gerçekleşebilmektedir. Televizyonlarda çocuklara yönelik hazırlanan çizgi filmlerle çocuklar zamana, mekâna ve öğretim programlarına bağlı kalmadan çeşitli bilgilere ulaşabilmektedir.

Teknolojide yaşanan gelişmeler medyada yaşanan gelişmeleri de beraberinde getirmiştir. Teknolojide ve medyada meydana gelen gelişmeler öğrencilerin ilgisini oldukça çekmiş ve günümüz “televizyon nesli” ni ortaya çıkarmıştır. Bu neslin çeşitli bilgileri edinmelerinde, becerileri ve tutumları kazanmalarında teknoloji ve medya yer yer okula göre daha baskın gelmiştir. Bu durum da Sosyal Bilgiler dersinin öğrenciler için daha eğlenceli, daha ilgi çekici ve Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilerde daha kalıcı öğrenmelerin sağlanması için medya ürünlerini kullanmanın önemini gözler önüne sermektedir (Özdemir Özen, 2017). Sosyal Bilgiler dersinde kullanılabilecek medya ürünlerinden biri de çizgi filmlerdir. Sosyal Bilgiler dersinde çizgi film kullanımının yararlarını şu şekilde sıralayabiliriz:

- Özellikle çocuklar için alanında uzman kişilerce hazırlanan çizgi filmler çocukların çeşitli bilgileri eğlenerek öğrenmelerinde, olumlu tutum ve davranışlar gelişmelerinde oldukça önemli bir yere sahiptir (Tabak, 2022).
- İçeriği iyi hazırlanmış çizgi filmler eğitimi zenginleştirir, öğrenciyi güdüler ve edinilen bilginin unutulmasını engelleyerek bilginin daha kalıcı olmasını sağlar (Teymuroğlu ve Oruç, 2016).
- Çizgi filmler dersi tek düzelikten kurtararak eğlenerek öğrenmeye fırsat verir (Köşker, 2005).
- Çizgi filmler adalet, saygı, değerler gibi soyut olan kavramları görsel ve işitsel unsurları ile somutlaştırarak öğrencilerin soyut ve öğrenilmesi zor kavramları daha kolay bir şekilde öğrenmelerine fırsat verir (Öztaş, 2009).
- Çizgi filmler görsel ve işitsel unsurları ile karmaşık bilgilerin anlaşılmasını kolaylaştırarak etkin ve kalıcı bir öğrenme sağlar (Güler, 1992).
- Çocuklar çizgi filmlerde gördüklerini, edindikleri bilgileri arkadaşlarıyla ve aileleriyle paylaşırlar. Bu durum çocuğun edindiği bilgiler hakkında konuşmasına ve tartışmasına imkân vererek çocukların iletişim becerilerinin gelişmesine ve çocukların sosyalleşmesine katkı sağlamaktadır. (Büyükbaykal, 2012).
- Çocuklar izledikleri çizgi film karakterlerini örnek almaktadırlar. Çizgi filmlerdeki karakterler resim, spor, müzik gibi çeşitli dallara çocukları yönlendirebilmektedir. Çizgi filmler bu yönü ile çocukların kendilerini tanımalarına, ilgi ve yeteneklerini keşfetmelerine yardımcı olmaktadır (Eskandari, 2007).
- Çizgi filmler içerikleri ile çocuklara tartışma ortamı oluşturmakta ve bu yönü ile çocukları düşünmeye teşvik etmektedir (Çilenti, 1980).

- Öğrencilerin farklı kültürleri tanımalarını, doğa olaylarının oluşumlarını ve gök cisimlerinin hareketlerini keşfetmelerinde zaman, mekan ve para yönünden eğitimde ekonomiklik sağlamaktadır (Özdemir Özen, 2017).

- Çizgi filmler öğrencileri düşünmeye teşvik etmektedir. Öğrencilerin sorumluluk bilincini geliştirerek öğrenmelerini kolaylaştırmaktadır. Ayrıca günlük hayatta karşılaşılabilecekleri olumsuz durumlara mantıklı çözümler bulmalarını sağlamakta ve öğrencilerin üst bilişsel becerilerinin gelişmesine katkı sağlamaktadır (Daşdemir vd., 2012).

- Çizgi filmler çocuklara yaşadıkları dünyayı tanımalarında yardımcı olarak çocuklara farklılıklara saygı duymayı ve kendilerini başkalarının yerine koymayı öğretebilmektedirler (Kalem, 2019).

- Kültürel mirasın çocuklara eğlenceli bir şekilde aktarılmasına yardımcı olmaktadır (Yaşar Ekici, 2015).

- Öğrencilerin sınıf içi etkinliklere daha fazla katılımını sağlayarak sınıf içi etkileşimi arttırmaktadır (Oruç ve Teymuroğlu, 2016).

- Çizgi filmler öğrencilerin kelime dağarcığı gelişmesine katkıda bulunmaktadır (Bursalı ve Topçuoğlu Ünal, 2015).

- Çizgi filmler çocukların milli ve ulusal değerlerini, kendi ülkesine ve başka ülkelere ait kültürleri tanıtmakta kullanılabilmektedir (Eşitti, 2016).

- Öğrencilerin seviyelerine uygun nitelikte hazırlanan çizgi filmler öğrencilerin değer edinimine katkıda bulunmaktadır (Karakuş, 2015).

6. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Alanyazın incelendiğinde “Çizgi Filmler ve Değerler Eğitimi” konuları üzerine yapılmış pek çok araştırmanın olduğu görülmüştür. Bu bölümde “Çizgi Filmler ve Değerler Eğitimi” konularında yapılan yurt içi ve yurt dışı araştırmalara yer verilmiştir.

6.1. ÇİZGİ FİMLER VE DEĞERLER EĞİTİMİ İLE İLGİLİ YURT İÇİNDE

YAPILAN ÇALIŞMALAR

Yardımcıel ve Kılıç (2023) “Çizgi Filmlerin İlettikleri Etik Değerler Bakımından İncelenmesi: Doru Örneği” adlı çalışmalarında içerik analizi yöntemiyle Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında yer alan değerleri Doru çizgi filminin 26 bölümünde belirlemeyi amaçlamışlardır. Sonuç olarak incelenen bölümlerde 256 değere yer verildiği tespit edilmiştir. Çizgi filmde en fazla yer verilen değerlerin aile birliğine önem verme,

dayanışma, duyarlılık, saygı, sevgi, sorumluluk ve yardımseverlik olduğu gözlemlenmiş ve Doru çizgi filminin evrensel ve milli değerleri içermesiyle değerler eğitiminde faydalı bir materyal olabileceği ifade edilmiştir.

Gülten (2023) “Çizgi Film ve Değer Öğretimi Üzerine Yapılmış Araştırmaların Sistematik Derleme Yöntemiyle İncelenmesi” adlı çalışmasında 2013-2022 yılları arasında çizgi film ve değer öğretimi üzerine gerçekleştirilen 14 makale ve 14 tezi sistematik derleme yöntemi ile incelemiştir. Sonuç olarak araştırmalarda incelenen çizgi filmlerin konu olarak benzer nitelikte olduğu ve çizgi filmlerde olumlu değerlere daha çok yer verildiği tespit edilmiş ve çizgi filmlerin değer öğretiminde kullanışlı materyaller olduğu ifade edilmiştir.

Yener, Yılmaz ve Şen (2021) “Çizgi Filmlerde Değer Eğitimi: TRT Çocuk Örneği” adlı çalışmalarında, içerik analizi yöntemiyle, TRT Çocuk kanalında yayınlanan 28 çizgi filmin YouTube’da en çok izlenen bölümlerini Milli Eğitim Bakanlığınca belirlenen değerler kapsamında incelemeyi amaçlamışlardır. Sonuç olarak incelenen çizgi filmler de en çok: yardımlaşma ve dayanışma değerlerine yer verilirken; empati değerine yer verilmediği görülmüştür. Bununla birlikte çizgi filmlerin değerler eğitimi açısından oldukça önemli olduğu ve çizgi filmlerin yeni bölümlerinde bulunmayan diğer değerlere de yer verilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Üğdül (2021) “Popüler Çizgi Filmlerin Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Yer Alan Değerler Çerçevesinde İncelenmesi” adlı araştırmasında Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında yer alan değerlerin popüler çizgi filmlerde ne derece yer verildiğini ve çizgi filmlerin değerler eğitiminde kullanılabilirliğini belirlemeyi amaçlamıştır. Bu doğrultuda Erzurum Palandöken ilçesinde yer alan bir özel okul ve bir devlet okulundan 100 öğrenci ile görüşerek öğrencilerin izlemeyi tercih ettikleri çizgi filmleri belirlemiştir. Belirlenen “Kral Şakir, Rafadan Tayfa, Mucize Uğur Böceği, Esrarengiz Kasaba, Gumball, Kaptan Tsubasa, İbi ile Gaga, Maysa ve Bulut, Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu, Keloğlan Masalları” çizgi filmlerini doküman analizi yöntemi ile incelemiştir. Araştırmanın sonucunda çizgi filmler değer öğretiminde kullanılabilecek çizgi filmler ve içeriğinde istenmeyen durumların olduğu çizgi filmler ayrımı yapılarak, değer eğitiminde çizgi filmlerin kullanımı ile ilgili eğitimcilere ve ailelere tavsiyeler sunulmuştur.

Ay ve Yangil (2021) “Kral Şakir Çizgi Filminin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi” adlı çalışmalarında içerik analizi yöntemi ile Kral Şakir çizgi filminin 156

bölümünde Türkçe Dersi Öğretim Programında yer alan on kök değerlerin ne sıklıkla verildiğini tespit etmeyi amaçlamıştır. Araştırmanın sonucunda en fazla gözlemlenen kök değerlerin yardımseverlik (f=427), sorumluluk (f=188) ve dürüstlük (f=95) olduğu, saygı (f=10), adalet (f=14), öz denetim (f=18), sabır (f=28), vatanseverlik (f=28), dostluk (f=44) ve sevgi (f=79) kök değerlerinin belirlenen ortalamanın (f=93,1) altında kaldığı ifade edilmiştir.

Kurtdede Fidan ve Kılıç (2020) “Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nda Yer Alan Değerler Açısından Çizgi Film İnceleme: Rafadan Tayfa Örneği” adlı çalışmalarında Rafadan Tayfa çizgi filminin 2014-2016 yılları arasında yayınlanan 79 bölümünü Sosyal Bilgiler dersinde değerler eğitimi kapsamında incelemeyi amaçlamışlardır. Doküman incelemesi ile gerçekleştirilen araştırmada 17 değere rastlanmış ve bu değerlerin bölümlerde farklı oranlarda yer aldığı gözlemlenmiştir. Çizgi filmde en çok gözlemlenen değerlerin: dayanışma, bilimsellik ve sevgi olduğu gözlemlenirken; en az gözlemlenen değerlerin: barış özgürlük ve bağımsızlık olduğu ayrıca çizgi filmde geleneksel oyunlar, yemekler, yöresel kıyafetler, belirli gün ve haftalar gibi milli unsurlara ve kültürel değerlere sıkça yer verildiği ifade edilmiştir. Bununla birlikte çizgi filmlerin çocuklara önemli değerleri ve kültürel öğeleri aktarmada oldukça önemli olduğu eklenmiştir.

Kaymak ve Öğretim Özçelik (2020) “Evrensel Değerler Üzerine Bir İnceleme: Vikingler Çizgi Filmi Örneği” adlı çalışmalarında UNESCO’nun belirlediği evrensel değerlerden: “İş birliği, mutluluk, dürüstlük, tevazu, sevgi, barış, saygı, sorumluluk, sadelik, hoşgörü, özgürlük ve birlik” değerlerini, çizgi filmin YouTube’da en çok izlenen 20 bölümünde verilme sıklığını incelemeyi amaçlamışlardır. Doküman incelemesi ile gerçekleştirilen araştırmada sonuç olarak yukarıda verilen bütün değerlere yer verildiği gözlemlenmiştir. En çok ele alınan değerlerin: iş birliği, sevgi, saygı ve mutluluk olduğu gözlemlenirken; en az ele alınan değerlerin birlik, barış ve özgürlük olduğu ifade edilmiştir. Bununla beraber çizgi film karakterlerinin değer kazandırılmasında etkili olabileceği eklenmiştir.

Kaymak (2020) “Yerli ve Yabancı Çizgi Filmlerin Evrensel Değerler Bakımından İncelenmesi” adlı araştırmasında yerli ve yabancı çizgi filmleri barındırdıkları evrensel değerler bağlamında incelemeyi ve karşılaştırmayı amaçlamıştır. Bu doğrultuda 5-6 yaşındaki 100 çocuk ile görüşülmüştür. Görüşmeler sonucunda çocukların izlemeyi en fazla tercih ettikleri çizgi filmler “Keloğlan Masalları” ve “Vikingler” olarak

belirlenmiştir. Belirlenen çizgi filmlerdeki değerlerin kontrol listesi ile içerik analizi gerçekleştirilmiş ve çözümlenen veriler ki-kare testi ile analiz edilmiştir. Sonuç olarak Keloğlan Masalları çizgi filminin Vikingler çizgi filmine göre daha fazla değeri barındırdığı görülmüştür.

Özdemir (2020) “Türkiye’de Çocuk Kanallarında Yayınlanan Çizgi Filmlerin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi ve Bu Çizgi Filmlerin Türkçe Öğretimine Katkısı” adlı araştırmasında TRT Çocuk ve Minika Go kanallarında on iki yaş üzeri olarak belirlenen ve yayınlanan Rafadan Tayfa, Anka, Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu, Alpman ve Hızlı Ayaklar çizgi filmlerinin Türkçe Öğretim Programı’nda yer alan kök değerler ve Türkçe öğretimine katkısı açısından incelemeyi amaçlamıştır. Durum çalışması ile yapılan bu araştırmanın sonucunda ise en fazla gözlemlenen değer: sorumluluk, en az gözlemlenen değer ise: vatanseverlik olmuştur. Bu bağlamda çizgi filmlerde değerlerin bulunması ile değerler eğitiminde ayrıca atasözleri ve deyimlerin yer alması ile Türkçe öğretimine katkı sağlayacakları ifade edilmiştir.

Özaydın (2020) “Animasyon Filmlerin Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Bağlamında İncelenmesi” araştırmasında Ters Yüz, Küçük Prens, Oyuncak Hikayesi 3, Yukarı Bak ve Wall-E animasyon filmlerini 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında yer alan öğrenme alanları, kazanımlar, beceriler ve değerler bağlamında incelemeyi amaçlamıştır. Doküman incelemesi yöntemi ile gerçekleştirilen araştırmada en fazla ilişkilendirmeye sahip öğrenme alanının “İnsanlar Yerler ve Çevreler” olduğu, en fazla ilişkilendirmeye sahip kazanımın “SB. 4.4.5 Teknolojik ürünleri kendisine, başkalarına ve doğaya zarar vermeden kullanır.” olduğu, en fazla ilişkilendirmeye sahip becerinin “işbirliği” olduğu, en fazla ilişkilendirmeye sahip değer “Yardımseverlik” olduğu gözlemlenmiştir. Bununla birlikte araştırmada animasyon filmlerin Sosyal Bilgiler dersi öğretimine yardımcı olabilecek materyaller olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Turp Özdemir (2020) “Türkiye’de Çocuk Kanallarında Yayınlanan Çizgi Filmlerin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi ve Bu Çizgi Filmlerin Türkçe Öğretimine Katkısı” adlı araştırmasında ANKA, Rafadan Tayda, Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu, Hızlı Ayaklar, Alpman ve İstanbul Muhafızları çizgi filmlerini Türkçe Dersi Öğretim Programında yer alan on kök değer bağlamında inlemeyi ve bu çizgi filmlerin Türkçe öğrenimine katkısını belirlemeyi amaçlamıştır. Nitel araştırma desenlerinden durum çalışması ile yapılan araştırmada yukarıda belirtilen çizgi filmlerin ilk beş bölümü incelenmiş ve incelenen bölümlerde 357 değer gözlemlendiği, en fazla değer yer aldığı

izgi filmin Alpman olduğu, çizgi filmlerde en fazla gözlemlenen değerin sorumluluk (75) olduğu; incelenen bölümlerde çizgi filmlerin Türkçe öğrenimine katkısı ‘‘deyimler, atasözleri, yansıma sözcükler, ikilemeler ve kalıp sözler’’ kullanımı açısından en fazla kalıp sözlere (194) yer verildiği sonucuna ulaşmıştır. Bunların sonucunda değerler eğitimi ve Türkçe ğretiminde çizgi filmlerden yararlanılabileceğini ifade etmiştir.

şentürk ve Keskin (2019) ‘‘Rafadan Tayfa izgi Filminin Milli ve Evrensel Değerler Açısından Değerlendirilmesi’’ adlı çalışmalarında doküman incelemesi yöntemi ile Rafadan Tayfa izgi filminde yer alan değerlerin ele alınma sıklığını belirlemeyi amaçlamışlardır. Bu amaç doğrultusunda Millî Eğitim Bakanlığınca belirlenen on kök değerin çizgi filmin 20 bölümünde bulunma sıklığı ‘‘İçerik Değerlendirme’’ formu ile incelenmiştir. Sonuç olarak incelenen bölümlerde evrensel değerlere, milli değerlerimize oranla daha sık yer verilmesine rağmen, çalışmanın bütününde evrensel ve milli değerlerin tamamına yer verildiği gözlemlenmiştir. Bu sonuçtan hareketle çizgi filmlerin değer eğitimi konusunda oldukça önemli bir etkiye sahip olduğu ifade edilmiştir.

Karaca (2019) ‘‘izgi Filmlerde Değerler Eğitimi, Değerler Eğitimi Açısından Rafadan Tayfa izgi Filminin İncelenmesi’’ adlı araştırmasında değer kavramını çeşitli yönlerden açıklamayı ve değer kavramının önemine dikkat çekmeyi amaçlamıştır. izgi filmlerde değerler eğitimi konusunu işlerken çizgi filmler hakkında bilgiler vermiştir. Bu hususta TRT ocuk kanalında yayınlanan Rafadan Tayfa izgi filminin ilk kırk bölümünü ve ‘‘Rafadan Tayfa: Türkiye’dir Burası’’ adlı mzikalini çeşitli değerler açısından araştırma konusu etmiştir. Araştırmaları sonucunda çizgi filmde en fazla yer alan değerleri sırasıyla yardımseverlik, alışkanlık, selamlaşma, saygı, cömertlik, doğruluk, adalet ve merhamet, diğerkamlık, empati ve hoşgörü, tevazu olarak belirlemiş ve çizgi filmde en az yer alan değerin vatanseverlik olduğunu ifade etmiştir. Buna ek olarak kültürümüze ait özellikleri yansıtmasıyla hemen her bölümde vatanseverlik değerine yer verildiğini eklemiştir.

Güloğlu (2019) ‘‘izgi Film Karakterleri ve Yan rnlerinin çocuklar zerindeki Etkileri (Winx Club izgi Film ve Yan rnleri rneği)’’ adlı araştırmasında Winx Club izgi filminin ve yan ürünlerinin çocuklar üzerindeki etkisini araştırmak için nicel bir araştırma gerçekleştirmiştir. Araştırmasında 340 lise öğrencisine uyguladığı anketlerden yararlanmıştır. Anketler SPSS 22 programı ile analiz edilmiş ve elde edilen değerlerin betimsel yorumlaması yapılmıştır. Anket sonuçlarına göre % 40 gibi küçümsenmeyecek

bir oranla çizgi filmlerin çocukların kişilik özellikleri ve davranışları gibi farklı yönlerden etkilediği görülmüştür.

Demir (2019) “Türkiye’de Çocuk Kanallarında Yayınlanan Çizgi Filmlerde Dini ve Kültürel Değerler Eğitimi” adlı araştırmasında, Doraemon, Esrareniz Kasaba, İbi ve Rafadan Tayfa çizgi filmlerini kuram oluşturma yaklaşımı ile dini ve kültürel değerler bağlamında incelemiştir. Veriler gözlem ve incelemeler sırasında bu çizgi filmleri izleyen 4-6 yaş arası çocuklar ile görüşmeler yapılarak toplanmıştır. Toplanan veriler ışığında çizgi filmlerde dini değerlere oldukça az yer verildiğine kültürel değerlerden ise en fazla saygı, aile ve nezaket gibi evrensel değerlerin yer aldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Çimen (2019) “Kamu Yayıncısı TRT Çocuk Kanalında Yayınlanan Rafadan Tayfa Çizgi Filminin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi” adlı araştırmasında nitel araştırma yöntemlerinden “Durum Çalışması” ile Rafadan Tayfa çizgi filminde eğitim programlarında yer alan değerlerin nasıl işlendiğini ortaya koymak için çizgi filmin 41. ve 80. bölümleri arasında yer alan 39 bölümü önceden belirlenen 10 tema çerçevesinde incelemiştir. Araştırmanın sonucunda Rafadan Tayfa çizgi filminde değerlerin bölümlerde farklı sıklıkta yer aldığı ve TRT Çocuk kanalının eğitim sorumlulukları başlığı kapsamındaki yayın ilkelerini yerine getirdiği tespit edilmiştir. Ayrıca çizgi filmde değerlerin sadece sözel olarak ifade edilmediği, değerlerin karakterlerin davranışları ile de desteklendiği ifade edilmiştir.

Şahin (2019) “TRT’nin Çocuklara Yönelik Çizgi Filmlerinin Türkçe Öğretimi ve Değer Aktarımı Açısından İncelenmesi” adlı çalışmasında nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması ile üçü yerli üçü yabancı kaynaklı olmak üzere Nane ile Limon, Maysa ve Bulut, Rafadan Tayfa, Arı Maya, Harika Kanatlar ve Vikingler çizgi filmlerinin en fazla izlenen üçer bölümü çizgi filmlerin değer aktarımı ve Türkçe öğretimine katkısı açısından incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda yabancı çizgi filmlerin değerler yönünden daha zengin olduğu, bunun yanında çizgi filmlerde olumsuz davranışlara da rastlanıldığı ve çizgi filmlerde bazı söz varlığı unsurlarına yeterince yer verilmediği ifade edilmiştir.

Aydın (2018) “Türkiye’de Çocuk Televizyon Kanallarındaki Çizgi Filmlerin Çocukluğa Etkisi Üzerine Bir İçerik Analizi” adlı araştırmasında yerli olarak TRT Çocuk kanalından Pepee, Maysa ve Bulut ve Canım Kardeşim; yabancı olarak Disney Channel kanalından ise Prenses Sofia, Fineas ve Förb ve Aslan Koruyucular çizgi filmlerinin

içerik bakımından nasıl farklılaştığı görsel analiz yöntemi ile araştırılmıştır. Araştırmanın sonucunda, yerli çizgi filmlerin kültürümüzü yansıttığı; yabancı çizgi filmlerin ise kendi kültürel değerlerini yansıtmasının yanında bireyselliğin baskın olarak hissedildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Sadioğlu vd. (2018) “Değerlerin Öğretiminde Çizgi Filmler: Rafadan Tayfa Örneği” başlıklı çalışmalarında Rafadan Tayfa çizgi filminin nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi yöntemi ile 2015 yılı Hayat Bilgisi öğretim programında yer alan değerler çerçevesinde çizgi filmin ilk 40 bölümünü incelemişlerdir. Araştırmanın sonucunda çizgi filmin izlenen bölümlerinde en çok yer alan değerlerin: bilimsellik, dayanışma ve yardımseverlik olduğu; en az yer alan değerlerin ise: hoşgörü, misafirperverlik, estetik ve dürüstlük olduğu görülmüştür. Ayrıca Rafadan Tayfa çizgi filminde verilen değerlerin Hayat Bilgisi dersinde verilen değerler ile paralellik gösterdiği eklenmiştir.

Özyürek ve diğerleri (2018) “Keloğlan Masalları Çizgi Filminin Değerler Açısından İncelenmesi” adlı çalışmalarında nitel araştırma yöntemlerinden “Nitel Sabit Karşılaştırma Modeli” ni kullanarak çizgi filmin kura ile belirlenen 18., 27. ve 30. bölümlerinde verilen değerleri tespit etmeyi, değerlerin olumlu ve olumsuz yönlerini incelemeyi ve değerleri davranışsal ve sözel olarak belirtmeyi amaçlamışlardır. Çalışmanın sonucunda verilen değerlerin daha çok sözel olarak sunulduğu ifade edilmiştir.

Bölük (2018) “Çizgi Filmlerde Yer Alan Değerlerin İlkokul Hayat Bilgisi Öğretim Programında Yer Alan Değerler Çerçevesinde İncelenmesi” adlı araştırmasında tarama yöntemi ile “Canım Kardeşim ve Pepee” çizgi filmlerinin beşer bölümlerini incelemiştir. Araştırma sonucunda ise incelenen bölümlerin “öz saygı, öz güven, toplumsallık, sabır, hoşgörü, sevgi, saygı, barış, yardımseverlik, doğruluk, dürüstlük, adalet, vatanseverlik ve yeniliğe açıklık” değerlerini barındırdığı ifade edilmiştir.

Çetin (2018) “Yurt Dışındaki Türk Çocuklarına Türkçe Öğretiminde Çizgi Filmler Yoluyla Değer Aktarımı (Keloğlan Masalları)” adlı araştırmasında doküman analizi yöntemi ile Keloğlan Masalları çizgi filminin kasti örnekleme ile seçilen 100 bölümünün Türkçe Dersi Öğretim Programında yer alan değerleri içerip içermediği bakımından incelemiştir. Araştırma sonucunda çizgi filmde bazı değerlerin yeteri kadar

yer almadığı tespit edilmiştir. Genel olarak Keloğlan Masalları çizgi filminin yurt dışındaki Türk çocuklarına değer aktarımında kullanılabileceği ifade edilmiştir.

Selanik Ay ve Korkmaz (2017) “Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Değerler ve Kültürel Öğeler Bağlamında “Küçük Hezarfen Çizgi Filmi” adlı çalışmalarında doküman analizi yöntemi ile Küçük Hezarfen çizgi filminin 26 bölümünü Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında yer alan değerler ve kültürel öğeler bağlamında incelemeyi amaçlamışlardır. Yapılan incelemede bölümler içerik analizi yöntemi ile çözümlenmiştir. Sonuç olarak çizgi filmde en çok bilimsellik değerine; en az ise bağımsızlık değerine rastlanmıştır. Bunun dışında çizgi filmde en çok gözlemlenen kültürel öğelerin: atasözleri, deyimler, bilmeceler, tekerlemeler, maniler, ninniler, efsaneler ve bilmeceler olduğu; en az gözlemlenen kültürel öğelerin ise oyunlar olduğu ifade edilmiştir.

Beldağ ve Yazar Kaplan (2017) “Arabalar Filminin İçerdiği Değerlere İlişkin Bir İnceleme” adlı çalışmalarında nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi ile Arabalar 1 animasyon filmini UNESCO yaşayan değerler listesi ve Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında yer alan değerler bağlamında incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırmaları sonucunda animasyon filminde Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programındaki değerlerin bir kısmına UNESCO yaşayan değer listesinde bulunan değerlerin ise tamamına rastlanıldığı ifade edilmiştir.

Kadan ve Aral (2017) “Evrensel Değerlerin Çizgi Filmler Açısından İncelenmesi” adlı çalışmalarında nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi ile Çankırı ilindeki okullarda eğitim gören ilkokul ve okul öncesi öğrencilerinin en çok izlediği “Keloğlan, Pepee, Ege ile Gaga, Scooby Doo, Niloya, İstanbul Muhafızları, Köstebekgiller, Canım Kardeşim” çizgi filmlerinde evrensel değerlerin ne oranda yer aldığını belirlemeyi amaçlamışlardır. Araştırmanın sonucunda belirlenen çizgi filmlerde en çok saygı, dostluk ve yardımlaşma değerlerine yer verildiği ifade edilmiş, çizgi filmlerin tüm evrensel değerlere yer verilerek yeniden düzenlenmesi önerisinde bulunulmuştur.

Eşitti’nin (2016) “Çizgi Filmlerde Küresel ve Yeter Kültürün İnşası: Caillou ve Pepee Örneği” adlı çalışmasında, yayınlandığı zaman aralığında izlenme olarak dünya çocukları tarafından en fazla tercih edilen Caillou çizgi filmi ve ülkemizde yine aynı zaman aralığında ülkemiz çocukları tarafından en fazla izlenmesi tercih edilen Pepee çizgi filmi, tematik analiz yöntemi ile çözümlenmiştir. Çözümleme sonucunda Caillou çizgi filminin batıya özgü değerleri; Pepee adlı çizgi filmin ise ülkemize ait değerleri

yansıttığı görülmüştür. Buna ek olarak medya okur yazarlığı konusunda ailelerin daha bilinçli olması gerektiği eklenmiştir.

İnan (2016) “Çocuk Medyasında Evrensel ve Yerel Değerlerin Aktarımı: TRT Çocuk Kanalı Örneği” adlı çalışmasında içerik analizi yöntemi ile TRT Çocuk kanalında yayınlanan “Canım Kardeşim, Ciciki, Laura’nın Yıldızı, Elif’in Düşleri, Doru, Pepee, Harika Kanatlar, Arı Maya, İbi, Bulmaca Kulesi ve Rafadan Tayfa” çizgi filmlerinin üçer bölümlerinin araştırmacı tarafından oluşturmuş “Evrensel ve Yerel Değerler Listesi” doğrultusunda incelenmesini amaçlamıştır. Araştırmanın sonucunda çizgi filmlerde en fazla yer verilen değerlerin yardımlaşma ve dayanışma olduğu ifade edilmiştir.

Demiral vd. (2016) “Çizgi Filmlerde Verilen Eğitimsel Mesajlar; TRT Çocuk Kanalı Örneği” adlı çalışmalarında TRT Çocuk kanalında yayınlanan 21 çizgi filmi çocuklara eğitim açısından verdiği mesajlar kapsamında incelemiştir. Araştırma sonucunda Pepee ve Elif’in Düşleri’nde çocuklara temel bilgilerin verildiği, Doru çizgi filminde, dayanışmanın, doğa sevgisinin, arkadaşlar ve aile içi yardımlaşmanın öneminin, değerlerin anlatıldığı, Rafadan Tayfa çizgi filminde mahalle kültürü ve arkadaşlığın öneminin anlatıldığı ve Keloğlan çizgi filminde karşılaşılan zorluklara karşı kaba kuvvetin yerine zekanın daha etkili olduğunun anlatıldığı gözlemlenmiştir. Ayrıca çizgi filmlerin çocuklara yeni ufuklar açmasında, çocukların doğru davranışlar kazanmasında; çocuklar için düşündürücü, eğlendirici, öğretici birer materyal olduğu ve çocukların gelişimleri açısından gerekli olduğu ifade edilmiştir.

Karakuş (2015) “Okul Öncesi Döneme Hitap Eden Tema İçerikli Çizgi Filmlerin Değerler Eğitime Katkısı Yönünden Değerlendirilmesi (Niloya Örneği)” adlı çalışmasında okul öncesi döneme hitap eden Niloya adlı çizgi filmi, Sosyal Bilgiler öğretim programında yer alan değerler doğrultusunda incelenmeyi ve çizgi filmin içinde bulunan değer unsurlarını sınıflandırmayı amaçlamıştır. Araştırma doküman analizi ile gerçekleşmiş ve çizgi filmin incelenen bölümleri rastgele seçki yöntemi ile seçilmiştir. Seçilen bölümlerde toplam 157 değere rastlanmıştır. Bu değerler en fazla rastlanandan en az rastlanan değere göre sırası ile sevgi, duyarlılık, hoşgörü, iyilik, çalışkanlık, dayanışma, saygı, sorumluluk ve yardımseverlik olmuştur. Bundan hareketle çizgi filmlerin değerler eğitiminde yararlı olabileceği ifade edilmiş ve çocuklarına yaşlarına uygun çizgi filmlerin izletilmesi konusunda ailelerin dikkat etmesi gerektiği dile getirilmiştir.

Yaman vd. (2015) “Dede Korkut Çizgi Filminde Yer Alan Değerler” adlı çalışmalarında karma yöntem ile Dede Korkut çizgi filminin dokuz bölümünü değerler bağlamında incelemişlerdir. Araştırmanın sonucunda Dede Korkut çizgi filminin izlenen bölümlerinde en fazla vurgulanan değerlerin yardımseverlik, dostluk, saygı, doğruluk, empati, sabır, liderlik, özgüven ve sorumluluk olduğu belirtilmiştir. Ayrıca çizgi filmde yer alan kahramanların sergilediği olumlu tavırlar ve çizgi filmde kültürel öğelere fazlaca yer verilmesi ile de Dede Korkut çizgi filminin değer aktarımı için uygun olduğu ifade edilmiştir.

Hacıbektaşoğlu (2014) “Kültürel Çalışmalar ve Çizgi Filmlerin Çocuk İzleyici Üzerindeki Etkileri Araştırmaları” adlı araştırmasında çizgi filmlerin çocukların iletişimlerini nasıl etkilediğini ve ailelerin bu hususta çocuklarını nasıl yönlendirdiğini incelemeyi amaçlamıştır. Bu amaç doğrultusunda İstanbul’da belirlenen anaokullarından 4-6 yaş grubu çocuklar ile görüşmeler yapılmış, çocukların öğretmenleri ve aileleri ile anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Görüşme ve anket sonuçlarından elde edilen veriler kodlanarak bilgisayar ortamında incelenmiştir. Sonuç olarak çocuklar üzerinde çizgi filmlerin oldukça etkili olduğu ve çocukların çizgi film karakterlerini rol model olarak gördükleri ifade edilmiştir.

Özgöbel Bilis (2014) “Rol Modelleri ve Toplumsal Değerler Açısından “Uçaklar” Adlı Animasyon Filmi Üzerine İnceleme” adlı çalışmada değer analizi yöntemi ile Uçaklar animasyon filmini gösterdiği toplumsal rol modelleri ve değerleri bağlamında incelemiştir. Araştırma sonucunda animasyon filmin adalet, dostluk, güven, özgürlük, yardımseverlik gibi olumlu değerlere yer verirken; maddi edinim, kibir, bencillik, acımasızlık gibi olumsuz değerlere de yer verdiği gözlemlenmiştir. Bunlarla birlikte Uçaklar animasyon filminin toplumsal yaşamı sağlayan değeri çocuklara aktarmada ve çocukları toplumsal yaşama hazırlamada etkili olacağı ifade edilmiştir.

Akıncı ve Güven (2014) “Okul Öncesi Döneme Yönelik Çizgi Filmlerde Yer Alan Değerlere Ait Sözel İfadelerin Sunumu: TRT Çocuk Örneği” adlı çalışmalarında TRT Çocuk kanalında okul öncesi gruba hitap eden çizgi filmlerde sunulan değerleri ve sunulan değerlerin sıklığını tespit etmeyi amaçlamışlardır. Bu amaç doğrultusunda “Canım Kardeşim”, “jibber”, “Pepee” ve “Laura’nın Yıldızı” çizgi filmleri incelenmiştir. Araştırmalarının sonucunda sabır, iş birliği, paylaşma, doğruluk, empati, sorumluluk, sevgi, arkadaşlık, nezaket, mutluluk, özgüven, cesaret, yardımlaşma, temizlik ve dürüstlük değerlerinin izleyiciye sunulduğu tespit edilmiştir. Bu değerlerden en fazla

sıklığa “nezaket” değeri sahipken yer yer bölümlerde değerlerin eşit sıklıkta verildiği ifade edilmiştir.

Sevim (2013) “Çizgi Filmlerin Değerler Eğitimi Bakımından Karşılaştırılması” adlı araştırmasında nitel araştırma yöntemlerinden betimsel analiz ve içerik analizi yöntemi ile, Uşak il merkezinde bulunan 250 anaokulu öğrencisi ve velilerine uygulanan anket sonucunda belirlenen, yerli çizgi filmlerden “Pepee”, “Keloğlan” ve “Nane ile Limon” yabancı çizgi filmlerden “Caillou”, “Marsupilami” ve “Laura’nın Yıldızı” çizgi filmlerini değerler eğitimi bağlamında karşılaştırmayı amaçlamıştır. Bu amaç doğrultusunda okul öncesi öğretim programı dikkate alınarak 11 okul öncesi öğretmene uygulanan anket ile tespit edilecek değerler belirlenmiş ve rastgele seçilen bölümlerde analiz gerçekleştirilmiştir. Sonuç olarak belirlenen 15 değerden 13’ünün bölümlerde yer aldığı tespit edilmiştir.

Akıncı (2013) “Okul Öncesi Döneme Yönelik Hazırlanan Çizgi Filmlerde Değerlerin Sunumu: TRT Çocuk Kanalı Örneği” adlı araştırmasında, TRT Çocuk kanalındaki çizgi filmlerin değerleri sözel ve davranışsal olarak sunumunu ve sunulan değerlerin sıklığını tespit etmeyi amaçlamıştır. Bu amaç doğrultusunda doküman inceleme yöntemi ile kanalda yayınlanan “Canım Kardeşim”, “Jibber Jabbar”, “Trotro”, “Çatlak Yumurtalar”, “Pepee”, “Laura’nın Yıldızı”, “Tatonka”, “Biz İkimiz” ve “Kuzucuklar” çizgi filmlerinden amaçlı örnekleme yöntemi ile seçilen bölümler incelenmiştir. İncelemeler sonucunda “Sözel İfadeler” başlığı altında nezaket, mutluluk, sevgi, arkadaşlık, özgüven, sabır, saygı, cesaret, temizlik, yardımlaşma, paylaşma, sorumluluk, dürüstlük ve empati değerlerinden “nezaket” değerine sıklıkla rastlanırken, “Davranışsal İfade” başlığı altında ise nezaket, mutluluk, sevgi, arkadaşlık, sabır, cesaret, temizlik, yardımlaşma, sorumluluk, dürüstlük ve iş birliği değerlerinden “mutluluk” değerine sıklıkla rastlandığı görülmüştür. Bununla birlikte çizgi filmlerde “Sözel İfadeler” başlığı altında yer alan bazı değerleri “Davranışsal İfadeler” başlığı altında yer almadığı ifade edilmiştir.

Kılınç (2013) “Çizgi Filmlerdeki Temel Sosyal Değerler: Pepee ve Pocoyo Örneği” adlı araştırmasında içerik analizi yöntemi ile Pepee ve Pocoyo çizgi filmlerinde okul öncesi çocukların duygusal ve sosyal gelişimlerine katkı sağlayacak öğelerin olup olmadığını karşılaştırmalı bir şekilde tespit etmeyi amaçlamıştır. Araştırmanın sonucunda her iki çizgi filmde de toplumsal açıdan önemli olan bazı değerlere ağırlık verildiği gözlemlenmiştir.

Yağlı (2013) “Çocuğun Eğitiminde ve Sosyal Gelişiminde Çizgi Filmlerin Rolü: Caillou ve Pepee Örneği” adlı çalışmasında çocukların seviyelerine uygun içeriğe sahip olan çizgi filmlerin çocukların gelişimlerine, olumlu davranışlar kazanmalarına ve sosyalleşmelerine katkı sağlarken çocuklara ve seviyelerine uygun olmayan çizgi filmlerin çocukların gelişimlerini ve sosyalleşmelerini olumsuz yönde etkilediğini ifade etmiştir.

Türkmen (2012) “Çizgi Filmlerin Kültür Aktarımındaki Rolü ve Pepee” adlı çalışmasında ulusal ve evrensel değerlerin çizgi filmler ile aktarılabilirliğini, nitelikli bir şekilde hazırlanan çizgi filmlerin çocuklarının kaliteli zaman geçirmesi konusunda çalışan annelere yardımcı olabileceğini ayrıca Türk yapımı bir çizgi film karakteri olan Pepee’nin değer ve kültür edinimi konusunda çocuklara örnek olabileceğini ifade etmiştir.

6.2. ÇİZGİ FİLMLER VE DEĞERLER EĞİTİMİ İLE İLGİLİ YURT DIŞINDA YAPILAN ÇALIŞMALAR

Syed Azmy vd. (2021) “Ömer ve Hana Müzikal Animasyonunda Örtük Değer Unsurlarının Analizi” adlı çalışmalarında Omar ve Hanna çizgi filmini ahlaki değerler bağlamında incelemeyi amaçlamışlardır. Bu amaç doğrultusunda müzikal çizgi filmin 5 şarkısı analiz edilmiştir. Araştırmanın sonucunda incelenen şarkılarda saygı, sevgi, minnet ve komşulara saygı değerlerinin gözlemlendiği, gözlemlenen değerlerin dini öğretiler ve Malay kültürü ile ilgili olduğu ayrıca çizgi filmin çocuklara Allah’a nasıl şükredebileceklerini öğrettiği belirtilmiştir. Ayrıca çocukların kültür ve değer ediniminin çizgi filmlerle desteklenebileceğini ifade etmişlerdir.

Zong vd. (2020) “Animasyon Filmlerdeki Karakterlerin İfade Şekillerinin Araştırılması” adlı çalışmalarında bireylerin animasyon film izlerken sadece karakterlerin konuşmalarına değil aynı zamanda filmdeki karakterlerin jestlerine, mimiklerine ve karşılaştıkları olaylar karşısında sergiledikleri davranışlara da dikkat ettiklerini ifade etmektedirler. Animasyon filmlerdeki karakterlerin davranışlarının, jest ve mimiklerinin izleyenleri etkileyerek filme gerçeklik algısı kattığını ve bu şekilde animasyon filmlerin inandırıcılığını arttırdığı üzerinde durulmaktadır. Karakterin davranışlarında veya mimiklerinde meydana gelen ufak değişikliklerin dahi animasyon filmini tamamiyla etkilediğini belirtmektedirler. Animasyonlarda karakterin ifadesinde meydana gelen ufak bir değişimin dahi izleyicisine karakterin iç dünyası hakkında analiz yapma imkanı

verebileceğini belirterek ifade şekillendirmenin önemine ve animasyon filmlerdeki karakterlerin ifadelerinin filmin ruhunu oluşturduğunu vurgulamışlardır.

Aierbe-Barandiaran ve Oregui-Gonzalez (2016) “Çocukların Görsel, İşitsel ve Kurgusal Anlatımlarında Değerler ve Duygular” adlı çalışmalarında çocukların en çok tercih ettikleri medya araçlarını, bu medya araçlarını kullanma sürelerini, çocukların izlemeyi tercih ettikleri çizgi filmlerde yer alan değerleri ve gösterilen duyguları belirlemeyi amaçlamışlardır. Bunun için yaşları 8 ile 12 arasında değişen İspanya’daki ilkokul öğrencilere ve öğrencilerin velilerine anket uygulamışlardır. Uygulanan anket sonucunda çocukların kullanmayı en çok tercih ettikleri medya aracının televizyon; çocukların televizyon karşısında 1-4 saat kadar zaman geçirdiği; televizyonda ise izlemeyi en çok tercih ettikleri programların çizgi filmler; çizgi filmlerden ise en çok izlemeyi tercih ettikleri çizgi filmlerin Doraemon ve Code Lyoko olduğu gözlemlenmiştir. Bu doğrultuda Doraemon ve Code Lyoko çizgi filmlerin toplam 86 bölümü Rokeach’ın değer sisteminde yer alan değerler bağlamında incelemiştir. Araştırmanın sonucunda Code Lyoko çizgi filminde tüm değerler gözlemlenirken Doraemon çizgi filminde araştırmak, çabalamak, saygı ve güvenlik değerlerine rastlanılmadığı ifade edilmiştir.

Rashid (2015) “Televizyondaki Çizgi Film Kanallarının Hintli Çocuklar Üzerindeki Etkileri” adlı çalışmada Hindistan televizyon kanallarındaki çizgi filmlerin çocukları nasıl etkilediğini araştırmayı amaçlamıştır. Çalışma derleme makale şeklinde hazırlanmıştır. Hazırlanan çalışmada çizgi film içeriğinin, çizgi film karakterlerinin ve çizgi filmlerde kullanılan çeşitli nesnelerin çocukları çeşitli şekillerde etkilediğinden bahsedilmektedir. Çizgi filmlerde kullanılan nesnelerin, karakterlerin ve reklamların çocukların satın alma davranışlarını etkilediği, şiddet içeren çizgi filmlerin çocuklarda saldırganlığa yol açtığı, eğitici çizgi filmlerin ise çocukların hayal gücünü ve üretkenliklerini desteklediği ifade edilmiştir.

Gorodska (2015) “Okul Öncesi Çocukların Ahlak Eğitiminde Karikatürün Rolü” adlı çalışmada okul öncesi dönemin ahlak öğretiminde çizgi filmlerin etkilerini araştırmayı amaçlamıştır. Araştırmanın sonucunda animasyon filmlerin eğlendirici yanları olduğu kadar eğitici yanlarının da olduğunu, animasyon ve çizgi filmlerin okul öncesi ahlak eğitiminde oldukça önemli bir etkiye sahip olduğunu ifade etmiştir. Bununla birlikte öğrencilerin seviyelerine uygun çizgi filmlerden bir liste oluşturulması ve bu çizgi

filmlerin öğretmen kontrolünde okul programlarına dahil edilmesi önerilerinde bulunmuştur.

Rahim vd. (2014) “Televizyondaki Çizgi Filmler Yoluyla Öğrenme” adlı çalışmalarında çizgi filmlerin değer ve dil öğretimindeki etkilerini araştırmak için Malay çizgi filminin 8 bölümünü incelemişlerdir. Araştırmalarının sonucunda katılımcıların çizgi filmi farklı bir dilde izlese dahi değerleri edinebildiğini, çizgi filmlerin güldürü öğeleri sayesinde eğlenerek öğrenme imkanı vermesi ile değer ve kültür öğretiminde oldukça önemli olabileceğini ifade etmişlerdir.

Moskaleva ve Potylnaya (2013) “Öğrencinin Ahlaki Değerlerinin Oluşumunda Animasyon Teknolojilerinin Metodolojik ve Pratik Yönleri” adlı çalışmalarında animasyon teknolojilerinin ve animasyonların öğrencilerin değer edinimleri ve ahlaki gelişimleri üzerindeki etkilerini araştırmayı amaçlamışlardır. Araştırmalarının sonucunda animasyon teknolojilerinin ve animasyonların çocukların değer eğitiminde, ahlaki gelişimlerinde, yaratıcılıklarının ve hayal güçlerinin gelişmesinde oldukça etkili olduğu ifade edilmiştir.

Dumova (2007) “Yerel Bir Çocuk Kanalında Prososyal İçerik” adlı çalışmasında WBGU-TV, Bowling Green, Ohio tarafından yayınlanan New-Six adlı yerel bir çocuk televizyon dizisinin 1972-2002 yılları arasında yayınlanan 114 bölümünü prososyal açıdan incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma sonucunda programda en fazla işbirliği, yardımlaşma, paylaşma ve özenli olmak değerleri gözlemlenmiştir. Ayrıca çocukların, velilerin ve öğretmenlerin programların içeriklerinin belirlenmesinde ve programların oluşturulmasında yapımcılarla işbirliği içinde olmaları gerektiği ifade edilmiştir.

Alanyazın incelendiğinde değerler eğitiminde çizgi filmlerin ve animasyon filmlerin pek çok çalışmaya konu olduğu görülmüştür. Bu araştırma Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programındaki değerlerin Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu çizgi filminde yer alma durumu incelenerek alanyazına katkı sağlayacak kapsamlı bir araştırma ortaya koymak amacıyla gerçekleştirilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, araştırmanın çalışma grubu, toplanan veriler ve verilerin analizi yer almaktadır.

1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Bu araştırma nitel araştırma yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Büyüköztürk ve diğerleri (2013: 265) nitel araştırmayı, sosyal ilişkilerin, faaliyetlerin, yaşanan durumların ya da materyallerin incelenmesi olarak ifade etmişlerdir. Yıldırım ve Şimşek (2018) nitel araştırmayı, doküman incelemesi, gözlem görüşme gibi nitel veri toplama araçları ile araştırmaların gerçekçi ve bütüncül bir şekilde ortaya konulmasına yönelik nitel süreçlerin izlendiği bir yöntem olarak ifade etmiştir. Nitel araştırmalarda bir olayın sonucunu yordamaktan ziyade, sürece odaklanarak, ele alınan konuyu derinlemesine anlamak ve elde edilen bulguları edinilen bilgiler ışığında yorumlamak esastır (Merriam, 2013).

Araştırmada veriler doküman incelemesi ile elde edilmiştir. Doküman incelemesi, araştırma konusu kapsamındaki görsel, işitsel, ve yazılı materyallerin analizini kapsayan bir veri toplama yöntemidir. Bu yöntemde görsel, işitsel ve yazılı materyallerle birlikte film, video gibi elektronik kaynaklarda incelenebilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2011; Kırıl 2020).

Bu bağlamda Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu çizgi filmi bu araştırmada doküman olarak nitelendirilmiş ve 2018 yılı 4. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında yer alan değerler bağlamında incelenerek Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu çizgi filminin programda yer alan değerlerle ilişkili olduğu durumlar tespit edilmeye çalışılmıştır.

2. ÇALIŞMA GRUBU

Araştırmanın çalışma grubunu 4 Haziran 2019 tarihinden itibaren TRT Çocuk kanalında yayınlanmaya başlayan Nasreddin Hoca çizgi filminin TRT Çocuk kanalı internet sitesinde bulunan ilk 42 bölümü oluşturmaktadır. İncelenen çizgi filmin seçilmesinde ise okul öncesi ve okul çağındaki çocuklara yaşlarına, algı düzeylerine ve ihtiyaçlarına uygun, eğitsel ve öğrenmeye yönelik, kültürel değerler çerçevesinde eğlenceli, bilgilendirici ve her türlü olumlu gelişime yönelik içerik üreten; bunları

yaparken basmakalıp yargılardan ve ayrımcılıktan uzak içerikler üreten “Genel ahlakın gereklerini, milli gelenekleri ve manevi değerleri gözetmek, Türk milli eğitiminin temel görüş, amaç ve ilkelerine uymak, kolayca anlaşılabilir, doğru, temiz ve güzel bir Türkçe kullanmak, beden ve ruh sağlığına zarar verecek hususlara yer vermemek” (TRT Çocuk, [28.12.2019]) ilkesine sahip TRT Çocuk kanalında ve kanalın internet sitesinde yayınlanan Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu çizgi filminin milli değerlerimizi yansıtan bir kahramanı barındırması sebepleri etkili olmuştur.

Araştırmanın çalışma grubu belirlenirken çizgi filmin tüm bölümlerinin incelenmesi amaçlanmıştır ancak araştırma devam ederken; 2022 tarihinde uzun bir aranın ardından çizgi filmin yeni bölümleri TRT Çocuk televizyon kanalında ve TRT Çocuk kanalı internet sitesinde yayınlanmaya tekrar başlayıp, devam ettiği için araştırma incelenen 42 bölüm ile sınırlı tutulmuş, herhangi bir örneklem seçimine gidilmemiştir.

Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu

Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu 4 Haziran 2019’da yayına girmiştir. Çizgi film yayına girmeden önce TRT Çocuk Haber’de “Bayram Hediyesi”, Anadolu Ajansında ise TRT Çocuk’tan miniklere “Nasreddin Hocalı bayram” başlığı ile çocuklara duyurulmuştur (Anadolu Ajansı, [31.05.2019], TRTCocuk, [28.12.2019]).

Nasreddin Hoca kendi zamanında eşiği Küheylan ile pazara giderken önüne ona şaka yapmak isteyen bir çocuk çıkar ve Nasreddin Hoca’dan uçurtmaları ağaca takıldığını söyleyerek yardım ister. Nasreddin Hoca acelem var dese de çocuğu kıramaz ve çocukların uçurtmalarını ağaçtan almak için çocukların yanına gider. Çocukların amacı Nasreddin Hoca ağaca çıkmak için ayakkabılarını çıkardığında ayakkabıları alıp kaçmaktır. Ancak Nasreddin Hoca durumu anlar ayakkabılarının ipini birbirine bağladıktan sonra boynuna asar ve ağaca o şekilde çıkarak çocuklara dersini verir. Nasreddin Hoca ağaca çıktığı sırada “Şu uçurtmaları bir kurtaralım da... Bu iyiliğime karşı belki Rabbim öteye bir yol açar da ben de oradan devam ederim.” diyerek çınara tırmanır. Nasreddin Hoca çocukların uçurtmalarını kurtarıp çocuklara verdikten sonra çınardan bir portal açılır ve Nasreddin Hoca kendisini Tolga, Kerim, Ayşe, Zehra ve Zehra’nın babası Cemil’in ortasında, günümüz dünyasında bulur.

Zehra’nın babası Cemil bir bilim insanıdır ve yaşlı çınarın içindeki laboratuvarında çeşitli deneyler ve icatlar yapmaktadır. Cemil Nasreddin Hoca’yı kendi zamanına gönderecek makineyi tamir edene kadar Nasreddin Hoca Cemil ve ailesinin

bahçesindeki kulübede kalacaktır ve bu durum diğeri insanlardan gizlenecektir. Zamanla Nasreddin Hoca Kerim, Zehra ve Ayşle ile sıkı arkadaş olacaktır. Nasreddin Hoca eşeği Küheylan ile birlikte modern dünyanın karmaşasını, zorluklarını yaşayacak ve arkadaşları Kerim, Zehra ve Ayşle ile çeşitli maceralar atlatarak izleyicilerini hem eğlendirecek hem düşündürecektir.

Resim 2. Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu

Kaynak: <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/trt-cocuktan-miniklere-nasreddin-hocali-bayram-hediyesi-/1493821>, 2019

Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu Çizgi Filminin Karakterleri

Nasreddin Hoca: Çocukları, kitap okumayı, yeni yerler gezmeyi ve keşfetmeyi seven şakacı, hazır cevap, meraklı ve kıvrak zekalı kişidir. Çocuklara yardım edip onlara yeni şeyler öğretmeyi sevse de çocuklara yaptığı veya yapmak istediğı yardımlar çoğı zaman onları günümüz dünyasında yeni maceraya sürüklemektedir.

Küheylan: Nasreddin Hoca'nın eşeğidir.

Zehra: Cemil'in kızıdır. Kitap okumayı, ders çalışmayı, arkadaşları Ayşe ve Tolga ile oyunlar oynamayı seven arkadaş canlısı biridir. Sorumluluk sahibidir.

Ayşe: Zehra, Kerim, Ayşe üçlüsünün çalışkanlığı ve bilimsel konulara olan ilgisiyle öne çıkanıdır. Arkadaş canlısı, çalışkan, sorumluluk sahibidir.

Kerim: Zehra ve Ayşe'nin yakın arkadaşlarıdır. Zehra ve Ayşe'ye göre oyun oynamayı daha çok sevmektedir.

Cemil: Zehra'nın babasıdır. Kendisi bir bilim insanıdır ve çınar ağacının içindeki laboratuvarında çeşitli çalışmalar yapmaktadır.

Efe ve Tolga: Zehra, Kerim ve Ayşe grubunu sevmeyen ve onları kıskanan arkadaş grubudur. Efe başkanlık seçimlerinde Zehra'ya karşı kaybettiği için Zehra ve arkadaşlarını sürekli arkadaşı Tolga ile gözlemektedir. Efe ve Tolga gözlemleri sırasında Nasreddin Hoca'nın geldiğini ve Zehralarla yaşadığını gördükleri için Zehra ve arkadaşlarını sürekli takip etmekte yer yer başlarına türlü sıkıntılar açmaktadır.

3. VERİLERİN TOPLANMASI VE ANALİZİ

Bu araştırma nitel araştırma yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırma yöntemini genel bir ifade ile doküman analizi, gözlem ve görüşme gibi tekniklerle verilerin toplandığı; olayların kendi ortamlarında bütün olarak, bir süreç dahilinde nitel yöntemler kullanılarak yapılan araştırma olarak ifade etmek mümkündür (Yıldırım ve Şimşek, 2016:41). Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi ile gerçekleştirilmiştir. Mektuplar, hayat öyküleri, resmi tutanaklar, el yazmaları, dergiler, nitel araştırmalarda birinci dereceden dokümanlar olarak karşımıza çıksa da fotoğraflar, filmler, CD'ler, ses ve video kayıtları da doküman incelemesinde kullanılabilir (Cohen vd., 2007; Karasar, 2016). Araştırmada dokümanların incelenmesi Karasar'ın (2016) belirttiği aşamalar dahilinde gerçekleştirilmiştir. Bu aşamalar 'kaynakları bulma, okuma, not alma ve değerlendirme' şeklindedir. Şekil 1'de dokümanlar incelenirken gerçekleştirilen aşamalar gösterilmektedir.

Şekil 1. Verilerin Toplanması ve Analizi

Kaynak: Karasar, 2016

Elde edilen verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi yöntemini, araştırmacının tarafsız ve planlı bir şekilde oluşturulan kodlamalarla materyalde aranan kavramları belirlemeyi, belirlenen kavramların özetlenmesiyle materyale ilişkin çıkarımlarda bulunmayı sağlayan bir teknik olarak tanımlamak mümkündür (Büyüköztürk vd., 2008). İçerik analizi yöntemi ile araştırma için belirlenen ölçütlerin dokümandaki varlığı tespit edilebilmektedir. Tespit edilen ölçütler belirlenen kodlar aracılığıyla sayısal verilere dönüştürülerek belirli kavram ve temalar halinde okuyucunun anlayabileceği bir şekilde düzenlenmektedir. İçerik analizi yöntemi yazılı kaynaklarla sınırlı olmayıp çizgi film, film, video, resim, fotoğraf vb. kaynaklar üzerinde de yapılabilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2016; Balcı, 2016; Büyüköztürk vd., 2017). Bu doğrultuda 2018 yılı Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında yer alan değerler bağlamında Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu çizgi filminin 42 bölümü araştırmacı tarafından incelenmiştir. İnceleme sırasında çizgi filmdeki kahramanların aralarında geçen diyaloglarında, karakterlerin jest, mimik ve hareketlerinde ve olayların geçtiği

ortamlarda gözlemlenen değerler “Nasreddin Hoca Çizgi Filminde Geçen Değerleri İnceleme Formu”na kaydedilmiştir. “Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu Çizgi Filminde Geçen Değerleri İnceleme Formu” ile değerlerin nasıl verildiği, bölümlerde en fazla işlenen ve en az işlenen değer ortaya konmuştur. Bölümler birbirinden bağımsız olarak değerlendirilmiş ve değerlendirmeler sonucunda hangi değerlerin hangi zaman aralığında nasıl verildiği tespit edilmiştir. Tespit edilen değerler tablolastırılarak sunulmuş ve araştırmada kullanılan görseller “<https://www.trtcocuk.net.tr/nasreddin-hoca-zaman-yolcusu>” internet sitesinden kaynak olarak alınmıştır.

Nitel araştırmalarda inandırıcılık ve aktarılabilirlik kavramları güvenilirlik ve geçerlilik kavramlarının yerine kullanılabilir. İnandırıcılığın sağlanması için uzman görüşlerinin alınması, aktarılabilirliğin sağlanması için detaylı betimleme yönteminin kullanılması önerilmektedir. Ayrıntılı betimleme yöntemi ile elde edilen verilerin belirlenen kavram ve temalar kapsamında şekillendirilmiş halleri, verilerin özüne sadık kalarak okuyucuya en doğru şekilde aktarılabilir. Verilerin özünü koruyarak okuyuculara objektif bir şekilde aktarılması için doküman üzerinden doğrudan alıntılar kullanılarak ayrıntılı betimleme yapılması hedeflenmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu bağlamda elde edilen veriler tablo ve grafiklerle okuyuculara sunulurken izlenen bölümlerden alınan ekran görüntüleri ile desteklenmiştir. Bunun yanında bölümlerin tamamı ilk olarak 2020 Haziran ayında ikinci olarak 2022 Ekim ayında ve son kez 2023 Mayıs ayında tekrar tekrar izlenerek verilerin toplanması ve analiz süreçlerine geniş zaman ayrılmış ve detaylı sonuçlara ulaşmaya çalışılmıştır.

Araştırmada inandırıcılığı sağlamak için araştırmacı çeşitlemesi yönteminden yararlanılmıştır. Araştırmanın veri analizi bölümünde Temel Eğitim alanında yüksek lisans eğitimini tamamlamış, nitel araştırma konusunda deneyimli iki araştırmacı araştırmaya katkıda bulunmuştur. Araştırmacıların elde ettikleri sonuçlar karşılaştırmış, fikir ayrılığına düşülen konular tartışılmıştır. Elde edilen bulguların tutarlılığını sağlamak için uzman görüşüne başvurulmuştur. Araştırmacıların elde ettiği bulgulara “Görüş Ayrılığı” ve “Görüş Birliği” olan maddeler belirlenerek veriler arasındaki uyum yüzdesi çıkarılmıştır. Araştırmacıların elde ettikleri verilerin uyumu Miles ve Huberman’ın (1994: 64) görüş birliği ve görüş ayrılığı formülü “[Güvenirlik = Görüş Birliği/ (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı) x 100]” kullanılarak hesaplanmıştır. Hesaplamalar sonucunda araştırmacılar arasındaki uyum yüzdesi izlenen bölümler için 0.93 bulunmuştur.

4. VERİ TOPLAMA ARACI

Araştırmada inandırıcılığın sağlanabilmesi, aktarılabilirliğin ve detaylı betimlemenin yapılabilmesi için veriler doğrudan aktarılabilmelidir (Creswell, 2003'ten akt. Yıldız ve Karaca, 2018). Bu noktada araştırmadan elde edilen verilerin doğrudan aktarılabilmesi için “Nasreddin Hoca Çizgi Filminde Geçen Değerleri İnceleme Formu” adı verilen bir veri toplama aracı kullanılmıştır.

Veri toplama aracı “Dakika”, “Değer” ve “Değerin Verilişi” başlıklarından oluşan bir tablodur. “Dakika” başlığının altındaki satırlara verilen değerler çizgi filmin incelenen bölümünde hangi zaman aralığında verildiği; “Değer” başlığının altındaki satırlara çizgi filmin incelenen bölümlerinde ilişkilendirilen değerler; “Değerin Verilişi” başlığının altındaki satırlara çizgi filmin incelenen bölümündeki değerler nasıl verildiği; kaydedilmiştir. Bu veri toplama aracı çizgi filmin incelenen her bölümü için ayrı ayrı kullanılmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu çizgi filminin incelenen 42 bölümünün 2018 yılı 4. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında yer alan değerler bağlamında incelenmesi sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Yapılan analizler sonucu her bir değer in incelenen bölümlerde ne oranda yer aldığı Tablo 1’de, hangi değerin incelenen 42 bölüm arasında kaç bölümde yer aldığı Tablo 2’de ve Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 1. Değerlerin Bölümlerde Yer Alma Durumu

	Değerler	<i>f</i>	%
1.	Yardımseverlik	82	22.22
2.	Sorumluluk	57	15.44
3.	Bilimsellik	46	12.46
4.	Duyarlılık	45	12.19
5.	Dayanışma	33	8.94
6.	Çalışkanlık	30	8.13
7.	Sevgi	19	5.14
8.	Saygı	16	4.33
9.	Estetik	11	2.98
10.	Dürüstlük	9	2.43
11.	Bağımsızlık	6	1.62
12.	Adalet	4	1.08
13.	Tasarruf	4	1.08
14.	Özgürlük	2	0.54
15.	Vatanseverlik	2	0.54
16.	Barış	2	0.54
17.	Aile Birliğine Önem Verme	1	0.27
18.	Eşitlik	0	0
	Toplam	369	100

Tablo 2. Değerlerin Bölümlere Dağılımı

	Değerler	<i>f</i>	Bölüm Sayısı
1.	Yardımseverlik	82	38
2.	Sorumluluk	57	27
3.	Bilimsellik	46	21
4.	Duyarlılık	45	25
5.	Dayanışma	33	19
6.	Çalışkanlık	30	20
7.	Sevgi	19	11
8.	Saygı	16	17
9.	Estetik	11	7
10.	Dürüstlük	9	6
11.	Bağımsızlık	6	4
12.	Adalet	4	3
13.	Tasarruf	4	3
14.	Özgürlük	2	2
15.	Vatanseverlik	2	2
16.	Barış	2	1
17.	Aile Birliğine Önem Verme	1	1
18.	Eşitlik	0	0
	Toplam	369	

Tablo 3. Değerlerin Bölümlerde Bulunma Durumu

	Adalet	A.B.ÖV.	Bağımsızlık	Barış	Bilimsellik	Çalışkanlık	Dayanışma	Duyarlılık	Dürüstlük	Estetik	Eşitlik	Özgürlük	Saygı	Sevgi	Sorumluluk	Tasarruf	Vatanseverlik	Yardımseverlik
Zaman Yolcusu					x	x		x				x		x	x			x
Aslan Terbiyecisi								x				x		x	x			x
Evde Bir Başına		x											x		x			
Nasreddin Hoca Alışverişte							x	x						x	x	x		x
N. Hoca'nın Kayıp Hazinesi					x	x	x	x									x	x
N. H. İnternet Dünyasında							x	x	x						x			x
Küresel Isınma					x			x							x			x
Oyun Bitti			x					x					x	x	x			x
Kayıp							x	x					x	x	x			x
İz Peşinde	x					x	x	x	x						x			x
Hafıza Kaybı						x		x		x								x
Öteye Giden Yol								x		x			x	x	x			x
N.H. Okuma Yazma Öğreniyor						x							x	x	x			x
Sıra Dışı Sporlar			x		x										x			x

Tablo 3. (Devam) Değerlerin Bölümlerde Bulunma Durumu

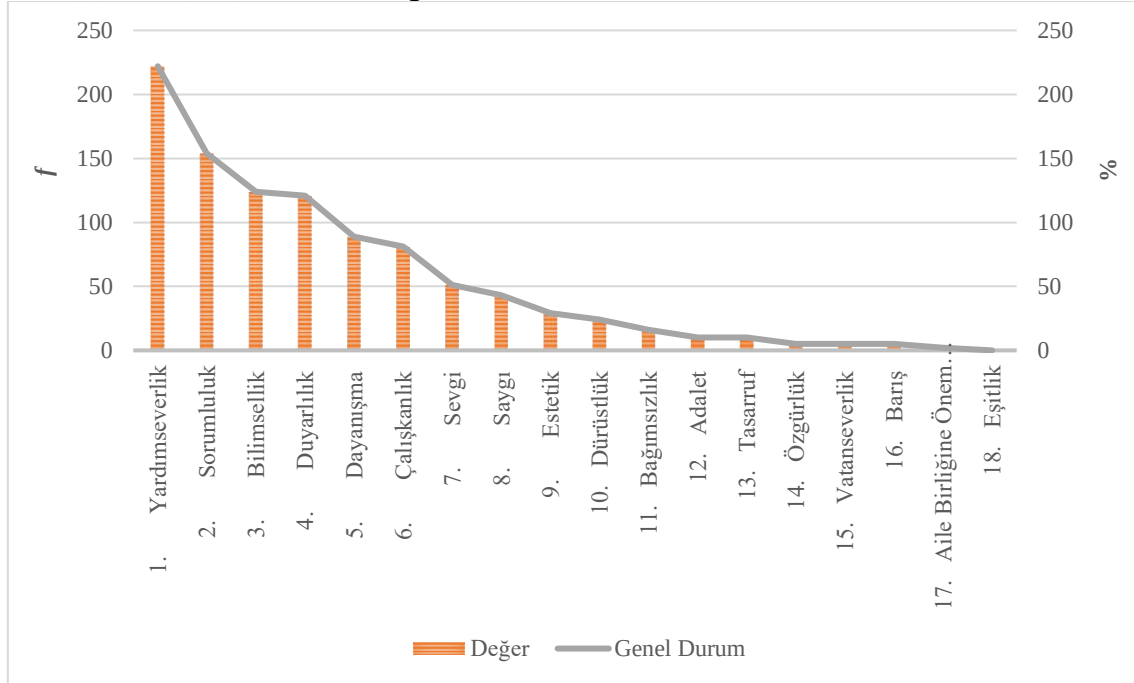
	Adalet	A.B.ÖV.	Bağımsızlık	Barış	Bilimsellik	Çalışkanlık	Dayanışma	Duyarlılık	Dürüstlük	Estetik	Eşitlik	Özgürlük	Saygı	Sevgi	Sorumluluk	Tasarruf	Vatanseverlik	Yardımcıverlik
Nasreddin Hoca Kamp Yapıyor					x		x	x							x			x
Nasreddin Hoca Tarım Yapıyor					x		x	x										x
Akıllı Yol Bilgisayarı					x	x							x					x
Nasreddin Hoca Film Setinde	x				x	x				x			x				x	
Diş Hekimi					x								x		x			x
Su Altı					x	x	x	x										x
Müzik Yarışması					x	x	x			x					x			x
Dünyanın Merkezi					x	x							x					x
Mars'a Yolculuk					x	x	x	x	x									x
Robot Dostu					x		x	x					x		x			x
Kayıp Küheylan					x		x					x	x					x
Görünmez Adam						x	x						x		x			x
Davetsiz Misafir						x		x						x	x			x
Fazla Eşyalar								x	x							x		x
Macera Parkı							x											x
Antikacı	x												x					x

Tablo 3. (Devam) Değerlerin Bölümlerde Bulunma Durumu

	Adalet	A.B.ÖV.	Bağımsızlık	Barış	Bilimsellik	Çalışkanlık	Dayanışma	Duyarlılık	Dürüstlük	Estetik	Eşitlik	Özgürlük	Saygı	Sevgi	Sorumluluk	Tasarruf	Vatanseverlik	Yardımcıverlik
Sağlıklı Hayatın Sırları					x			x	x	x					x			
İnziva			x			x									x			x
Süper Kahraman								x							x	x		x
Hiç Bilinmeyen Fıkralar					x	x							x		x			x
Yalancı Çoban						x		x	x						x			x
Büyük Ödül				x		x	x								x			x
Dinozor Kâşifi					x		x	x						x				x
Başarının Sırrı			x		x	x	x							x	x			x
Restorasyon					x	x		x		x			x	x	x			x
Masal Saati										x			x					x
Müsabaka						x	x	x							x			x
Yapay Zekâ					x		x	x					x					
Toplam (f)	3	1	4	1	21	20	19	25	6	7	0	3	17	11	27	4	2	38

Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu çizgi filminin 42 bölümünde gözlemlenen değerlerin bölümlere göre dağılımlarına ait genel durum Tablo 3'te verilmiştir. Tablo 3'te görüldüğü üzere incelenen bölümlerde en fazla vurgulanan değerler yardımseverlik (%22.22), sorumluluk (%15.44) ve bilimsellik (%12.46) olarak gözlemlenmiştir. Bu değerlerin yanı sıra izlenen bölümlerde diğer değerlere de farklı oranlarda yer verildiği tespit edilmiştir. İncelenen bölümlerde en az yer verilen değerlerin özgürlük (%0.54), vatanseverlik (%0.54), barış (%0.54) ve aile birliğine önem verme (%0.27) olduğu gözlemlenirken izlenen bölümlerde eşitlik değeriyle alakalı herhangi bir durum gözlemlenmemiştir. Çizgi filmde yer alan değerlerin incelenen bölümlerdeki dağılımına ait frekans ve yüzdeleri ayrıca Grafik 1'de verilmiştir.

Grafik 1. Değerlerin Bölümlerde Yer Alma Durumları

Bu bölümde 2018 yılı 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında yer alan değerlerin incelenen bölümlerde bulunma durumlarına ait ayrıntılı bilgiler verilecektir. Bilgiler verilirken tablo ve grafiklerde olduğu gibi en fazla gözlemlenen değerden en az gözlemlenen değere doğru bir sıralama izlenmiştir. Her bir değere ait bulgu çizgi filmde yapılan doğrudan alıntılarla desteklenmiştir. İncelenen bölümlerde Eşitlik değerine rastlanmadığı için bu bölümde Eşitlik değeri ile ilgili bir başlık bulunmamaktadır.

1. YARDIMSEVERLİK DEĞERİ İLE İLGİLİ BULGULAR

Yardımseverlik değeri çizgi filmin incelenen bölümlerinde en fazla ilişkilendirilen değerdir. Yardımseverlik değerine incelenen 42 bölümün 38'inde yer verildiği gözlemlenmiş ve değer incelenen bölümlerde 82 kez ilişkilendirilmiştir. Yardımseverlik değerinin çizgi filmin en fazla Robot Dostu ($f=5$), Kayıp ($f=4$), Sıradışı Sporlar ($f=4$), Diş Hekimi ($f=5$), Antikacı ($f=4$) ve Süper Kahraman ($f=4$) bölümlerinde ilişkilendirildiği belirlenmiştir. Yardımseverlik değerinin çizgi filmde tek başına yer aldığı gibi duyarlılık, çalışkanlık, sorumluluk ve sevgi gibi değerlerle bir arada da verildiği tespit edilmiştir. Yardım severlik değeri incelenen bölümlerde genel olarak çocukların ve Nasreddin Hoca'nın birbirlerine yardım etmesi veya birbirlerinden yardım istemesi şeklindedir. Yardımseverlik değerine ilişkin doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir:

Resim 3. Yardımseverlik Değerine İlişkin Örnek

Kaynak: Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu / Yalancı Çoban (3.09)

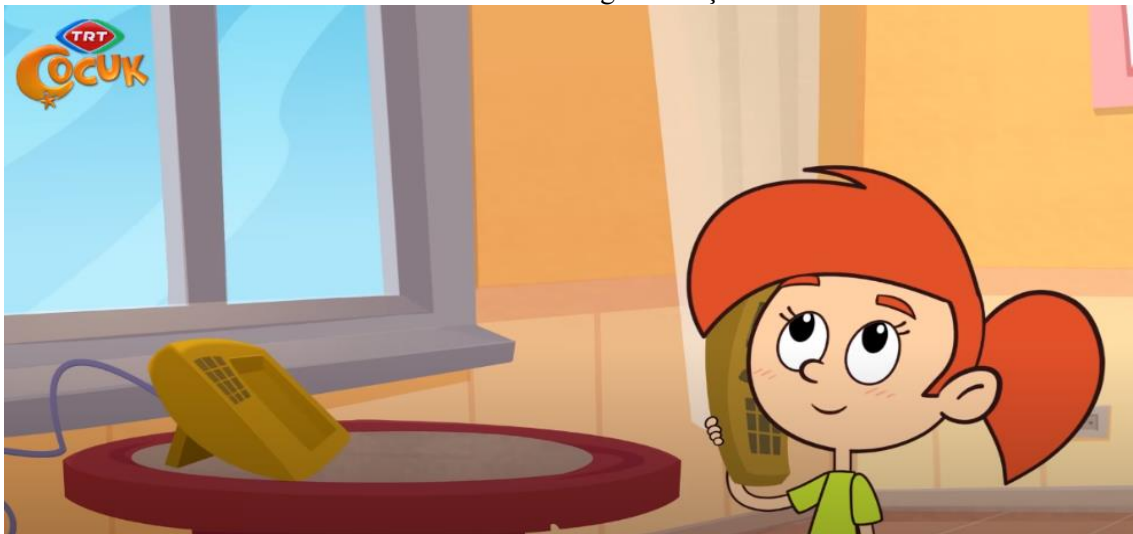
Resim 3'te Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu çizgi filminin Yalancı Çoban bölümünde Kerim, Zehra, Ayşe, Cemil ve Nasreddin Hoca göl kenarında çadır kurmaya gittiklerinde Kerim, Zehra ve Ayşe kamp yapacakları göl kıyısına geldiklerinde etrafı keşfetmek için arabadan eşyalarını almadan inerler. Eşyaların fazla olması ve çadırların kurulması gerektiği için Cemil 03.06-03.10 dakikaları arasında: “Çocuklar! Hadi yardım edin bakalım. Çadırlarınızı kuralım.” diyerek çocukları yardıma çağırır. Cemil'in

çocukları yardıma çağırması ve çocukların Cemil ve Nasreddin Hoca'ya yardım etmesi yardımseverlik değeri ile ilişkilendirilebilir.

2. SORUMLULUK DEĞERİ İLE İLGİLİ BULGULAR

Sorumluluk değeri Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu çizgi filminin incelenen bölümlerinde en fazla ilişkilendirilen değerlerden biridir. Sorumluluk değerine incelenen 42 bölümün 27'sinde yer verildiği gözlemlenmiş ve değer incelenen bölümlerde 57 kez ilişkilendirilmiştir. Sorumluluk değerinin ise çizgi filmin Okuma Yazma Öğreniyor ($f=4$), Küresel Isınma ($f=3$), Davetsiz Misafir ($f=3$), Hiç Bilinmeyen Fıkralar ($f=3$) ve Restorasyon ($f=3$) bölümlerinde ilişkilendirildiği belirlenmiştir. Sorumluluk değerinin çizgi filmde tek başına yer aldığı gibi dayanışma, duyarlılık, çalışkanlık, sorumluluk gibi değerlerle bir arada da verildiği tespit edilmiştir. Sorumluluk değeri çizgi filmde karakterlerin kendi sorumluluklarını yerine getirmeleri şeklinde, çevreye karşı duyarlı olma ve bu konuda sorumluluk alma şeklinde verilmiştir. Örneğin çizgi filmin Evde Bir Başına bölümünde (3.20-3.25) Zehra'nın babasının saate bakmasının ve geç kaldığını söylemesinin ardından "Ben de doğru okula" diyerek okula vaktinde gitmek için kahvaltı masasından kalkması; çizgi filmin Küresel Isınma bölümünde (3.25-3.30) çocukların küresel ısınmaya karşı alınabilecek önlemler hakkında Nasreddin Hoca'yı bilgilendirmeleri ve küresel ısınmaya yönelik alınabilecek önlemlerde nasıl sorumluluklar alabileceklerini söylemeleri buna örnek verilebilir. Sorumluluk değerine ilişkin doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir:

Resim 4. Sorumluluk Değerine İlişkin Örnek

Kaynak: Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu / Nasreddin Hoca İnternet Dünyasında (6.54)

Resim 4’te çizgi filmin Nasreddin Hoca İnternet Dünyasında bölümünde 6.54-6.59 dakikaları arasında Ayşe oyun oynamak için dışarı çıkıp çıkmayacağını sormak için arkadaşı Zehra’yı arar. Zehra ödevleri ve başka sorumlulukları da olduğunu söyleyerek arkadaşı Ayşe’yi kibarca reddeder.

Resim 5. Sorumluluk Değerine İlişkin Örnek

Kaynak: Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu / Nasreddin Hoca İnternet Dünyasında (7.03)

Zehra’nın arkadaşının davetini reddedip ödevlerini yapması, ödevlerini ve evde yapacağı işleri bilmesi görev bilincine sahip olduğunu göstermektedir. Bu durum sorumluluk değeri ile ilişkilendirilebilir.

3. BİLİMSELLİK DEĞERİ İLE İLGİLİ BULGULAR

Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu çizgi filminin incelenen bölümlerinin tamamı göz önünde bulundurulduğunda Bilimsellik değerine 42 bölümün 21’inde yer verildiği gözlemlenmiş ve değer izlenen bölümlerde 46 kez ilişkilendirilmiştir. Bilimsellik değerinin çizgi filmde tek başına yer aldığı gibi duyarlılık, çalışkanlık sorumluluk gibi değerlerle bir arada da verildiği tespit edilmiştir. Değer genel olarak Nasreddin Hoca ve çocukların yeni bilgiler öğrenmesi ya da bilgilerini birbirleri ile paylaşması ve Cemil’in laboratuvarında deneyler ve icatlar yapması şeklinde verilmiştir. Çizgi filmin Nasreddin Hoca’nın Kayıp Hazinesi bölümünde (5.00-5.10) Nasreddin Hoca’nın Osmanlı Devleti ve İstanbul’un fethi hakkında bilgiler vermesi, çizgi filmin Akıllı Yol Bilgisayarı bölümünde (1.00-1.05) Cemil’in laboratuvarında günümüz çağı ve teknolojisine uygun olarak uzaktan kontrol edilebilecek bir çip üzerinde çalışması, bu çalışmalarını güvenlik

tedbirleri ile gerçekleştirmesi, çalışmasının başarıya ulaşması için çeşitli testlerden geçmesi gerektiğini vurgulaması ve sürekli kendini yenilemesi değerle ilişkilendirilebilir. Bilimsellik değerine ilişkin doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir:

Resim 6. Bilimsellik Değerine İlişkin Örnek

Kaynak: Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu / Akıllı Yol Bilgisayarı (01.18)

4. DUYARLILIK DEĞERİ İLE İLGİLİ BULGULAR

Duyarlılık değeri çizgi filmin incelenen bölümlerinde en fazla ilişkilendirilen değerlerden biridir. Duyarlılık değerine incelenen 42 bölümün 25'inde yer verildiği gözlemlenmiş ve değer incelenen bölümlerde 45 kez ilişkilendirilmiştir. Duyarlılık değerinin çizgi filmde tek başına yer aldığı gibi dayanışma, duyarlılık, çalışkanlık, sorumluluk gibi değerlerle bir arada da verildiği tespit edilmiştir. Duyarlılık değeri çizgi filmde hayvanlara karşı duyarlılık ve çevreye karşı duyarlılık şeklinde verilmektedir. Çizgi filmin Su Altı bölümünde (5.52-7.35) değer çevre kirliliğinin hem çevreye hem de çevrede yaşayan canlıların hayatlarına zarar verdiğini anlatmasıyla hayvanlara ve çevreye karşı duyarlılık şeklinde, Süper Kahraman bölümünde (4.40-5.10) Cemil'in geri dönüşüne verdiği önemle çevreye karşı duyarlılık şeklinde verilmesi örnek olarak gösterilebilir. Duyarlılık değerine ilişkin doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir:

Resim 7. Duyarlılık Değerine İlişkin Örnek

Kaynak: Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu / Küresel Isınma (2.04)

Çizgi filmin Küresel Isınma bölümünde Nasreddin Hoca çimlerin üzerine uzanarak gökyüzünü izlemektedir o sırada mevsimi olmamasına rağmen havanın bu kadar sıcak olmaması gerektiğinden bahsetmektedir. Bu sırada çimlerden kalkarak bahçedeki badem ağacına bakmaya karar veren Nasreddin Hoca daha bademin mevsimi gelmediğinden söz ederken çıkan soğuk bir rüzgâr Nasreddin Hocayı üşütür, bademleri de dondurur ve düşürür. Nasreddin Hoca şaşkınlıkla olanları sorgularken bahçeye Zehra, Kerim ve Ayşe girer. Ayşe bu olayların sebebinin küresel ısınma olduğunu söyleyerek küresel ısınmaya dikkat çeker.

Resim 8. Duyarlılık Değerine ilişkin Örnek

Kaynak: Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu / Küresel Isınma (3.47)

Nasreddin Hoca ve çocuklar laboratuvara geçerler. 02.53-4.40 dakikaları arasında Ayşe Nasreddin Hoca'ya küresel ısınmanın nasıl meydana geldiğini görsellerle anlatarak Nasreddin Hoca'yı bilgilendirir ve küresel ısınmaya karşı alınabilecek önlemleri paylaşır. Bu durum Duyarlılık değeri ile ilişkilendirilebilir.

5. DAYANIŞMA DEĞERİ İLE İLGİLİ BULGULAR

İncelenen bölümlerin tamamı göz önünde bulundurulduğunda Dayanışma değerine 42 bölümün 19’unda yer verildiği gözlemlenmiş ve değer incelenen bölümlerde 33 kez ilişkilendirilmiştir. Dayanışma değeri çizgi filmde tek başına yer aldığı gibi bilimsellik, sorumluluk, yardımseverlik, sevgi ve bağımsızlık gibi değerlerle de bir arada verildiği tespit edilmiştir. Değer çizgi filmde genel olarak Nasreddin Hoca ve çocukların birbirlerine destek olması şeklinde verilmiştir. Dayanışma değerine ilişkin doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir:

Resim 9. Dayanışma Değerine İlişkin Örnek

Kaynak: Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu / Müsabaka (2.51)

Çizgi filmin Müsabaka bölümünde okul takımı seçmelerinden yorgun bir şekilde gelen Kerim seçilemeyeceğini, Efe’nin daha iyi olduğunu söyleyerek umutsuzluğa kapılır. Bu sırada kapıda görülen Efe ve Tolga, Kerim’in moralini bozar.

Resim 10. Dayanışma Değerine İlişkin Örnek

Kaynak: Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu / Müsabaka (4.38)

Bunun üzerine Nasreddin Hoca 3.29-4.55 dakikaları arasında, Ayşe ve Zehra Kerim’e destek olmak için vaz geçmemesini, başarabileceğini söylerler. Nasreddin Hoca

gençliğinde çok güreştiğini, sporcu ve antrenmanından iyi anladığını söyleyerek Kerim'i çalıştırmak ve ona yardımcı olmak ister. Nasreddin Hoca Kerim'e çalışmalarını için erkenden gelmesini söyler. Kerim sabah erkenden Nasreddin Hoca'nın yanına gelir. Kerim ve Nasreddin Hoca dayanışma içerisinde antrenman yaparlar. Nasreddin Hoca Kerim'in antrenman verimini arttırmak ve yarışmayı kazanması için Kerim'e bir de beslenme listesi hazırlar. Kerim müsabakaları kazanıp seçilmek için sağlıklı bir şekilde beslenir ve Nasreddin Hoca ile birlikte antrenmanlarına devam eder.

Resim 11. Dayanışma Değerine İlişkin Örnek

Kaynak: Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu / Müsabaka (9.25)

Zehra, Ayşe ve Nasreddin Hoca, Kerim'e yarışma sırasında destek vermek için müsabakaya gelirler. Müsabakada kendine fazla güvenen ve antrenman yapmayan Efe yorulur ve geride kalır. Kerim ise Nasreddin Hoca'nın desteği ile yaptığı antrenmanlar ve doğru beslenmesinin sayesinde kazanır. Kazanan Kerim'i Zehra, Ayşe ve Nasreddin Hoca tebrik ederler. Nasreddin Hoca'nın Kerim'e yarışmaya hazırlanma sırasında yardım etmesi, Ayşe, Zehra ve Nasreddin Hoca'nın Kerim'e destek olmak için müsabakaya gelmeleri Dayanışma değeri ile ilişkilendirilebilir.

6. ÇALIŞKANLIK DEĞERİ İLE İLGİLİ BULGULAR

İncelenen bölümlerin tamamı göz önünde bulundurulduğunda Çalışkanlık değerine 42 bölümün 20'sinde yer verildiği gözlemlenmiş ve değer incelenen bölümlerde 30 kez ilişkilendirilmiştir. Çalışkanlık değerinin çizgi filmde tek başına yer aldığı gibi bilimsellik, sorumluluk, yardımseverlik ve dayanışma gibi değerlerle de bir arada verildiği tespit edilmiştir. Çalışkanlık değerine ilişkin doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir:

Resim 12. Çalışkanlık Değerine İlişkin Örnek

Kaynak: Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu / Başarının Sırrı (01.19)

Çizgi filmin Başarının Sırrı bölümünde Kerim yarışma için dronu ile uçuş denemesi yapmaktadır ancak denemeler istediği gibi gitmez ve dronu düşer. Bu durum karşısında Kerim'in üzüldüğünü gören Nasreddin Hoca Kerim'e denemelerinden vaz geçmemesini söyler. Bu sırada Ayşe ve Zehra'nın kitap okuyarak kendi aralarında birinden bahsettiklerine kulak misafiri olur. Nasreddin Hoca merakla Ayşe ve Zehra'ya kimden bahsettiklerini sorduğunda Hezarfen Ahmet Çelebi'den bahsettiklerini öğrenir.

Resim 13. Çalışkanlık Değerine İlişkin Örnek

Kaynak: Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu / Başarının Sırrı (01.46)

Nasreddin Hoca 1.43-3.05 dakikaları arasında: “Demek Hezarfen bilim insanı olmalı öyleyse. Hezarfen demek bin fenli, yani bin tane bilimden anlayan, farklı farklı birçok bilim dalında uzmanlaşmış demek. Bu kişilere Hezarfen unvanı verilir.” diyerek çocuklara Hezarfen kelimesinin anlamını ve önemini aktarır. Ahmet Çelebi'ye neden Hezarfen unvanının verildiğini anlayan Ayşe ve Zehra, Hezarfen Ahmet Çelebi, yaptığı çalışmalar ve yaşadığı olumsuzluklara rağmen nasıl hiç pes etmediği hakkında Nasreddin Hoca'ya bilgi vermeye devam ederler. Bu sırada Nasreddin Hoca'nın aklına, Kerim'e moral vermek ve Kerim'e çalışmalarındaki azmi ile örnek olması için Kerim'i Hezarfen

Ahmet Çelebinin zamanına götürmek gelir. Bunun üzerine Nasreddin Hoca ve Kerim Cemil'in zaman makinesi ile Hezarfen Ahmet Çelebi'nin yaşadığı zamana giderler.

Resim 14. Çalışkanlık Değerine İlişkin Örnek

Kaynak: Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu / Başarının Sırrı (5.47)

Kerim Hezarfen Ahmet Çelebi ve Evliya Çelebinin çalışmalarından ve konuşmalarından oldukça etkilenir. Kerim ve Nasreddin Hoca kendi zamanlarına döndüklerinde Kerim arkadaşlarının ve Nasreddin Hoca'nın da desteği ile pes etmez ve çalışmalarına devam eder. Kerim çalışmalarına devam ederek eskisinden daha hızlı ve daha teknolojik bir dron yapar. "Hezarfen" ismini verdiği, güneş enerjisiyle çalışan yeni dronu ile yarışmaya katılır ve yarışmayı kazanır. Kerim'in çalışmalarından vaz geçmemesi, çalışmalarına devam etmesi ve kendini geliştirmesi Çalışkanlık değeri ile ilişkilendirilebilir.

7. SEVGİ DEĞERİ İLE İLGİLİ BULGULAR

İncelenen bölümlerin tamamı göz önünde bulundurulduğunda Sevgi değerine 42 bölümün 11'inde yer verildiği gözlemlenmiş ve değer incelenen bölümlerde 19 kez ilişkilendirilmiştir. Sevgi değerinin çizgi filmde tek başına yer aldığı gibi yardımseverlik, özgürlük, duyarlılık ve dürüstlük gibi değerlerle de bir arada verildiği tespit edilmiştir. Sevgi değeri çocuk sevgisi, doğa sevgisi ve hayvan sevgisi şeklinde verilmiştir. İncelenen bölümlerin neredeyse tamamında Nasreddin Hoca'nın çocuklara sevgi ile yaklaşması çocuk sevgisi ile, çizgi filmin Davetsiz Misafir bölümünde (4.40-6.50) çocukların görevliler gelene kadar maymunla ilgilenmeleri ve ihtiyaçlarını karşılamaları hayvan sevgisi ile, çizgi filmin Aslan Terbiyecisi bölümünde (7.35-7.45) Nasreddin Hoca'nın

orman zannettiği yeşil alanlarda gezmesi ve bundan mutluluk duyması doğa sevgisi ile ilişkilendirilebilir. Sevgi değerine ilişkin doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir:

Resim 15. Sevgi Değerine İlişkin Örnek

Kaynak: Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu / Nasreddin Hoca Okuma Yazma Öğreniyor (2.30)

Çizgi filmin Nasreddin Hoca Okuma Yazma Öğreniyor bölümünde Cemil kızı Zehra'ya okul zamanının geldiğini söyleyerek seslenir. Zehra okul için hazır bir şekilde evden, Nasreddin Hoca da okuma kursu için hazır bir şekilde ağaç evden çıkar. Çocuklar okula giderken çok sevdikleri Nasreddin Hoca'ya okuma kursuna kadar eşlik ederler. Nasreddin Hoca 2.15-2.35 dakikaları arasında Kerim ile video oyunu oynamayı sevdiği için Kerim'e kurstan çıkınca tabletten yeni çıkan oyunu oynamak istediğini söyler bunun üzerine Ayşe Nasreddin Hoca'ya kurstan sonra tarih ödevine yardımcı olacağını hatırlatır. Nasreddin Hoca önce ödevi bitireceklerini ardından video oyunu oynayacaklarını söyler. Zehra da sonrasında eski sokak oyunlarından oynamak istediğini söyler. Nasreddin Hoca çocukları çok sevdiği için onları kıramaz ve hepsini yapacaklarını söyler. Çocukların kendileri arasında ve Nasreddin Hoca ile ilgili ilişkiler sevgi ve saygı değerleri çerçevesindedir. Nasreddin Hoca'nın çocukları kıramaması, çocukların sürekli Nasreddin Hoca ile vakit geçirmek istemesi ve Nasreddin Hoca'ya yardım etmeleri Sevgi değeri ile ilişkilendirilebilir.

8. SAYGI DEĞERİ İLE İLGİLİ BULGULAR

İncelenen bölümlerin tamamı göz önünde bulundurulduğunda Saygı değerine 42 bölümün 17'sinde yer verildiği gözlemlenmiş ve değer incelenen bölümlerde 16 kez ilişkilendirilmiştir. Saygı değeri çizgi filmde tek başına yer aldığı gibi sevgi, sorumluluk,

bağımsızlık ve dayanışma gibi değerlerle de bir arada verildiği tespit edilmiştir. Saygı değeri genel olarak incelenen bölümlerin tamamında olduğu gibi çocukların ve çevrelerindeki diğer karakterlerin Nasreddin Hoca'ya saygısı ve hoşgörüsü şeklinde büyüklere saygı olarak verilmiştir. Saygı değerine ilişkin doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir:

Resim 16. Saygı Değerine İlişkin Örnek

Kaynak: Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu / Evde Bir Başına (03.07)

Çizgi filmin Evde Bir Başına bölümünde 02.18- 03.15 dakikaları arasında Zehra kahvaltı masasına Nasreddin Hoca ile gelir. Nasreddin Hoca zamanında yemekler masada değil yer sofrasında yendiği için Nasreddin Hoca durumu yadırgar ve masaya istediği şekilde oturamadığı için rahatsız olur. Bunun üzerine aile Nasreddin Hoca'ya ve eski kültüre saygı duyarak Nasreddin Hoca'nın rahat bir şekilde kahvaltı yapması için ufak bir yer sofrası hazırlayarak Nasreddin Hoca ile birlikte kahvaltılarını yer sofrasında yaparlar. Ailenin geçmiş kültüre saygı duyarak yer sofrası kurması, Nasreddin Hoca'ya katılarak yer sofrasında kahvaltı yapması Saygı değeriyle ilişkilendirilebilir. Bunun yanında incelenen bölümlerin tamamında karakterlerin konuşması ve birbirlerine yaklaşımları saygılı bir şekilde gerçekleşmektedir.

9. ESTETİK DEĞERİ İLE İLGİLİ BULGULAR

İncelenen bölümlerin tamamı göz önünde bulundurulduğunda Estetik değerine 42 bölümün 7'sinde gözlemlenmiştir ve değer incelenen bölümlerde 11 kez ilişkilendirilmiştir. Estetik değerinin çizgi filmde tek başına yer aldığı gibi

yardımselverlik, sorumluluk, bilimsellik, dürüstlük, duyarlılık ve dayanışma gibi değerlerle de bir arada verildiği tespit edilmiştir. Estetik değerine ilişkin doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir:

Resim 17. Estetik Değerine İlişkin Örnek

Kaynak: Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu / Restorasyon

Çizgi filmin Restorasyon bölümünde Nasreddin Hoca çocuklarla birlikte ağaç evde otururken televizyondan caminin restorasyonunun durdurulduğunu öğrenir. Kerim ve Ayşe'nin caminin Nasreddin Hoca zamanından kaldığını ve mimarının Nasreddin Hoca'nın arkadaşı olduğunu söylemesi üzerine Ayşe “Keşke sizin arkadaşınıza sorabilselerdi hocam. Zaten yapmış, güzel güzel anlatırdı. Hem o dönemin teknolojisini ondan iyi kim bilecek ki değil mi?” demesi üzerine Nasreddin Hoca ve çocukların “Onlar soramaz ama biz sorabiliriz.” diyerek Nasreddin Hoca'nın zamanına gitmeye, cami hakkında Nasreddin Hoca'nın arkadaşından bilgiler alarak tarihi mirasın korunması için mimarlara yardım etmeye karar verirler. Küheylan, Nasreddin Hoca, Kerim ve Ayşe Nasreddin Hoca'nın zamanına gitmek için hazırlanırlar. Nasreddin Hoca'nın zamanına uygun giyinmek için Zehra ve Kerim bir oyunda giydikleri yöresel kıyafetleri giyerler. Ayşe ise gidenleri geri döndürmek için bir zaman belirler ve anlaşırlar.

Resim 18. Estetik Değerine İlişkin Örnek

Kaynak: Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu / Restorasyon (5.16)

Nasreddin Hoca'nın zamanına geldiklerinde mimari ve çevre olarak dönemin özellikleri gösterilir. Kerim, Zehra ve Nasreddin Hoca caminin önüne geldiklerinde Nasreddin Hoca arkadaşı Mimar Hasan Efendi ile saygı ve sevgi ile selamlaşarak sohbet etmeye başlarlar. Nasreddin Hoca arkadaşı Mimar Hasan Efendi'den minare yapımının inceliklerini anlatmasını ister. Arkadaşı Nasreddin Hoca'yı kırmayarak anlatmaya başlar. Ancak Nasreddin Hoca dinlediklerinden, Zehra ise tuttuğu notlardan bir şey anlamaz. Bunun üzerine Nasreddin Hoca yılmayarak arkadaşından anlattığı bilgileri tekrar anlatmasını ister. Zehra "Keşke mimar amcanın kendisi yazsa da bizim mimarlara götürsek" demesi üzerine Nasreddin Hoca'nın aklına kitap yazılması gelir. Zehra telaşla vakitlerinin olmadığını Ayşe'nin kendilerini geri götüreceğini hatırlatır. Bunun üzerine Nasreddin Hoca arkadaşı Mimar Hasan Efendi'nin yazması gerektiğini "Sen yaz ki senden sonrakiler de okusun. Üzerine koyarak ilerlesin" sözleri ile ifade eder. Nasreddin Hoca'nın restorasyona giren caminin özelliklerini koruması ve dönemine uygun bir şekilde restore edilmesi için uğraşması Duyarlılığa ve Estetik değerlerine, Nasreddin Hoca'nın zamanına gittiklerinde insanların giyimleri ve yapıları da Estetik değeri ile ilişkilendirilebilir.

10. DÜRÜSTLÜK DEĞERİ İLE İLGİLİ BULGULAR

İncelenen bölümlerin tamamı göz önünde bulundurulduğunda Dürüstlük değerine 42 bölümün 6'sında yer verildiği gözlemlenmiş ve değer incelenen bölümlerde 9 kez ilişkilendirilmiştir. Dürüstlük değeri çizgi filmde tek başına yer aldığı gibi yardımseverlik, sorumluluk, bilimsellik ve estetik gibi değerlerle de bir arada verildiği tespit edilmiştir. Dürüstlük değerine ilişkin doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir:

Resim 19. Dürüstlük Değerine İlişkin Örnek

Kaynak: Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu / Fazla Eşyalar (02.05)

Çizgi filmin Fazla Eşyalar bölümünde (01.14-2.26) eski eşyaların kolilerle yığılmış olduğu ağaç evde Nasreddin Hoca bir şeye takılır ve düşer. Ayağı takılıp düşen Nasreddin Hoca'ya, Ayşe ve Zehra kollarından tutarak ayağa kalkmasına yardım ederler. Çocuklar unuttukları bazı eşyalarını heyecan ve mutlulukla tekrar incelerken birkaç koli Nasreddin Hoca'nın üstüne devrilince Nasreddin Hoca ağaç evdeki istiflenmiş ve kullanılmayan eşya kalabalığı için çocuklarla bir konuşma yapmaya ve onlara eski eşyalarından kurtulma konusunda yardımcı olmaya karar verir. Çocuklara bu kadar eşyayı biriktirmenin yanlış olduğunu, bu eşyaları güzelce ayırarak kullanmadıkları eşyaları ihtiyaç sahiplerine vermeleri gerektiğini söyler. Çocuklar o eşyaların hatıraları olduğunu söyleyerek eşyalarından vazgeçmek istemezler ve eğer Nasreddin Hoca'yı rahatsız ediyorlarsa eşyalarını oradan alabileceklerini söylerler. Bunun üzerine Nasreddin Hoca meselenin kendisinin rahatsız olması değil meselenin çocukların eski eşyalarından

vazgeçmeyi öğrenmeleri olduğunu söyler. Çocuklar yine de eşyalarını atmak ya da başkalarına vermek istemezler ve o eşyaları hala kullandıklarını söylerler. Bunun üzerine Nasreddin Hoca çocuklara bir ay deneme yapmalarını, kullandıkları eşyaları not etmelerini, geri kalan eşyaları gönderebileceklerini söyler ve çocuklarla bu şekilde anlaşılır.

Resim 20. Dürüstlük Değerine İlişkin Örnek

Kaynak: Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu / Fazla Eşyalar (7.35)

Eski eşyalarını göndermek istemeyen çocuklar eski eşyalarını hala kullanıyormuş gibi yaparlar. Bu sırada Kerim eski pateni ile kayarken düşer, Ayşe eski çalışmalarını çantasına doldurduğu için çok ağır bir çantayla yorucu günler geçirir, Zehra ise eski oyuncakları ile oynarken onlarla eskisi kadar oynamaktan zevk almadığını fark eder ayrıca eski oyuncak ve giysileri yüzünden okulda dalga konusu olur. Sonun da yaptıklarının yanlış olduğunu gören çocuklar eski eşyaların onları eskisi kadar mutlu etmediğini ve eğlendirmediklerini itiraf ederler. İtiraflarından sonra her şeye baştan başlamaya ve bu bir aylık süreci dürüst bir şekilde, eski eşyalarını ayırırken belirledikleri kurallara uyarak geçirmeye karar verirler. Çocukların 9.01-10.17 dakikaları arasında eski eşyalarını eskisi gibi kullanamadıklarını, eski eşyalarının ve oyuncaklarının onları eskisi kadar eğlendirmediklerini itiraf etmeleri ve eşyaları atma ya da ihtiyaç sahiplerine verme konusunda Nasreddin Hoca ile belirledikleri kurallara uymaları Dürüstlük değeri ile ilişkilendirilebilir.

11. BAĞIMSIZLIK DEĞERİ İLE İLGİLİ BULGULAR

İncelenen bölümlerin tamamı göz önünde bulundurulduğunda Bağımsızlık değerine 42 bölümün 4'ünde yer verildiği gözlemlenmiş ve değer incelenen bölümlerde 6 kez ilişkilendirilmiştir. Bağımsızlık değerinin çizgi filmde tek başına yer aldığı gibi yardımseverlik, sorumluluk, çalışkanlık, sevgi, bilimsellik ve dayanışma gibi değerlerle de bir arada verildiği tespit edilmiştir. Bağımsızlık değerine ilişkin doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir:

Resim 21. Bağımsızlık Değerine İlişkin Örnek

Kaynak: Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu / Sıradışı Sporlar (04.09)

Çizgi filmin Sıradışı Sporlar bölümünde Nasreddin Hoca çocuklarla birlikte ağaç evde televizyon izlemektedir. İzledikleri kanalda sıra dışı sporlarla ilgili görseller bulunmaktadır. Nasreddin Hoca sıra dışı sporlara ilgi duyduğu için heyecanla ekranda çıkan numarayı Zehra'dan not almasını ister ve Zehra hocayı kırmayarak numarayı kaydeder. Nasreddin Hoca'nın paraşütle atlamaya olan ilgisini gören Cemil, Kerim ve Ayşe Nasreddin Hoca'yı bilgilendirmek ve yardımcı olmak için hocayı bu sporlar hakkında uyararak, Cemil bu sıra dışı sporların ona fazla gelebileceğini, Kerim bu sporların genç işi olduğunu, Ayşe ise bu sporlar için çok sağlıklı olması gerektiğini söyler. Ayşe'nin dedikleri üzerine Nasreddin Hoca çok sağlıklı olduğunu söyler bunun üzerine Cemil bir doktora danışmasını ve hastanede kontrollerden geçmesini teklif eder. Nasreddin Hoca kimsenin dediklerinden etkilenmeden istediği sporu yapabilmek için üzerine düşen sorumlulukları yerine getirmek amacıyla hadi gidelim diyerek kendini dışarı atar. Cemil ve Nasreddin Hoca doktorun karşısına çıktıklarında doktor çok şaşırır.

Nasreddin Hoca'ya nasıl olur, siz paraşütle nasıl atlayacaksınız vb. çıkışmalarda bulunsa da Nasreddin Hoca kararlıdır.

Resim 22. Bağımsızlık Değerine İlişkin Örnek

Kaynak: Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu / Sıradışı Sporlar (08.07)

Nasreddin Hoca doktor kontrollerinin ardından yapmak istediği kayak, bungee jumping, rafting gibi pek çok sporu yapmıştır ve paraşütle atlamak için hazırlanmaktadır. Nasreddin Hoca'nın bölüm boyunca kimseden etkilenmeden bağımsız bir şekilde aldığı kararları uygulaması, istediği ve planladığı etkinliklerin peşinden gitmesi Bağımsızlık değeri ile ilişkilendirilebilir.

12. ADALET DEĞERİ İLE İLGİLİ BULGULAR

İncelenen bölümlerin tamamı göz önünde bulundurulduğunda Adalet değerine 42 bölümün 3'ünde yer verildiği gözlemlenmiş ve değer incelenen bölümlerde 4 kez ilişkilendirilmiştir. Adalet değerinin çizgi filmde tek başına yer aldığı gibi vatanseverlik değerleri ile de bir arada verildiği tespit edilmiştir. Adalet değerine ilişkin doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir:

Resim 23. Adalet Değerine İlişkin Örnek

Kaynak: Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu / Antikacı (10.21)

Çizgi filmin Antikacı bölümünde Nasreddin Hoca'nın çarığı yırtılır. Çocuklar Nasreddin Hoca'ya yardım edebilmek için Nasreddin Hoca'nın çarıklarını diktirebilecekleri bir ayakkabı tamircisine giderler. Usta Nasreddin Hoca'ya çarığının çok eski ve değerli olduğunu bu zamanda böyle bir derinin böyle bir ipliğin olmadığını bu yüzden çarıklarını yapamayacağını söyleyerek geri uzatırken “Maalesef Nasreddin bey, ben buna bir iplik geçirsem değeri düşer” der ve yan dükkanlarının antikacı olduğunu bu konuda kendilerine yardımcı olabileceğini söyleyerek antikacıyı dükkanına çağırır. Nasreddin Hoca'nın çarıklarının değerini duyan bir hırsız, Nasreddin Hoca'nın çarıklarını çalmak için akşam gizlice ağaç eve girer. Çarıklarla birlikte Cemil'in bazı çalışmalarını da çalan hırsız Nasreddin Hoca fark eder. Nasreddin Hoca 07.23 – 10.27 dakikalari arasında yaşadıkları sonucunda hırsız polislere teslim eder. Nasreddin Hoca'nın hırsıza kötü davranmayarak cezasını kendinin vermemesi, hırsız polislere teslim etmesi Adalet değeri ile ilişkilendirilebilir.

13. TASARRUF DEĞERİ İLE İLGİLİ BULGULAR

İncelenen bölümlerin tamamı göz önünde bulundurulduğunda Tasarruf değerine 42 bölümün 3'ünde yer verildiği gözlemlenmiş ve değer çizgi filmin incelenen bölümlerinde 4 kez ilişkilendirilmiştir. Tasarruf değerinin çizgi filmde tek başına yer aldığı gibi yardımseverlik değerleri ile de bir arada verildiği tespit edilmiştir. Tasarruf değeri incelenen bölümlerde eşyadan ve kaynaktan tasarruf şeklinde gözlemlenmiştir. Çizgi filmin Fazla Eşyalar bölümünde (9.30-9.40) Ayşe'nin kağıtların arkasındaki boş bölümleri müsvedde olarak kullanması eşya tasarrufuna, çizgi filmin Süper Kahraman bölümünde (4.10-4.20) Cemil'in atıkları ayrıştırıp geri dönüşüme atması kaynak tasarrufuna örnek verilebilir. Tasarruf değerine ilişkin doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir:

Resim 24. Tasarruf Değerine İlişkin Örnek

Kaynak: Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu / Süper Kahraman (4.41)

Çizgi filmin Süper Kahraman bölümünde (4.41) Cemil'in atıkları ayrıştırarak geri dönüşüme kazandırması Tasarruf değeri ile ilişkilendirilebilir.

14. ÖZGÜRLÜK DEĞERİ İLE İLGİLİ BULGULAR

İncelenen bölümlerin tamamı göz önünde bulundurulduğunda Özgürlük değerine 42 bölümün 2'sinde yer verildiği gözlemlenmiş ve değer incelenen bölümlerde 2 kez ilişkilendirilmiştir. Özgürlük değerinin çizgi filmde tek başına yer aldığı gibi sevgi ve duyarlılık değerleri ile de bir arada verildiği tespit edilmiştir. Özgürlük değerine ilişkin doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir:

Resim 25. Özgürlük Değerine İlişkin Örnek

Kaynak: Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu / Kayıp Küheylan (1.30)

Çizgi filmin Kayıp Küheylan bölümünde Nasreddin Hoca eşeği Küheylan'ı bulamadığı için sabah alışverişe tek başına gider. Yanında yükünü taşımaya yardım eden küheylan olmadığı için fazlasıyla yorulur. Nasreddin Hoca evin bahçesine geldiğinde Cemil bahçeyi sulamaktadır. Nasreddin Hoca bahçeye girdiğinde hortumu fark etmez ve hortuma takılarak düşer. Cemil Nasreddin Hoca'ya yardım ederek onu ayağa kaldırır ve yere dökülen malzemeleri toplar. Cemil: "Bu kadar eşya tek başına taşınır mı? Nerde bu Küheylan? Ben onunla gittiğini sanıyordum." der. Nasreddin Hoca sabah beraber çıktıklarını ancak bir anda Küheylan'ın kaybolduğunu söyler ve keşke ona da bir telefon versek arayıp neredesin diye sorsak diyerek güler. Nasreddin Hoca dinlenmek için banka oturduğu sırada Küheylan bahçeye girer. Nasreddin Hoca'nın bu sözlerinden etkilenen Cemil Nasreddin Hoca'nın telefonunu alarak ağaç evdeki laboratuvarına koşar ve Küheylan'ı takip edebilecekleri bir çip yapar. Ertesi gün Nasreddin Hoca Küheylan'ı bir türlü bulamaz. Cemil bu konuda Nasreddin Hocaya yardımcı olmak için Küheylan'ın

boynuna bir çip takar. Nasreddin Hoca sabah uyanıp Küheylan'ı aradığında "Tabi ki kimse nerede olduğunu bilmiyor." der. Bu sözün üzerine Cemil "Ben biliyorum." diyerek gelir ve telefonunun ekranından Küheylan'ın nerede olduğunu Nasreddin Hocaya gösterir ve Küheylan'ı bu şekilde takip edebileceğini söyler. Nasreddin Hoca eşeği Küheylan'ın nerede olduğunu görür ve onu takip eder. Ancak bu durum Küheylan'ın özgürlüğünü fazlasıyla kısıtlamaktadır ve Küheylan bu durumdan oldukça rahatsızdır. Küheylan bir şekilde boynundaki çipi çıkarır. Nasreddin Hoca eşeği Küheylan boynundaki çipi çıkarttığı için onu Cemil ile birlikte her yerde arar ancak sadece Küheylan'ın çipini bulurlar bunun üzerine Nasreddin Hoca Küheylan'ın kendini bırakıp gittiğini düşünür ve çok üzülür. Arama çalışmalarının ardından eve geldiklerinde Küheylan'ı bahçede görürler Nasreddin Hoca çok sevinir.

Resim 26. Özgürlük Değerine İlişkin Örnek

Kaynak: Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu / Kayıp Küheylan (10.43)

Cemil takip cihazını geri takmak istediğinde Küheylan durumdan rahatsız olur ve Nasreddin Hoca'nın arkasına saklanır bunun üzerine Nasreddin Hoca 10.43-10.53 dakikaları arasında: "Neyse bizim Küheylan'ı biraz özgür bırakalım. Sonuçta dönüp dolaşıp bizim yanımıza geliyor değil mi?" diyerek duruma saygı gösterir. Bu durum Özgürlük değeri ile ilişkilendirilebilir.

15. VATANSEVERLİK DEĞERİ İLE İLGİLİ BULGULAR

İncelenen bölümlerin tamamı göz önünde bulundurulduğunda Vatanseverlik değerine 42 bölümün 2'sinde yer verildiği gözlemlenmiş ve değer incelenen bölümlerde 2 kez ilişkilendirilmiştir. Vatanseverlik değerinin çizgi filmde tek başına yer aldığı gibi

yardımseverlik ve adalet değerleri ile de bir arada verildiği tespit edilmiştir. Vatanseverlik değerine ilişkin doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir:

Resim 27. Vatanseverlik Değerine İlişkin Örnek

Kaynak: Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu / Nasreddin Hoca Film Setinde (1.19)

Çizgi filmin Nasreddin Hoca Film Setinde bölümünde Nasreddin Hoca'nın izlediği filmde hırsızlar kaşıkçı elmasını çalacağını söyleyince Nasreddin Hoca'da hiddetle yerinden zıplar ve öfke ile çıkarır. Durum Zehra'nın dikkatini çeker ve babası Cemil'e kaşıkçı elmasının ne olduğunu sorar. Cemil kızının sorusunu " Miladi 1700'de Topkapı Sarayına getirilmiş. Dünyanın en pahalı 10 elması arasındadır." şeklinde cevap verir. Nasreddin Hoca, Cemil'in açıklaması üzerine hırsızlara iyice sinirlenerek 1.30-1.45 dakikaları arasında: "Sizi gidi hırsızlar sizi. Bir yiğit muhafız çıksın da yakalasın sizi inşallah! Devlet hazinesinden çalmak nedir görün bakalım." diyerek durumun yanlışlığına olan tepkisi ile adalete ve vatanseverliğe verdiği önemi gösterir. Bu durum Vatanseverlik değeri ile ilişkilendirilebilir.

16. BARIŞ DEĞERİ İLE İLGİLİ BULGULAR

İncelenen bölümlerin tamamı göz önünde bulundurulduğunda Barış değerinin 42 bölümün içerisinde sadece 1 bölümde verildiği gözlemlenmiş ve değer bu bölümde 2 kez ilişkilendirilmiştir. Barış değerinin çizgi filmde tek başına yer aldığı gibi yardımseverlik değerleri ile de bir arada verildiği tespit edilmiştir. Barış değerine ilişkin doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir:

Resim 28. Barış Değerine ilişkin Örnek

Kaynak: Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu / Büyük Ödül (01.15)

Çizgi filmin Büyük Ödül bölümünde Kerim ve Ayşe tartışır, Zehra araya girdiğinde ise birbirlerine küserek Zehra'nın evinden ayrılırlar. Bunu gören Nasreddin Hoca Zehra'ya yardımcı olmak ve küs olan arkadaşları barıştırmak için önce parkta kitap okuyan Ayşe'nin yanına ardından ağaç evde bilgisayar oynayan Kerim'in yanına gider. Zehra'yı ağacın altında tek başına otururken gören Nasreddin Hoca Zehra'ya ne yaptığını sorar. Zehra ödevlerini bitirdiğini, kitaplarını okuduğunu bütün sorumluluklarını yerine getirdiğini şimdi ise yapacak bir şey bulamadığını söyler. Bunun üzerine Nasreddin Hoca Zehra'ya bir harita verir. Haritadaki ödülü alabilmek için izleri takip etmesi gerektiğini yolda karşılaşacağı engellere dikkat etmesi gerektiğini söyler. Zehra haritadaki göle geldiğinde çalılıkların arasından Ayşe ve Kerim de çıkagelir. Nasreddin Hoca üç arkadaşla da aynı haritadan vermiştir. Küs olan üç arkadaş engelleri birlikte aşmaya karar verirler ve birbirlerine ödüle giden yolda destek vererek yardımcı olurlar.

Resim 29. Barış Değerine ilişkin Örnek

Kaynak: Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu / Büyük Ödül (10.17)

Kerim, Zehra ve Ayşe engelleri aşarak ödül bölümüne geldiklerinde kayaya gizlenmiş olan kutuyu bulurlar. Kutuyu açtıklarında üçünün yan yana olduğu bir fotoğraf ile karşılaşırılar. Buna anlam veremeyen çocuklara Nasreddin Hoca 10.20-11.00 dakikaları arasında arkadaşlık ve dostluktan daha büyük bir ödül olmayacağını, eskilerin hakiki arkadaşlığın sıhatten farkı olmadığını kıymetinin ancak elden gittiğinde anlaşıldığını söyler. Kerim, Zehra ve Ayşe barışırlar. Bu durum Barış değeri ile ilişkilendirilebilir.

17. AİLE BİRLİĞİNE ÖNEM VERME DEĞERİ İLE İLGİLİ BULGULAR

İncelenen bölümlerin tamamı göz önünde bulundurulduğunda Aile Birliğine Önem Verme değerine 42 bölümün 1'inde yer verildiği gözlemlenmiş ve verilen değer bölümde yalnızca 1 kez ilişkilendirilmiştir. Aile Birliğine Önem Verme değerinin çizgi filmde tek başına yer aldığı gibi sevgi ve saygı değerleri ile de bir arada verildiği tespit edilmiştir. Aile Birliğine Önem Verme değerine ilişkin doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir:

Resim 30. Aile Birliğine Önem Verme Değerine İlişkin Örnek

Kaynak: Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu / Evde Bir Başına (1.18)

Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu çizgi filminde karakterlerin aileye verdiği önem ve değer genel olarak hissedilmektedir ve çizgi film Türk aile yapısını ve kültürünü genel olarak yansıtmaktadır. Aile genel olarak kahvaltı ve yemekleri birlikte yemektedir. Aile kahvaltı masasında anneye 0.55-1.20 dakikaları arasında Zehra'yı ve Nasreddin Hoca'yı kahvaltıya çağırılmaktadır. Kahramanlarımız ailecek kahvaltı yapmak için Zehra'yı bir süre beklemektedir. Karakterlerin hep birlikte yemek yemeleri aile içi dayanışma ve yardımlaşma unsurlarını sergilemeleri Aile Birliğine Önem Verme değeri ile ilişkilendirilebilir.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu çizgi filminin 42 bölümü 2018 yılı Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında yer alan değerler bağlamında incelenmesi sonucu elde edilen bulguların sonuçlarına ve yorumlarına yer verilmiştir. Bu bölümün sonunda ise yapılacak çalışmalar ve uygulamalara ışık tutması amacıyla önerilere yer verilmiştir.

Günümüzde değerler, değerler eğitimi ve değerleri içeren materyaller ile pek çok çalışma yapılmış ve yapılmaktadır. Değerler eğitime yönelik çalışmalarda değer kazandırma bağlamında çocuk dergileri, animasyonlar, masallar, çizgi filmler gibi pek çok kaynağın çalışmalarda çalışma grubu olarak ele alındığı görülmektedir. Örneğin; Kurtkede Fidan ve Kılıç (2020) Rafadan Tayfa çizgi filmi ile, Yeter (2019)' çocuk dergileri ile, Karasu (2018) Dede Korkut hikayeleri ile, Özer (2019) Keloğlan masalları ile, Yunita (2013) Yukarı Bak animasyon filmi ile vb. oldukça fazla çalışma bulunmaktadır.

Teknolojide ve medyada meydana gelen gelişmeler, televizyonlarda çocuklara yönelik yapılan içeriklerdeki artış; çocukların televizyona ve çizgi filmlere karşı ilgilerini arttırmıştır. Televizyon ve çizgi filmler sayesinde çocuklar farklı kültürleri ve farklı yaşam biçimlerini gözlemleyerek bilgi sahibi olabilir. Bu sayede adalet, çalışkanlık, yardımseverlik, sorumluluk gibi değerlerin önemini fark ederek uygulamaya geçebilir. (Erdoğan, 2014: 128). Ayrıca televizyonda yayınlanan çizgi filmler ve çeşitli programlar yayımlandıkları ülkenin kültürünü ve değerlerini içinde barındırmasıyla çocuklara istendik davranışlarla birlikte; paylaşma, empati, iş birliği gibi ulusal ve evrensel değerlerin bireye kazandırılmasında oldukça etkilidir (Lemish, 2007). Bu durum çizgi filmleri çocuklara bilgi aktarma ve değer kazandırmada oldukça önemli materyaller haline getirmiştir (Yardımcıel ve Kılıç, 2023: 22). Çalışma grubunu Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu çizgi filminin 42 bölümünün oluşturduğu bu çalışmada Nasreddin Hoca kendi zamanından yanırlıklı günümüz zamanına gelir ve kendini günümüz dünyasının sorunları içinde bulur. Nasreddin Hoca pratik zekâsı ve olaylar karşısındaki çıkarımları ile günümüz dünyasında karşılaştığı zorlukları aşar. Nasreddin Hoca'nın günümüz dünyasında karşılaştığı problemleri aşarken yanında Ayşe, Kerim, Zehra, Zehra'nın babası Cemil ve eşi Küheylan vardır. Çizgi filmin her bölümü farklı bir tema işlemektedir ve Nasreddin Hoca her bölümde farklı bir sorunla karşılaşarak sorunu aşar ve konuya soruna yönelik eleştirilerde bulunur.

Çocukların gelişim düzeylerine uygun bir şekilde hazırlanmış kaliteli içeriklere sahip çizgi filmlerin çocukların yaratıcılıklarını, sosyal ilişkilerini, iletişim becerilerini ve değer kazanımlarını desteklediği bilinmektedir (Ying, Blachfield & Stone, 2010). Çizgi filmde Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında yer alan değerlerin doğrudan veya dolaylı olarak çizgi filmin konusu, içeriği ve tasarımıyla aktarılmaya çalışıldığı gözlemlenmiştir. Bu durumdan hareketle Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu çizgi filminin öğrencilerin değer eğitiminde yardımcı bir kaynak olarak kullanılabileceği söylenilebilir. Özellikle okulda Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu çizgi filminin verilmek istenen değere yönelik bölümlerinin planlı bir şekilde kullanılması öğrencilerin değer ediniminde oldukça faydalı olacağı düşünülmektedir. Nitekim bir çalışmada Avcı (2020) Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu çizgi filminin “Ulusal Kalıt” niteliği taşıdığını, Nasreddin Hoca’nın temsil ettiği kültürel öğelerle çocukların değer edinimine katkı sağlayacağını vurgulamıştır.

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında yer alan değerler bağlamında incelenen Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu çizgi filminin 42 bölümünde en fazla ilişkilendirilen değer Yardımsızlık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sadioğlu vd. (2018) Rafadan Tayfa çizgi filmini inceledikleri çalışmalarında da en fazla ilişkilendirilen değer Yardımsızlık değeri olmuştur. Özyayın’ın (2020) Oyuncak Hikayesi, Küçük Prens, Wall-E ve Ters Yüz animasyon filmlerini incelediği araştırmasında da en fazla ilişkilendirilen değer Yardımsızlık olmuştur. Yener, Yılmaz ve Şen’in (2021) TRT Çocuk kanalında yayınlanan çizgi filmleri incelediği çalışmalarında da araştırmanın sonucuna benzer şekilde en fazla tespit edilen değerlerden birinin Yardımsızlık değeri olduğu, Yardımsızlık değerinin incelenen bölümlerde en çok Dayanışma ile verildiği ifade edilmiştir. Güden Altınış’ın (2021) TRT Çocuk kanalında yayınlanan Türk yapımı çizgi filmleri değerler eğitimi bağlamında incelediği doktora tezinde de en fazla ilişkilendirilen değer Yardımsızlık olduğu görülmektedir. Benzer şekilde Selanik Ay ve Korkmaz’ın (2017) Küçük Hezarfen çizgi filmini inceledikleri çalışmalarında Yardımsızlık en fazla ilişkilendirilen değerlerden biri olmuştur. Benzer sonuçlardan hareketle Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu çizgi filminin Yardımsızlık değerine dikkat edilerek hazırlandığı düşünülmektedir. Çizgi filmler günümüzde çocukların değer ediniminde etkin araçlardır (Yaktıl Oğuz, 2000). Özellikle çocuklar için hazırlanmış içeriklere sahip çizgi filmlerin Yardımsızlık ve diğer değerleri çocuklara aktarabilmesi ve pekiştirebilmesi beklenmektedir (EARGED, 2008). Bu bağlamda incelenen çizgi

filmin Yardımseverlik ve diğer değerleri çocuklara aktarmada ve pekiştirmede bu beklentiye etkili bir şekilde gerçekleştirdiği düşünülmektedir.

Araştırmada elde edilen bulgulara göre Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu Çizgi filminin incelenen 42 bölümünde Yardımseverlik değerinin ardından en fazla ilişkilendirilen değerler Sorumluluk, Bilimsellik ve Duyarlılık değerleridir. Yardımcıel ve Kılıç'ın (2023) çalışmalarında da benzer şekilde Sorumluluk ve Duyarlılık en fazla ilişkilendirilen değerlerden olmuştur. Ay'ın (2021) değerler eğitimi kapsamında Kral Şakir çizgi filmini incelediği araştırmasında da benzer şekilde Sorumluluk değeri en fazla ilişkilendirilen değerler arasındadır. Beldağ ve Yazar Kaptan'ın (2017) Arabalar animasyon filmini inceledikleri çalışmalarında Duyarlılık değeri en fazla ilişkilendirilen değerlerden biri olarak görülmektedir. Şahin'in (2019) TRT Çocuk kanalında yayınlan Nane ile Limon, Maysa ve Bulut, Rafadan Tayfa, Arı Maya, Harika Kanatlar ve Vikingler çizgi filmlerini incelediği doktora tezinde yerli çizgi filmlerde Sorumluluk değerlerinin yerli çizgi filmlerde yabancı çizgi filmlere göre en fazla ilişkilendirilen değerler arasında olduğu tespit edilmiştir. Bu bilgilerden hareketle alanyazındaki çalışmaların bu araştırmanın bulgularını desteklediğini söylemek mümkündür. Duyarlılık değerinin; çevreye karşı duyarlılık, tarihe karşı duyarlılık, kültüre karşı duyarlılık ve canlılara karşı duyarlılık gibi alt başlıklara sahip bir değer olduğu bilinmektedir. Bu değer temelinin hayatın içinden alan Sosyal Bilgiler dersi kapsamında bireylere kazandırılmasının oldukça önemli olduğu düşünülmektedir. Konuyla ilişkili olarak Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Sorumluluk ve Duyarlılık değerlerine ilişkin milli ve manevi değerlerini benimseyerek yaşantısında uygulayan, haklarını bilen, koruyan ve kullanan; çevresine, dünyayı ve ülkesini ilgilendiren konulara karşı duyarlı, sorumluluk sahibi etkin vatandaşlar yetiştirilmesi amaçlandığı görülmektedir (MEB, 2008: 3-8). Bu amacın gerçekleşmesinde içerdiği görsel ve işitsel unsurların çocukların dikkatini fazlaca çekmesiyle çizgi filmler çoğu zaman aile ve okuldan daha etkili olmaktadır (Giroux, 1999'dan akt. Muratoğlu, 2009: 78). Bu bağlamda Sorumluluk ve Duyarlılık değerinin çizgi filmde oldukça etkili bir şekilde sunulduğu ve bu yönüyle Sosyal Bilgiler dersinde bir eğitim materyali olarak kullanılabileceği düşünülmektedir.

Araştırma bulguları incelendiğinde Vatanseverlik, Aile Birliğine Önem Verme, Özgürlük ve Barış değerlerinin en az ilişkilendirilen değerler olduğu, Eşitlik değerine yönelik ise bir ilişkilendirmenin olmadığı görülmüştür. Şentürk ve Keskin'nin (2019) Rafadan Tayfa çizgi filmini inceledikleri çalışmalarında da benzer şekilde Vatanseverlik

değeri en az ilişkilendirilen değerler arasında yer almıştır. Karakuş'un (2015) Niloya çizgi filmini incelediği çalışmasında en az ilişkilendirilen değerlerin Vatanseverlik ve Barış değerleri olduğu belirtilmiştir. Kurtde Fidan ve Kılıç'ın (2020) Rafadan Tayfa çizgi filmini inceledikleri çalışmalarında en az ilişkilendirilmesi bulunan değerler arasında Barış, Aile Birliğine Önem Verme ve Vatanseverlik değerleri olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde Sevim'in (2013) Türk yapımı olan Pepee, Keloğlan, Nane ile Limon ve yabancı yapım olan Caillou, Masrsupilami ve Laura'nın Yıldızı adlı çizgi filmleri değerler eğitimi açısından karşılaştırdığı çalışmasında Türk yapımı çizgi filmlerde en az ilişkilendirilen değer Aile Birliğine Önem Verme olduğu, Vatanseverlik ve Barış değerine yönelik ise bir ilişkilendirmenin olmadığı tespit edilmiştir.

Oruç ve diğerleri (2011) ve Al-Masri'nin (2016) de belirttiği gibi çocuklar izledikleri çizgi filmlerden etkilenmekte ve çizgi filmlerdeki karakterler gibi davranmaya çalışmaktadır. Bu yüzden çocukların izleyeceği çizgi filmlerin içerikleri oldukça önemlidir çünkü olumsuz içeriğe sahip çizgi filmleri izleyen çocuklar çizgi filmde gördüklerini normal zannederek olumsuz davranışlar sergileyebilmektedir (Blumberg, 2008; Njoku, 2016).

Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu çizgi filminin incelenen bölümlerinde Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında yer alan değerlerin neredeyse tamamı gözlemlenmiştir. Bu bağlamda değerler eğitimi kapsamında ele alınan ve ülkemiz devlet kanalına bağlı TRT Çocuk kanalında yayınlanan Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu çizgi filminin incelemeye alınan 42 bölümünün Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programındaki 18 değer açısından, konusu, içeriği, karakterleri ve tasarımı ile oldukça zengin olduğu ve çizgi filmin bu yönüyle çocukları pek çok yönde olumlu bir şekilde etkileyeceği söylenebilir.

Araştırmanın sonuçlarından hareketle şu öneriler de bulunulabilir:

- Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu çizgi filmi Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda yer alan değerleri aktarmada bir eğitim materyali olarak kullanılabilir.
- Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu çizgi filminin gelecek bölümlerinde Aile Birliğine Önem Verme, Vatanseverlik, Barış ve Eşitlik değerlerine daha çok vurgu yapılabilir.
- Nasreddin Hoca gibi Türk kültürüne ait kahramanlara çizgi filmlerde daha çok yer verilerek çocukların kültürleri ve değerleri hakkında farkındalıkları arttırılabilir.

- Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu çizgi filmi gibi Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı kapsamında yer alan değerler ve diğer alanlara yönelik analizleri yapılan çizgi filmler belirlenerek kitapçıklar haline getirilebilir. Öğretmenler bu sayede derslerini daha eğlenceli bir hale getirerek belirlenen çizgi filmleri derste öğrencilerin dikkatini çekmek, öğrencileri güdülemek ve sınıf içi tartışmalar oluşturmak için kullanabilirler.

- Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu ya da değerlerle ilgili olduğu tespit edilen çizgi filmler Sosyal Bilgiler dersinde ve değerler eğitiminde konuyla ilişkili içerikleri Sosyal Bilgiler ders kitaplarına kare kod şeklinde verilebilir. Bu sayede öğrenciler derste ve ödevlerinde ilgili kare kodu taratarak eğlenerek öğrenme gerçekleştirebilirler.

- Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu çizgi filmi gibi Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı kapsamında yer alan değerler ve diğer alanlara yönelik analizleri yapılan çizgi filmlerin belirli bölümleri Türkçe dersinde olduğu gibi dinleme metinleri haline getirilip öğrenme çeşitliliği sağlanabilir.

KAYNAKÇA

- Aierbe-Barandiaran, A., & Oregui-Gonzalez, E. (2016). Values and emotions in children's audiovisual fictional narratives. *Comunicar. Media Education Research Journal*, 24(1), 69-77.
- Akbaşı, G. (2004). *Türk Milli Eğitim Sisteminin Duyuşsal Amaçlarının İlköğretim II. Kademedeki Gerçekleşme Derecesinin Değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış Doktora tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Akbaşı, O. (2008). Değer Eğitimi Akımlarına Genel Bir Bakış. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(16), 9-27.
- Akengin, H. ve Kafadar, T. (2016). 6 ve 7. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Kavramına İlişkin Metaforları. *Uluslararası Alan Eğitimi Dergisi*, 2(1), 33-50.
- Akıncı, A. (2013). *Okul Öncesi Döneme Yönelik Hazırlanan Çizgi Filmlerde Değerlerin Sunumu: TRT Çocuk Kanalı Örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Akıncı, A. ve Güven, G. (2014). Okul Öncesi Döneme Yönelik Çizgi Filmlerde Yer Alan Değerlere Ait Sözel İfadelerin Sunumu: TRT Çocuk Kanalı Örneği. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(16), 429-445.
- Aktepe V. Ve Gündüz M. (2018). *Değer Eğitimi Yaklaşımları (Yöntemleri). Öğretmenliğin Meslekî Değerleri ve Etik*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Aktepe, V. ve Tahiroğlu, M. (2016). Değerler Eğitimi Yaklaşımları ve Etkinlik Örnekleri. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 1(42), 361-385.
- Akyol, Ş. (2010). *İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Sevgi Temasının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Akyüz, E. (2013). Çocuğun Bilgi Edinme ve Zararlı Yayınlar Karşı Korunma Hakkı. 1. *Türkiye Çocuk ve Medya Kongresi Bildiriler Kitabı*. Kasım 2013, ss.115-132. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Akyüz, Y. (2012). *Türk Eğitim Tarihi*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Al-Masri, H. (2016). Jordanian editorial cartoons: A multi modal approach to the cartoons of emadhajaj. *Language & Communication*, 50, 45-58.
- Alp, D. ve Kardaş C. (2016). *Çocuk Edebiyatı ve Medya*. (2. Baskı) Ankara: Eğiten Kitap Yayıncılık.
- Altan, M. Z. (2011). Çoklu Zekâ Kuramı ve Değerler Eğitimi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 1(4), 53-57.
- Avcı, C. (2020). Nasrettin Hoca Zaman Yolcusu: Sözlü, Yazılı ve Elektronik Kültür Metinleri Arasında Bir Çizgi Dizi. *International Journal of Current Approaches in Language, Education and Social Sciences*, 2(2), 558-577.
- Ay, H. ve Yangil, M. K. (2021). Kral Şakir Çizgi Filminin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(2), 45-60.
- Aydın, B. (2018). *Türkiye’de Çocuk Televizyon Kanallarındaki Çizgi Filmlerin Çocukluğa Etkisi Üzerine Bir İçerik Analizi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Aydın, M. Z. (2010). “Okulda Değerler Eğitimi”. *Eğitime Bakış Dergisi*, 6(18), 16-19.
- Aytaç, N. (2014). *Öğretim İlke ve Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Bacanlı, H. (2017). *Değer Bilinçlendirme Yaklaşımı*. Konya: Çizgi Yayınevi.
- Balat, G. U. ve Dağal, A. B., (2006). *Okul Öncesi Dönemde Değerler Eğitimi Etkinlikleri*. Ankara: Kök Yayıncılık.

- Balraj, B. M. & Gopal, K. (2013). The Construction of Family in Selected Disney Animated Films. *International Journal of Humanities and Social Science*, 3(11), 119-121.
- Barış, D. A. ve Ece, A. S. (2015). Kültürel Değerlerin Aktarılmasında Çocuk Tekerlemeleri “Tekerlemelerimizi Biliyor Muyuz?”. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 13(29), 343-368.
- Beal, C., Bolick, C. M. & Martorella, P. H. (2009). *Teaching Social Studies In Middle And Econdary Schools*. (Fift Edition). USA: Allyn & Bacon.
- Bekdemir, Ü., Elmacı, S. ve Işkın, P. (2016). Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersinde Aldıkları Değer Eğitimini Hayatlarında İçselleştirme Durumları. *Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, 28-30 Nisan 2016, Denizli, Pamukkale Üniversitesi, ss. 626-634.
- Beldağ, A., Özdemir, Ü. ve Nalçacı, A. (2016). Yedinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersindeki Değerlerin Kazanılma Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi (Erzurum İli Örneği). *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20(3), 1185-1199.
- Beldağ, A., ve Yazar, Kaptan. S. (2017). Arabalar Filminin İçerdiği Değerlere İlişkin Bir İnceleme, *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 18(2), 487-499.
- Bilgili, A. S. (2016). *Sosyal Bilgilerin Temelleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Biter, M. (2019). *Sosyal Bilgiler Dersinde Eğitsel Oyunlarla Değerler Eğitimi: Bir Eylem Araştırması* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Bolat, Y. (2017). Eğitim Programı Okuryazarlığı Kavramı ve Eğitim Programı Okuryazarlığı Ölçeği. *Turkish Studies*, 18(12), 121-138.
- Bozkurt, E. (2017). *Çocuk Oyunları ile Değerler Eğitimi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Bursalı, H. ve Topçuoğlu Ünal, F. (2015). Çizgi Dizilerin 5. ve 6. Sınıf Öğrencilerinin Söz Varlığına Katkısı. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 134-161.
- Büyükbaykal, G. (2012). Televizyonun Çocuklar Üzerindeki Etkileri. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*. 2007(28). 31-44.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak Kılıç, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2013). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem.
- Can, A. (1996). *Çocuk ve Çizgi Film*. Konya: Öz Eğitim Yayınları.
- Can, G., Yaşar, Ş. ve Sözer, E. (1998). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Eskişehir: Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Cesur, S. ve Paker, O. (2007). Televizyon ve Çocuk: Çocukların TV Programlarına İlişkin Tercihleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(19), 06-125.
- Clausen, J. A. (1968). “Historical and Comporative View of Socialization Theory and Research”. In E. Clausen J. A., (Eds.), pp. 12-24.; *Socialization and Society*, Boston: Little, Brown.
- Cohen, L., Manion, L. & Morrison, K. (2007). *Research Methods in Education*. New York: Routledge.
- Çakıcı, E. (2010). *Milli Eğitim Bakanlığının 2004 Yılında Tavsiye Ettiği Yüz Temel Eserdeki Yerel Romanlar Aracılığıyla Edebiyat Öğretiminde Değerler Öğretimi Üzerine Bir Araştırma*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Çaplı, B. (1996). “Çocuk ve Televizyon”. *Yeni Türkiye Medya Özel Sayısı*, 12, 1334-1337.

- Çelikkaya, H. (1996). *Fonksiyonel Eğitim Sosyolojisi*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Çenesizoglu, S. (2019). *Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Ahlak Eğitime Yönelik Algı ve Görüşlerinin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Niğde Ömer Halis Demir Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Niğde.
- Çengelci, T. (2013). Sosyal Bilgiler Dersinde Yararlanılan Toplumsal ve Kültürel Kaynakların Belirlenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(43), 219-236.
- Çetin, İ. (2018). *Yurt Dışındaki Türk Çocuklarına Türkçe Öğretiminde Çizgi Filmler Yoluyla Değerler Aktarımı*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çetişli, İ. (2006). Edebiyat Eğitiminde Edebî Metnin Yeri ve Anlamı. *Millî Eğitim Dergisi*, 34(169), 74- 83.
- Çilenti, K. (1980). *Çocuk ve Kitle İletişim Araçları, Çocuk ve Eğitim*, Ankara: Türk Eğitim Derneği Yayınları.
- Çimen, M.F. (2019). *Kamu Yayıncısı TRT Çocuk Kanalında Yayınlanan Rafadan Tayfa Çizgi Filminin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Çoban Keneş, H. (2016). Punky ve Afacan Toto İsimli Çizgi Filmlerde ‘Öteki’nin Temsili. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 2(49), 31-50.
- Çubukçu, Z. (2008). Çocuklara Temel Değerleri Kazandırmanın Önemi. İçinde; Türk Xalqları Ədəbiyyatı (II): Beynəlxalq Uğaq Ədəbiyyatı Konqresi, 2-ci kitab, (Ed: M. Kaplan), ss.1012-1019. Bakı: Qafqaz Universiteti.
- Dağ, İ., Öktem, F., Yazıcı, K., Güvenç, G., Rezaki, M., Demir, N.Ö., Özer, Ö., Özer, A. ve Tunçel, M. (2005). *Televizyon Programlarındaki Şiddet İçeriğinin Müstehcenliğin ve Mahremiyet İhlallerinin İzleyicilerin Ruh Sağlığı Üzerindeki Olumsuz Etkileri*, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) Özel Çalışma Grubu Sonuç Raporu, Ankara.
- Daşdemir, İ., Uzoğlu, M. ve Cengiz, E. (2012). 7. Sınıf Vücudumuzdaki Sistemler Ünitesinde Animasyon Kullanımının Öğrencilerin Akademik Başarılarına, Öğrenilen Bilgilerin Kalıcılığına ve Bilimsel Süreç Becerilerine Etkisi. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(2), 54-62.
- Demir, R. (2019). *Türkiye’de Çocuk Kanallarında Yayınlanan Çizgi Filmlerde Dini ve Kültürel Değerler Eğitimi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Demiral, U., Yamaner, E. ve Süklüm, N. (2016). Çizgi Filmlerde Verilen Eğitimsel Mesajlar; TRT Çocuk Kanalı Örneği. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(45), 536-544.
- Demirel, Ö. (2017). *Eğitimde Program Geliştirme Kuramdan Uygulamaya* (25. baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Deveci, H. ve Ay, S. (2009). İlköğretim Öğrencilerinin Günlüklerine Göre Günlük Yaşamda Değerler. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(6), 167-181.
- Dilmaç, B. ve Ulusoy, K. (2014). *Değerler eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Doğan, İ. (2004). *Toplum ve Eğitim Sorunları Üzerinde Felsefî ve Sosyolojik Çözümler*, Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Doğanay, A. (2006). Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi. İçinde; *Değerler Eğitimi* (Ed: Öztürk, C.), ss. 256-287. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Doğanay, A. (2008). Çağdaş Sosyal Bilgiler Anlayışı Işığında Yeni Sosyal Bilgiler Programının Değerlendirilmesi, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(2), 77-96.
- Doğanay, A. (2011). Değerler eğitimi. İçinde; *Sosyal Bilgiler Öğretimi* (Ed: Öztürk, C.), ss.225-256. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

- Doğanay, A., Seggie, F. N. ve Caner, H. A. (2012). Değerler eğitiminde örnek bir proje: Avrupa değerler eğitimi projesi. *Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Çalışmaları Dergisi*, 2(4), 83-96.
- Dönmez, C. (2003). Sosyal Bilgiler Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu. İçinde; *Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler* (Ed: Şahin, C.) ss.31-41. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Dönmez, C. ve Yazıcı, K. (2008). *T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Konularının Öğretimi*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Dumova, T. (2007). Prosocial Content in a Local Children's Television Program. *International Journal of Technology, Knowledge and Society*, 2(8), 129-139.
- EARGED. (2008). *Öğrencilerin Televizyon izleme Alışkanlıkları*. Ankara: MEB Eğitim Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı.
- Ekinci, H. (2018). *Okulda ve Ailede Değerler Eğitimi*. İstanbul: Kayihan Yayınları.
- Ekşi, H. ve Katılmış, A. (2016). *Uygulama Örnekleriyle Değerler Eğitimi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Erden, M. (1997). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Ankara: Alkım Yayınevi.
- Erdoğan, S. (2010). Erken Çocukluk Döneminde Televizyonun Sosyal Gelişime ve Değerler Eğitimine Etkisi. *International Conference on New Trends in Education and Their Implications*, 11(13), 764-767.
- Ergen Kılıcı, Ş. (2009). *Tüketim Toplumunun Bir Formu Olarak Çizgi Filmlerde Çocukluk ve Toplumsal Cinsiyet Temsilleri: Barbie, Bratz ve Winx Club*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- Eskandari, M. (2007). *İran'da Tv'de Yayınlanan Çizgi Filmlerin İlkokul Öğrencilerinin Eğitimine Etkisi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Eşitti, Ş. (2016). Çizgi Filmlerde Küresel ve Yerel Kültürün İnşası: Caillou ve Pepee Örneği. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, 1(32), 125-144.
- Eyüpoğlu, İ. Z. (1995). *Türk Dilinin Etimoloji Sözlüğü*, Ankara: Sosyal Yayınlar.
- Fidan, N. (1996). *Okulda Öğrenme ve Öğretme*. Alkım Yayınevi, Ankara.
- Fidan, N. (2012). *Okulda Öğrenme ve Öğretme* (3. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Giroux, H. (1999). *The Mouse That Roared: Disney and the End of Innocence*. Boston: Rowman & Littlefield Publishers.
- Gorodyska, V. (2015). Role of Cartoons in Moral Education of Senior Preschoolers, *Annales Universitatis Mariae Curie*, 28(2), 71-80.
- Gömleksiz, M. N. ve Kılınç, H. H. (2015). Ortaokul Öğretmenlerinin Değerler Eğitimine İlişkin Görüşleri, Beklentileri ve Önerileri. *Researcher: Social Science Studies*, 3(2), 35-45.
- Gömleksiz, M. ve Cüro, E. (2010). Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Öğrencileri Toplumsal Yaşama Hazırlamada Etkililik Düzeyine İlişkin Öğretmen Görüşleri (Diyarbakır İli Örneği). *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(1), 247-274.
- Gudmundsdottir, S. (1991). Values İn Pedagogical Content Knowledge. *Journal of Teacher Education*, 41(3), 44-52.
- Güden Altmış, Z. (2021). *9-11 Yaş Grubu Çocuklara Yönelik Türk Yapımı Çizgi Filmlerde Değerler Eğitimi (TRT Çocuk Örneği)*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Güler, D. (1992). *Çizgi Filmlerin Eğitim İletişimi Boyutları ve Bir Örnek Olay Çözümlemesi*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

- Güler, D. (2016). Çocuk, Televizyon ve Çizgi Film. *Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Uluslararası Hakemli İletişim Dergisi*, 5(5), 163-177.
- Güloğlu, H. (2019). *Çizgi Film Karakterleri ve Yan Ürünlerinin Çocuklar Üzerindeki Etkileri (Winx Club Çizgi Film ve Yan Ürünleri Örneği)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Gülten, Z. (2023). Çizgi Film ve Değer Öğretimi Üzerine Yapılmış Araştırmaların Sistematik Derleme Yöntemiyle İncelenmesi. *International Journal of Educational Spectrum*, 5(2), 114-131.
- Günden, S. (1995). *Sosyal öğretimine genel bir bakış. İlköğretim Okullarında Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Sorunları*. Ankara, TED Yayınları
- Gündüz, N. (2015). *Eğitim Bilimine Giriş*. http://docs.neu.edu.tr/staff/nuket.gunduz/E%C4%9E.B%C4%B0L%20G%C4%B0R._21.ppt (Erişim Tarihi: 10.03.2023).
- Güneş, V. (2010). *Çizgi Film Karakterlerinin Çocukların Satın Alma Davranışlarında Etkileri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Güney, S. (2006). *Davranış Bilimleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Güngör, E. (1997). *Ahlak Psikolojisi ve Sosyal Ahlak* (2.Baskı). İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Güngör, E. (2000). *Değer Psikolojisi Üzerine Araştırmalar*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Gürel, D., ve Çetin, T. (2018). Sosyal Bilgiler Dersi ve Kültür Aktarımında Edindiği Rol Üzerine Bir İnceleme. *Anatolian Journal of Educational Leadership and Instruction*, 6(2), 22-40.
- Güven, A. Z. (2014). *Değerler eğitimi ve Türkçe derslerinde kullanımı*. Konya: Palet.
- Habib, K. & Soliman, T. (2015). Cartoons' effect in changing children mental response and behavior. *Open Journal of Social Sciences*, 3(09), 248-264.
- Hacıbektaşoğlu, S. (2014). *Kültürel Çalışmalar ve Çizgi Filmlerin Çocuk İzleyici Üzerindeki Etkileri Araştırmaları*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Haktanır, G. (2009). *Okul Öncesi Eğitime Giriş*. Ankara: Anı yayıncılık.
- Hesapçıoğlu, M. (2008). *Öğretim ilke ve yöntemleri*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Hill, B. V. (1998). Values education: The Australian experience. *Prospects*, 28(2), 173-191.
- Hillway T. (1964). *American Education*, U.S.A: Houghton Mifflin Company.
- İlgaz, S. (1997). *Çizgi Film Temel İlkeleri, Yapım Tekniği*. İstanbul: Leya Yayıncılık.
- İnan, T. (2016). Çocuk Medyasında Evrensel ve Yerel Değerlerin Aktarımı: TRT Çocuk Kanalı Örneği. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(25), 200-212.
- İstanbul Üniversitesi. (2004). 1.Uluslararası Çocuk Filmleri Festivali Konferansı. *Dünya Filmlerinde Çocuk*.
- Jonassen, D. H. (1986). Hypertext Principles for Text and Courseware Design. *Educational Psychologist*, 21(4), 269-292.
- Kaba, F. (1992). *Animasyonun eğitim amaçlı kullanımı*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi). Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Kabapınar, Y. (2012). *Kuramdan Uygulamaya Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Kadan, G. ve Aral, N. (2017). Evrensel Değerlerin Çizgi Filmler Açısından İncelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 4(6), 104-117.
- Kağan, M. Ve Yılmaz, N. (Ed.). (2019). *Karakter ve Değer Eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

- Kağızmanlı, B., Özgüler, A., Kaya, K. ve Aydın, M., (2017). Meslek Yüksekokulunda Teknoloji Kullanımı: Malatya Meslek Yüksekokulu Teknik Bölümler Örneği. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 21-29
- Kalem, B.G. (2019). *Okul Öncesi Dönem Çocuklarının En Çok İzledikleri Çizgi Filmlerde Toplumsal Cinsiyet Kalıp Yargılarının İncelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Kan, Ç. (2010). ABD ve Türkiye'de Sosyal Bilgilerin Tarihsel Gelişimi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(2), 663-672.
- Karaca, K. (2015). *Değerler eğitimi*. Ankara: Eğitim Sen Yayınları.
- Karaca, S. (2019). *Çizgi Filmlerde Değerler Eğitimi, Değerler Eğitimi Açısından Rafadan Tayfa Çizgi Filminin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İzmir Katip Çelebi Üniversitesi, İzmir.
- Karahan Uslu, Z. (2000). *Televizyon ve Kadın*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Karakuş, N. (2015). Okul Öncesi Döneme Hitap Eden Tema İçerikli Çizgi Filmlerin Değerler Eğitimine Katkısı Yönünden Değerlendirilmesi (Niloya Örneği). *Değerler Eğitimi Dergisi*, 13(30), 251-277.
- Karatay, H. (2007b). Değer Aktarımı Açısından Yerli ve Yabancı Çocuk Edebiyatı Ürünleri. 2(2), 939-948. <https://silo.tips/download/deer-aktarimi-aisindan-yerl-ve-yabancı-ocuk-edebiyatı-rnler> (Erişim Tarihi: 14/03/2023).
- Kaya, E. ve Öner, G. (2017). 100. Yaşındaki Sosyal Bilgiler Dersini Sosyalleşme ve Toplu Öğrenme Ekseninde Yeniden Düşünmek. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(2), 1-25.
- Kaya, M. ve Taşkın, O. (2016). Okulda Değerler Eğitimi. İçinde; *Teoriden Pratiğe Değerler Eğitimi* (Ed: M. Köylü), ss.131-157. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kaymak, N. ve Öğretim Özçelik, A. (2020). Evrensel Değerler Üzerine Bir İnceleme: Vikingler Çizgi Filmi Örneği. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*. 41(1), 26-43.
- Kaymakçı, S., ve Ata, B. (2012). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilgilerin Doğasıyla İlgili Görüşleri. *Sosyal Bilgiler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 35-64.
- Kaynak, N. (2020). *Yerli ve Yabancı Çizgi Filmlerin Evrensel Değerler Bakımından İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Keske, G. (2007). *İlköğretim Okullarında Görev Yapan Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Kullandıkları Öğretim Yöntemleri ve Karşılaştıkları Sorunlar* (Gaziantep ili örneği). (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Keskin, Y. (2016). Değerlere Genel Bir Bakış: Tanımı, Özellikleri, İşlevi ve Sınıflandırılması. İçinde; *Teoriden Pratiğe Değerler Eğitimi* (Ed: M. Köylü), ss.19-52. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Keskin, Y., Coşkun Keskin, S. (2019). *Türkiye'de Sosyal Bilgiler Öğretim Programları Bağlamında Değerler Eğitimi*. 1. Baskı, Gece Kitaplığı, Ankara.
- Khan, A. (2015). Using Films in the ESL Classroom to Improve Communication Skills of Non-Native Learners. *ELT Voices- International Journal for Teachers of English*, 5(4), 46-52.
- Kılınç, F. (2013). *Çizgi Filmlerdeki Temel Sosyal Değerler: Pepee ve Pocoyo Örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kıral, B. (2020). Nitel Bir Veri Analizi Yöntemi Olarak Doküman Analizi. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), s.170-189.

- King, J. (2002). Using DVD Feature Films in The EFL Classroom. *Computer Assisted Language Learning*, 15(5), 509-523.
- Köstüklü, N. (1999). *Sosyal Bilimler ve Tarih Öğretimi*. Konya: Kuzucular Ofset.
- Köşker, N. (2005). *Televizyondaki Çizgi Filmlerin (Animasyon), İlköğretim Çağı Çocuklarının Eğitimi Üzerine Etkileri*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Köylü, M. (2016). *Teoriden Pratiğe Değerler Eğitimi*, Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kurtdede Fidan, N. (2013). Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitimi: Nitel Bir Araştırma. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(3), 361-388.
- Kurtdede Fidan, N. (2016). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Geleceğe Yönelik Değerler Eğitimi Tasarımları. *International Journal of Eurasia Social Sciences*, 7(22), 161- 180
- Kurtdede Fidan, N. ve Kılıç, F. (2020). Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda Yer Alan Değerler Açısından Çizgi Film İnceleme: Rafadan Tayfa Örneği. *The Journal Of Academic Social Science Studies*, 13(81), 49-63.
- Kurtdede Fidan, N. ve Öner, Ö. (2018). Değerler Eğitimine Yönelik Yapılan Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi. *International Journal of Field Education*, 4(1), 1-17.
- Kurtulgan, K. ve Köstüklü, N. (2010). İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Dersi Tarih Konularının Öğretiminde Öğretmen ve Müfettiş Görüşlerinin Değerlendirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29, 173-196.
- Kuşdil, M. E. ve Kağıtçıbaşı, Ç. (2000). Türk Öğretmenlerinin Değer Yönelimleri ve Shewartz Değer Kuramı. *Türk Psikoloji Dergisi*, 15(45), 59-76.
- Lemish, D. (2007). *Children and Television: A Global Perspective*. Oxford: Blackwell Publishing.
- Levin, D. & Paige N. (1994). Developmentally Appropriate Television: Putting Children First. *Young Children*, 5(49), 38-44.
- McCloud, S. (1993). *Understanding comics: The Invisible art*. New York: HarperCollins Publishers.
- Mengüşoğlu, T. (2013). *Felsefeye Giriş*. Ankara: Doğu Batı Yayınları
- Merrian, S. B. (2013). *Nitel Araştırma Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative Data Analysis: An Expanded Sourcebook, Second Edition*, California: Sage Publications.
- Milli Eğitim Bakanlığı; "1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu" Ankara 1973. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.1739.pdf>, (Erişim Tarihi: 31.08.2023).
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2014). 19. Milli Eğitim Şurası Tavsiye Kararları. 09.Mayıs.2018, <https://frk.page.link/ADpo> (Erişim Tarihi: 19.02.2023).
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2015). T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Sosyal Bilgiler Dersi 4, 5, 6 ve 7. Sınıflar Öğretim Programı. https://www.memurlar.net/common/news/documents/534274/31021236_sosyalbilgilertaslak.pdf (Erişim Tarihi: 25.04.2023).
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2018). T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 4, 5, 6 ve 7. Sınıflar). <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=354>. (Erişim Tarihi: 17.05.2023).
- Milli Eğitim Bakanlığı (2005). Sosyal Bilgiler Dersi (4-5. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu. T.C. MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Moskaleva, L. & Postynaya, E. (2013). Animated Technologies in the Formation of Student's Moral Values: Methodological and Practical Aspects", *European International Journal of Science and Technology*, 2(6), 113-122.

- Muratoğlu, B. (2009). *Sosyal Sapkınlığın Medyadaki Temsilinin Çizgi Filmler Üzerinden İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu Anadolu Ajansı, Şubat 06, 2023 <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/trt-cocuktan-miniklere-nasreddin-hocali-bayram-hediyesi-/1493821> (Erişim Tarihi: 05.10.2022).
- Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu TRT Çocuk. Şubat 06, 2023, <https://www.trtcocuk.net.tr/hakkimizda> (Erişim Tarihi: 05.09.2022).
- NCSS (1994). *Expectations of Excellence: Curriculum Standards for Social Studies*. Washington, DC: NCSS.
- Nielsen, L. B., Patel N. A. & Rosner, J. (2013). “Ahead of the lawmen”: Law and Morality in Disney Animated Films 1960-1998. *Law, Culture and the Humanities*, 13(1), 104-122.
- Oğuzkan, F. (1981). *Eğitim Terimleri Sözlüğü*, Ankara: TDK Yayınları.
- Onaran, A. Şerif. 1999. *Türk Sineması* (Cilt I). Ankara: Kitle Yayınları.
- Oruç, C., Tecim, E. ve Özyürek, H. (2011). Okul Öncesi Dönem Çocuğunun Kişilik Gelişiminde Rol Modellik ve Çizgi Filmler. *Ekev Akademi Dergisi*, 15(48), 303-316.
- Oruç, Ş. ve Teymuroğlu, B. (2016). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Çizgi Film Kullanımının Öğrencilerin Akademik Başarılarına Etkisi. *International Journal of Field Education*, 2(2), 92-106.
- Özaydın, A. (2020). *Animasyon Filmlerin Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Bağlamında İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Özçelik, D.A. (1998). *Eğitim Programları ve Öğretim*. Ankara: ÖSYM Yayınları.
- Özdemir Özen, D. (2017). “Sosyal Bilgiler Öğretiminde Film ve Fotoğraf Kullanımı”. İçinde; *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Eğitim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı* (Ed: R. Sever ve E. Koçoğlu), ss. 129-159. Ankara: Pegem Akademi.
- Özensel, E. (2003). Sosyolojik Bir Olgu Olarak Değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(3), 217-239.
- Özeskici, D. (2014). *Çizgi Filmlerin Görsel Sanatlar Dersi Açısından Önemi Hakkında Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Niğde Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Niğde.
- Özgökbil Bilis, P. (2014). Rol Modelleri ve Toplumsal Değerler Açısından “Uçaklar” Adlı Animasyon Filmi Üzerine Bir İnceleme. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 8(3), 201-227.
- Özmen, C. (2015). Dünyada ve Ülkemizde Sosyal Bilgiler. İçinde; *Sosyal Bilgiler Öğretimi* (Ed: Dönmez, V. ve Yazıcı, K.), ss. 3-19. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Özön, N. (1981). *Sinema ve Televizyon Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Öztaş, S. (2009). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Filmlerin Kullanımı. İçinde; *Sosyal Bilgiler Öğretimi* (Ed: Safran, M.), ss.341-360. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Öztürk C. ve Dilek D. (2004). *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Öztürk, C. (2006). Sosyal Bilgiler: Toplumsal Yaşama Disiplinler Arası Bir Bakış. İçinde; *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. (Ed: Öztürk, C), ss.21-48. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Öztürk, C. (2012). Sosyal Bilgiler: Toplumsal Yaşama Disiplinler Arası Bir Bakış. İçinde; *Sosyal Bilgiler Öğretimi*, (Ed: Öztürk, C), ss. 1-51. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

- Öztürk, C. ve Deveci, H. (2011). Farklı Ülkelerin Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarının Değerlendirilmesi. İçinde; Farklı Ülkelerin Sosyal Bilgiler Öğretim Programları (Ed: Öztürk, C). ss.1-40. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Polat, L. (2012). *İlköğretim 6.Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Genel Amaçlarına Ulaşma Düzeyine İlişkin Öğretmen Görüşleri: (Elazığ İli Örneği)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.
- Posner, G. J., & Rudnitsky, A. N. (1982). *Course Design: A Guide to Curriculum Development for Teachers. Second Edition*. New York: Longman.
- Rae, L. (2000). *Effective planning in training and development*. London: Kogan Page
- Rahim, N. A., Halim, H. A. & Mamat, R. (2014). Learning Via Television Cartoon. *Asian social Science*, 10(15), 8-15.
- Rashid, A. (2015). Impact of television cartoon channels on children in India. *Journal of Indian Research*, 3(2), 64-72.
- Revue, B. (1998). *Sciences et Avenir*. Boston: Redhinking.
- Rokeach, M. (1973). *The Nature of Human Values*. Newyork: The Free Press.
- Sadioğlu, Ö., Turan, M., Dikmen, N., Yılmaz, M. ve Özkan, Y. (2018). Değerlerin Öğretiminde Çizgi Filmler: Rafadan Tayfa Örneği. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 19(3), 240-251.
- Safran, M. (2011). Sosyal Bilgiler Öğretimine Bakış. İçinde; *Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi* (Ed: Tay, B. ve Öcal, A.), ss. 2-21. Ankara: Pegem Akademi Yayınları
- Sarı, M. (2007); “*Demokratik Değerlerin Kazanımı Sürecinde Örtük Program: Düşük ve Yüksek “Okul Yaşam Kalitesi” Ne Sahip İki İlköğretim Okulunda Nitel Bir Çalışma*”, (Doktora Tezi), Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Savaş, B. ve Ünüvar, P. (1999). *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi. İlköğretimde Etkili Öğretme ve Öğrenme Öğretmen El Kitabı*. Budur: MEB. Yayınları.
- Schmidt, M. A., & Vandewater, E. A. (2008). Media and attention, cognition, and school achievement. *The Future of Children*, 18(1), 63-85.
- Schramm, W. (1964). *The Effects of Television on Children and Adolescents*, U.S.A.: Unesco.
- Selanik Ay, T ve Korkmaz, Ç. (2017). Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan ve Kültürel Öğeler Bağlamında “Küçük Hezarfen” Çizgi Filmi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 8(2), 49-62.
- Sevim, Z. (2013). *Çizgi Filmlerin Değerler Eğitimi Bakımından Karşılaştırılması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak.
- Stabback, P. (2016). What makes a quality curriculum? Current and critical issues in curriculum and learning. *UNESCO International Bureau of Education*. <http://unesdoc.unesco.org/images/0024/002439/243975e.pdf>
- Syed Azmy, S., Hassan, I., Mansor, N., Yusoff, S. & Zakaria, R. (2021). Implicature Analysis of Value Elements in Omar and Hana Music Animated Cartoon. *Turkish Journal of Computer and Mathematics Education*, 12(6), 3557-3566.
- Şahin F. (2005). *Çocuğun Gelişimi ve Eğitiminde Babanın Rolü. Erken Çocuklukta Gelişim ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Şahin, N. (2019). TRT'nin Çocuklara Yönelik Çizgi Filmlerinin Türkçe Öğretimi ve Değer Aktarımı Açısından İncelenmesi. *Nosyon: Uluslararası Toplum ve Kültür Çalışmaları Dergisi*, (2), 1-10.

- Şahin, R. N. (2019a). *TRT'nin Çocuklara Yönelik Çizgi Filmlerinin Türkçe Öğretimi ve Değer Aktarımı Açısından İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Şanlı, İ. (2009). Nasreddin Hoca Fıkralarında Kültürel Unsurlar. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(1), 261-271.
- Şeko, Y. A. (2020). *Yumuşak Güç Boyutuyla Çizgi Filmler ve Rusya Yapımı Çizgi Film Maşa ve Koca Ayı Örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Şen, Ü. (2007). *Millî Eğitim Bakanlığının 2005 Yılında Tavsiye Ettiği 100 Temel Eser Yoluyla Türkçe Eğitiminde Değerler Öğretimi Üzerine Bir Araştırma* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Şentürk, Ş. ve Keskin, A. (2019). Rafadan Tayfa Çizgi Filminin Milli ve Evrensel Değerler Açısından Değerlendirilmesi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(20), 143-157.
- Şimşek, S. (2016). *Sosyal Bilgiler ve Sınıf Öğretmenleri İçin Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Anı Yayınları
- Tabak, E. (2022). *Doru Çizgi Filminin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çankırı Karatekin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Çankırı.
- Takmak, U. (2022). *5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi (Afyonkarahisar Örneği)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Taş Alicenap, Ç. (2015). Kültürel Mirasın Çizgi Film Senaryolarında Kullanılması. *Türk Bilimi Araştırmaları*, 4(37), 11-26.
- Taşpınar, M. (2009). Eğitimde Örtük Program ve Değerler Eğitimi. İçinde; *I.İyilik Sempozyumu Bildiri Kitabı* (Ed: Demirli, C), ss.25-30. Elazığ: Elazığ Valiliği İl Millî Eğitim Müdürlüğü ve Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Taşpınar, M. (2012). *Kuramdan Uygulamaya Öğretim İlke ve Yöntemleri*. Ankara: Elhan Kitap.
- Temizyürek, F. ve Acar, Ü. (2014). Çizgi Filmlerdeki Subliminal Mesajların Çocuklar Üzerindeki Etkisi. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 3(3), 25-39.
- TRT Yayın Planlama Koordinasyon ve Değerlendirme Dairesi Başkanlığı Yayın Planlama Müdürlüğü (2005). *Ankara: TRT Genel Yayın Planı*. 06.07.2019, <http://www.trt.net.tr/medya/dosya/2008/08/28/2bea2943-3e4c-4867b2b2f2092165ed38.doc>.
- Turan, M. (2017). *Değerler Eğitimi* (7. Baskı). İstanbul: Kutup Yıldızı Yayınları.
- Turan, R., ve Ulusoy, K. (2014). *Farklı Yönleriyle Değerler Eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Turner, T. N., Russell III, W. B. & Waters, S. (2013). *Essentials of Elementary Social Studies* (4rd ed.). New York: Routledge.
- Turp Özdemir, Z. (2020). *Türkiye’de Çocuk Kanallarında Yayınlanan Çizgi Filmlerin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi ve Bu Çizgi Filmlerin Türkçe Öğretimine Katkısı*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Türk Dil Kurumu, (2023). *Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük*. http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5caf3d6b618534.17393011 (Erişim Tarihi: 30.03.2023).
- Türk Dil Kurumu, (2023). *Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük*. <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 13.04.2023).

- Türkmen, N. (2013). Çizgi Filmlerin Kültür Aktarımındaki Rolü ve Pepee. *Cumhuriyet Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 36(2), 139-158.
- Ulusoy, K., ve Dilmaç, B. (2016). *Değerler Eğitimi*, Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Uslubaş, T. (Ed.). (2006). *Çizgi Film. Genel Kültür Ansiklopedisi*, C.1, İstanbul: Parıltı Yayıncılık.
- Uysal, M. (2022). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Hikâye Kullanımı ve Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Yer Alan Hikâyelerin Değerler ve Beceriler Açısından İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Muğla.
- Uzunkol, E. (2014). *Hayat Bilgisi Öğretiminde Uygulanan Değerler Eğitimi Programının Öğrencilerin Özsaygı Düzeyleri, Sosyal Problem Çözme Becerileri ve Empati Düzeylerine Etkisi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Üğdül, Ş. (2021). *Popüler Çizgi Filmlerin Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Yer Alan Değerler Çerçevesinde İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Ülken, H. Z. (2016). *Bilgi ve Değer*. Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Varış, F. (1994). *Eğitimde Program Geliştirme "Teori ve Teknikler"*. (5.Baskı). Ankara: Alkım Yayınları.
- Wade, C & Travis, C. (1993). *Psychology*. New York: Harper Collins Publisher.
- Welton, D. A. & Mallan, J. T. (1999). *Children And Their World*, Houghton Mifflin Company: Boston.
- Yağlı, A. (2013). Çocuğun Eğitiminde ve Sosyal Gelişiminde Çizgi Filmlerin Rolü: Caillou ve Pepee Örneği, *Elektronik Turkish Studies*, 8(10),707-719.
- Yaktıl Oğuz, G. (2000). Televizyon: Kaçınılmaz Öğreticimiz Televizyonun Toplumsal İletişimdeki Yeri. *Kurgu Dergisi*, 17, 27-34.
- Yaman, E. (2016). *Değerler Eğitimi: Eğitimde Yeni Ufuklar* (4. Baskı). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yaman, E., Bayburtlu, F. İ., Tekir, B. ve Kırmızı, S. (2015). Dede Korkut Çizgi Filminde Yer Alan Değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 13(29), 245-269.
- Yardımcıel, F. ve Kılıç, D. (2023). Çizgi Filmlerin İlettikleri Etik Değerler Bakımından İncelenmesi: Doru Örneği. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 9(1), 21-32.
- Yaşar Ekici, F. (2015). Çizgi Filmlerin Çocuklar Üzerindeki Etkilerine İlişkin Çok Boyutlu Bir Değerlendirme. *Türk & İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(5), 70-84.
- Yavuz, Ş. (2010). Post Modern Bir Köyde Varlık, Oluş ve Umudun 'Değneği' ve 'Değerlemesi': Değerler, Diğerleri ve Değerler Havuzu. *Eğitime Bakış Eğitim, Öğretim ve Araştırma Dergisi*, 6(18), 43-49.
- Yazıcı, H. ve Samancı, O. (2003). İlköğretim Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Ders Konuları ile İlgili Bazı Kavramları Anlama Düzeyleri. *Milli Eğitim Dergisi*, (158), 83-90.
- Yener, Y., Yılmaz, M. ve Şen, M. (2021). Çizgi Filmlerde Değerler Eğitimi: TRT Çocuk Örneği. *International Journal of Social Science and Education Research*. 7(2), 115-128.
- Yeşil, R. ve Aydın, D. (2007). Demokratik Değerlerin Eğitiminde Yöntem ve Zamanlama. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(2) 65-84.
- Yeşiltaş, E. (2010). *Sosyal Bilgiler Öğretimine Yönelik Geliştirilen Bilgisayar Yazılımının Akademik Başarı ve Tutuma Etkisi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (8. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Akademik ve Mesleki Yayınlar.
- Yıldırım, S., Becerikli, S. ve Demirel, M. (2017). Farklı Bakış Açılarına Göre Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitimi. *İlköğretim Online*, 16(4), 1575-1588.
- Yıldız, D. ve Karaca, Ş. (2020). Çocuk Dergileri Üzerine Bir İnceleme. *Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 455-477.
- Yılmaz, M. (2014). *Değerler Eğitimi ve Okul Etkinlikleri*. İstanbul: Dem Yayıncılık.
- Ying, L. Blancfield, P. Stone, R (2010). *A Study of Primary Children Learning Communication Skills by Making Cartoon Film*. Computational Intelligence and Software Engineering (CISE), 2010.
- Yörükoğlu, A. (2007). *Değişen Toplumda Aile ve Çocuk*. (7. Basım). İstanbul: Özgür Yayınları.
- Yükselir, K. (2006). *Hatay İli İlköğretim Okullarında 6. Ve 7. Sınıflar Sosyal Bilgiler Dersinin Öğretmen ve Müfettiş Görüşleri Çerçevesinde Amaca Uygunluğunun Değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde
- Zong, M., Qi, Z. & Zong, Z. (2020). Research on Character Expression Shaping in Animation Movies. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*, 416, 151-155.

EKLER

EK 1: Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu Çizgi Filminde Geçen Değerleri İnceleme Formu

Dakika	Değer	Değerin Verilişi